

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

110. LETO / JANUAR 2005 / 700 SIT

1

Ledno plezanje

Kamčatka

9 770350 434008

Zebe v noge? Tišči? Drgne? Žuli?

Turno smučanje je užitek, a ne za vse. Vsekakor ne za naša stopala. Ni nogam bolj neprijaznega obuvala, kot so smučarski čevlji.

In turni smučarji moramo v njih ne le smučati, ampak tudi hoditi. Privoščimo torej še svojim nogam nekaj veselja – z ustreznimi nogavicami.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Tehnične smučarske nogavice Bridgedale iz serije Sports-Tech grejejo naše noge in preprečujejo žulje ter odrgnine. Ker se odlično prilagajajo nogi, izboljšujejo stik stopala s čevljem in s tem tudi našo tehniko smučanja.

NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU OBUVI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

MEINDL

Mt. CRACK PRO

Tehnični gorniški čevlji za zimsko osvajanje vrhov, hojo po ledenikih in plezanje zaledenelih slapov.

~~64.999 SIT~~
44.999 SIT

SAMO NA SEDEŽU
PODJETJA LOGOS TREND

SKI MIDWEIGHT
Toplejše smučarske nogavice.

SKI LIGHTWEIGHT
Tanjše smučarske nogavice.

SNOWBOARD PRO
Tehnične nogavice za deskarje.

CROSS COUNTRY SKI
Tehnične nogavice za tek na smučeh.

WOMEN'S SKI
Smučarske nogavice, prilagojene ženskemu stopalu.

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

V VSEH TRGOVINAH

ELAN
HERVIS
SPORT 2000
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN

Ljubljana: POHODNIK
ANNAPURNA WAY
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kobarid: SPORTLAND
Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES

- 1/ dvojna elastična manšeta preprečuje gubanje zgornjega dela nogavice in ščiti noge pred odrgninami
- 2/ dodatna podloga na območju goleni
- 3/ elastična podpora v predelu gležnja zagotavlja, da se nogavica tesno prilega nogi
- 4/ podložen volneni del v predelu stopala
- 5/ mehko oblažjen prstni del
- 6/ tehnologija "forward flex" preprečuje gubanje nogavice v pregibu
- 7/ kombinacija z Lycro® za boljši oprijem

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL in BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Kako poznamo naše gore?

Na sliki je gora, na katero je speljana zavarovana plezalna pot. Katera gora je to?

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz decembrske številke:

V decembrski številki smo objavili sliko Velikega (1956 m) in Malega (1945 m) Raskovca v Spodnjih Bohinjskih gorah, fotografirano z zelo slikovite neoznačene poti, ki je opisana v Miheličevem vodniku po Bohinjskih gorah. Še več zanimivosti o tej gori nam je poslal Igor Dakskobler:

»Na vaši tokratni slikovni uganki sta Veliki (1967 m) in Mali (1946 m) Raskovec v Tolminsko-Bohinjskem oz. Bohinjsko-Tolminskem grebenu Julijskih Alp. Uradna oznaka, Spodnje Bohinjske gore, je za Primorce nesprejemljiva, še posebej če gledamo oz. opisujemo te gore z naše, primorske (tolminske, baške) strani (v tem primeru, ko je posneta bohinjska stran tega grebena, bi ta oznaka seveda vzdržala in verjamem, da to za Bohinjce dejansko so Spodnje gore). V ospredju je planina Poljana (1464 m). Tudi to je eno izmed v projektu (zdaj že tudi knjigi) Natura 2000 v Sloveniji - Rastline prادلaganih var-

stvenih območij in sicer za Bertolonijevo orlico (*Aquilegia bertolonii*) - raste npr. na meliščih v kotanji Matajurc med Matajurskim vrhom (Hohkovblom) in Velikim Raskovcem, tudi še nižje proti Poljani in na grebenu od Velikega Raskovca proti Novemu vrhu - in za Zoisovo zvončico, ki je npr. kar pogosta v vršnih skalnih razpokah Velikega Raskovca in nasploh v celotnem grebenu od Črne prsti do Rodice. Botanično zelo zanimiva je kotanja med Velikim in Malim Raskovcem, toda naštevaje vrst, ki tam rastejo, že presega namen tega mojega pisma.«

Pravilno so odgovorili še Valentina in Franc Bijol, Urša Erman, Jure Golob, Dane Hrast, Samo Jemec, Igor Strel Citronček, Polona Strgar, Janez Šeme ter Polde in Luka Taler. Uganka pa je bila očitno kar težka, saj smo prejeli največje število napačnih odgovorov do sedaj. Omenjali ste Bogatin, Veliki vrh in Dleskovec, Tosc, Viševnik z Malim Draškim vrhom, Bohinjski Migovec, Podrto goro, pa večkrat Debeli vrh.

Igor Dakskobler in Tomaž Polak sta nam po zaključku redakcije prejšnje številke poslala pravilno rešitev uganke v novembrski številki.

✉ in 📷 Andrej Stritar

Gospodu Samu Jemcu hvala za simpatično čestitko s podobami Raskovca

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,
julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91
e-pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič –
Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer
Lektoriranje: Mojca Volkar

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: DELO tiskarna, d. d.
Naklada: 5095 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
natisnjene in po elektronskem mediju na naslov
uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih
prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega
računa PZS je 05100-8010489572, odprt
pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT,
50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT.
Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite
tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje
uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov
brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Ure-
dništvo si pridržuje pravico do objave ali neob-
jave, krajsanja povzemanja ali delnega objav-
ljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Fotografija na naslovnici:
Kost za glodanje (M7),
prva drytooling smer pri nas.
Plezalca: Aljaž Anderle in Simon
Wandeler. Urban Golob

ZAKAJ NOVE CESTE V GORAH?

V zadnjem času vedno pogosteje vzemo za nove ceste v naših gorah. V naši reviji smo že pisali o razširitvi ceste od Planine Blato do Planine pri Jezeru in Planine Krstenice v Fužinskih planinah sredi Triglavskega narodnega parka, ki so jo izpeljali v letu gora 2002. Pred kratkim pa je slovensko javnost razburila novica o cesti do ruševin doma na Zelenici v Karavankah. Nevladne organizacije (PZS nisem zasledil med njimi!) so v medijih zagnale vik in krik, novinarji so, vsaj kolikor sem sam dojel, kar pridno pomagali. Kot pa sem razumel, menda ni bilo nič nezakonitega. Izvajalec, najemnik doma in verjetno potencialni investitor v obnovo, si je menda želel olajšati graditev. Saj ga celo razumem, vsekakor je veliko lažje zidati, če material pripelješ do gradbišča, kot če ga tja na tak ali drugačen način tovariš. Zaprozil je za dovoljenja in jih menda tudi dobil. Dolgoročni prostorski načrti za to dolino menda ne prepovedujejo takih posegov in zato uradnik, ki je obravnaval prošnjo za dovoljenje, pravzaprav ni smel drugega kot odobriti.

Ob tej zgodbi se mi ponujata dve ugotovitvi:

Prvič: Boj za ohranjanje gorskega okolja se mora zelo pozorno voditi na zelo birokratski ravni že precej let prej, preden je na vrsti kak poseg. Prostorskoureditveni načrti nastajajo v glavah uradnikov, se objavljajo v uradnih listih ali pa na skrajno dolgočasnih straneh dnevnega časopisja, potem pa se potrjujejo na prostorskih konferencah, ki so sklicane bolj ali manj potihoma in se jih po pravilu udeleži le nekaj (ne)zainteresiranih uslužbencev raznih uradov. Tistim, ki nam je divja gorska narava ljuba, je birokratstvo po navadi skrajno zoporno in takih dogodkov sploh ne opazimo. Pa bi jih morali. Menim, da bi morale vse nevladne organizacije, še posebno pa PZS, skrbno in organizirano spremljati pripravo takih dokumentov in biti bitko za našo naravo takrat, ko se še da. Kajti potem, ko so zgoraj opisani birokratski procesi izpeljani in prostorski načrti objavljeni, je nastala pravna podlaga in opravičilo za buldožeriranje po gorah. Naši protesti so takrat lahko le nemočen lajež psov, karavana bo šla naprej.

Drugič: Mar ni lastnik pogorišča nekdanjega Doma na Zelenici neko planinsko društvo? Mar ne bi moglo to društvo postaviti najemniku za pogoj prepoved kakršnih koli grobih posegov v naravo, še posebno pa prepoved graditve ceste, ne glede na obstoječi pravno veljavni prostorski načrt? Mar ni na Planini pri Jezeru tudi koč, ki je last nekega planinskega društva? Da ni bilo tudi to zainteresirano za olajšano dostavo robe do tja? Mar ne bi moglo prav tako prepovedati ali vsaj glasno opozoriti, ko so razširjali tisti kolovoz? Zakaj pa se ni odzvala krovna organizacija, PZS?

Skratka, ali imamo planinci pometeno pred svojim pragom? Ali vemo, kaj hočemo? Nam je pomembnejša gospodarnost poslovanja naših koč kot pa ohranjena narava?

Menim, da bi se morali o tem zelo resno pomeniti. In menim, da bi morali biti mi planinci v prvih vrstah boja za ohranjanje narave. Podjetništva in ekonomije imamo že v dolinah čez glavo dovolj.

Andrej Stritar

AKTUALNA TEMA 4-19

Ledno plezanje na Slovenskem.....6

Aljaž Anderle

Ocenjevanje zamrznjenega sveta10

Simon Slejko

**Slovenska tekmovanja v lednem
plezanju13**

Urban Golob

Orodje za ledne radosti16

Boris Strmšek

NAŠA SMER 20-23

Zimska v Prednji glavi.....20

Mateja Pate

PLANINSTVO 24-54

Koča strica Toma iz Spodnje Šiške.....24

Miha Pavšek

Kaj vidiš tam?28

Jana Remic

**Čez Prisojnik s svinjsko glavo v
nahrbtniku31**

Aleš Tacer

Za Kopico na Kanjavec34

Matej Bulc

Tri »glave« na Triglavu36

Ian Stronach

Dôme de Neige des Ecrins (4015 m) ..40

Andrej Gosar

Po vulkanih Kamčatke45

Dušan Weber

**Treking po džungli nacionalnega parka
Bokor v Kambodži49**

Duška Mervar

**Podeljena najvišja planinska priznanja
za leto 200453**

Danilo Sbrizaj

IZLET 55-58

Zelene barve poletnega Pohorja55

Ivan Dobnik

Pohorje.....58

Vladimir Habjan

ŽIVLJENJE GORA 59-62

Prof. dr. Fran Jesenko (1875-1932)59

Jože Andrej Mihelič

**Tretja invazija raziskovalcev na
Solčavskem61**

Tina Mikuš in Maja Bidovec

ALPINIZEM 63-67

**Slovenske alpinistične odprave v letu
2004.....63**

Boris Strmšek

NOVICE IZ VERTIKALE 68-70

PISMA BRALCEV 71-72

LITERATURA 72-74

NOVICE IN OBVESTILA 74-79

Kako poznamo naše gore80

Umril je Marijan Krišelj

Tik pred zaključkom redakcije smo izvedeli žalostno novico, da je umrl Marijan Krišelj, nekdanji urednik Planinskega vestnika. O njegovem življenju in delu bomo podrobneje poročali v naslednji številki.

4

Ledno plezanje na Slovenskem

O začetkih lednega plezanja lahko govorimo od dni, ko so morali alpinisti v zimskih razmerah in pozimi premagovati led v stenah. Lotevali so se ga na zelo različne načine, pogosto pa so se mu kar izognili. Uporaba posebne opreme za plezanje po ledu - derez in cepinov - je pri nas znana od predvojnih časov. Zlasti cepin, ki ga v inventarju naših omar poznamo že več kot sto let.

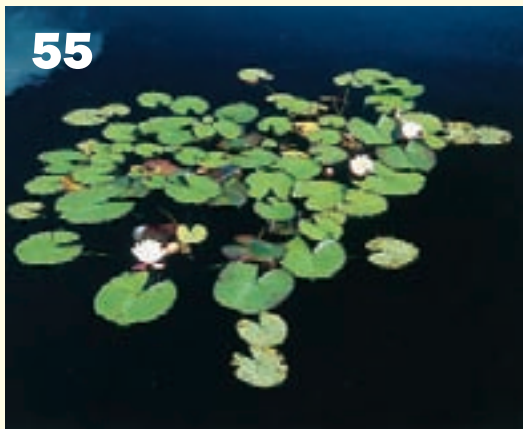

24

Koča strica Toma iz Spodnje Šiške

Velikokrat srečamo usodo prav na poti, ki smo si jo izbrali, da bi se ji izognili. (La Fontaine)

Ob koncu lanskega leta je z enim izmed »svojih« snežnih plazov odšel od nas Tomaž Vrhovec, odličen poznavalec tega naravnega, a za človeka žal pogosto tudi usodnega pojava. Izgubili smo velikega in vsestranskega gornika ter ljubitelja turne smuke in ledenikov, ki je kot le malokdo dobro prepletal niti svoje strokovne in gorniške usmerjenosti.

55

Zelene barve poletnega Pohorja

Steza je valovila in vijugala, igriva potka smrekovih iglic je dišala po vlažnem jutru, ki je napovedovalo nov vroč dan, nadvse dobre volje in razigrana sva vsrkavala vonjave, ki so lezle od vsepovsod, in sonce je s prvimi žarki zatipalo po storžih smrek ter se v naslednjih trenutkih razlilo čez vse pogorje. Pohorje, širokosrčno nedrje tonov brežštevlinih možnosti za zeleno barvo!

Ledno plezanje

Tomo Česen v lednem slapu pod Prisankom 🇸🇮 Urban Golob

Interakcija
med ledom
in plezalcem

Od nekdaj do danes

Ledno plezanje na Slovenskem

✍ Aljaž Anderle 📷 Urban Golob

Mraz je od nekdaj. In led tudi. Ljudje smo izpred malo manj kot od nekdaj. Ledno plezanje je pa tako obupno sveža pogruntavščina, da je praktično od danes pred kosilom. Gledano s pomenostavljene planetarne perspektive, seveda. Če to zamenjamo z alpinistično, ima ledno plezanje dolgo zgodovino. O začetkih lahko govorimo od dni, ko so morali alpinisti v zimskih razmerah in pozimi premagovati led v stenah. Lotevali so se ga na zelo različne načine, pogosto pa so se mu kar izognili. Uporaba posebne opreme za plezanje po ledu – derez in cepinov – je pri nas znana od predvojnih časov. Zlasti cepin, ki ga v inventarju naših omar poznamo že več kot sto let. Če se omejimo na vrsto lednega plezanja, ki najočitneje izraža povezavo med aktivnostjo in medijem, plezanje po zaledenelih slapovih, pa se zgodovina omeji na borega četrto stoletja.

Prvi zamahi

Prvi vzpon v zaledenem slapu pri nas je bil zagrešen leta 1979. Takrat so Vanja Matijevc, Blaž Oblak in Lado Vidmar preplezali eno naj-

večjih lednih klasik pri nas, Mokre peči pri Martuljku. Velikanskemu ledenemu slapu, v kakršnega se spremeni poleti neugledna curljajoča vodica, so namenili ime Lucifer. Iste zime je bil preplezan tudi Sinji slap pod Češko kočjo na Jezerskem. Ledno plezanje je odtlej počasi dobivalo zagon in si od začetka osemdesetih let naprej pridobilo široko zanimanje med alpinisti. Takrat je imelo plezanje po zaledenelih slapovih predvsem vlogo treninga za zimske vzpone v »zaresnih stenah«. Zato so bila precej aktivna številna imena slovenskega alpinizma. Med njimi lahko izpostavimo brata Podgornik, Eda Kozoroga, Andreja Štremflja, Nejca Zaplotnika, Slavca Svetičiča, Frančka Kneza, Mitjo Lo Duca in druge, manjkale pa niso niti alpinistke (Lidija Painkiher, Tamara Likar, Mariča Frantar, Mira Uršič, Vlasta Kunaver ...). Odkrili in obdelali so vsa najpomembnejša področja v Sloveniji, ki so si jih razdelili kar po lokalnem ključu. Prvo ledno desetletje je napisalo zgodbe o vzponih v slapu Peričnik v Vratih, pa Peračici v Bohinju, ki se je podrla neposredno po prvem vzponu. S strmo Čašo v Logarski dolini je prvi opravil Franček Knez, Zeleni slapovi v Loški steni pa so še vedno ena izmed najbolj velikopoteznih lednih smeri pri nas. In moremo mimo Povšnar-

jevega vzpona v Čedci, ki je do danes ostala nepovnovljena. Zamrznjeno smo jo videli le še enkrat, decembra leta 1993. (Čeprav so me takrat močno srbeli cepini, sem k sreči prišel do zaključka, da bi bilo najbolje, če do vstopa hodim še naslednjih nekaj let.) V širokem opusu osemdesetih let so torej zbrani vsi takrat najbolj očitni, dostopni in zanimivi slapovi. Tehnika plezanja je bila odvisna od opreme, fizične pripravljenosti in aktualne miselnosti alpinistov. V večini vzponov je šlo po današnjih merilih za tehnično plezanje. Cepini so imeli ravna ratišča in so bili v glavnem izpeljanke klasičnih modelov. Pri nas je bila najbolj zastopana znamka Stubai, posamezniki pa so zamahovali še s Simondovo Baracudo, Grivelovimi Courmayeurji, Charlet Moserjevimi Pulsarji in podobnimi. Do konca desetletja je oprema naredila že precejšen razvojni skok, z njo pa tudi tehnika plezanja. Prosto plezanje se je začelo pojavljati tudi v zimskem alpinizmu in kar naenkrat ni bilo več vseeno, ali si kak slap preplezal privezan na cepine, v katere si se vsake toliko malce obesil in se spočil, ali pa je bil vzpon opravljen brez počivanja.

Lucifer - eden najbolj znanih ledenih slapov pri nas

Plezanje v skali je v tem času zelo napredovalo, ledno plezanje pa je čakalo. Na pravi čas in maso ljudi, ki so se mu zares posvetili.

Navpično ni več dovolj težko

Recimo, da vstop v obdobje devetdesetih znanu je Ravhekarjev vzpon preko redko zamrznjene Lambade ob vznožju Prisanka. Številni vrhunski alpinisti so svojo psihofizično pripravljenost izkazovali z zahtevnimi lednimi vzponi. V tistih letih najdejavnejši ledni plezalci (Svetičič, Čar, Jeglič, Markovič, Kozjek, Kresal, Slejko in drugi) so preplezali mnoge zahtevne smeri, med njimi tudi dva znana in zaradi svoje vodnatosti zelo redko zamrznjena slapova: Boko in Rinko.

S splošno popularizacijo plezanja je tudi ledno plezanje postalo privlačno samo po sebi in ne več kot stranska ulica pravega alpinizma. Oprema je postala dostopnejša in boljša. Plezalci so se začeli ozirati k spregledanim slapovom in k tistim, ki se jih prej niso upali lotiti. Ko je led postal privlačen za množice, je pritegnil tudi medije, ki so ledno plezanje radi napačno predstavljali kot ekstremen in adrenalinski šport. Začele so se dogajati velike spremembe na področju etike plezanja, tako da vzponi proti koncu tisočletja niso več poznali visenja in počivanja v cepinih. Še več, povsem na prelomu desetletja se je zgodila najradikalnejša sprememba: dotlej nepogrešljive zapestne zanke na cepinih so se začele poslavljati.

Počasi je zmanjkovalo dovolj težkih slapov. Zato se je pod vplivom idej iz Amerike od leta 1998 naprej tudi pri nas začelo razmišljati o premiku težavnosti navzgor s pomočjo kombiniranega plezanja, ki je od nekdaj veljalo za najzahtevnejšo obliko plezanja nasploh. Za potrebe tovrstnega plezanja se je razvila posebna tehnika uporabe lednega orodja v skali. Potrebni je bilo kar nekaj miselnih preskokov, ki pa so odprli nove dimenzije lednega plezanja. Razvoja ni bilo moč več obrniti nazaj, težavnostna stopnja se je začela strmo dvigati. Tudi tekmovanja so postajala bolj in bolj atraktivna in oprema je doživela ponoven evolucijski bum. V svetu so se pojavile smeri osme, devete, desete stopnje kombinacije, označene s črko M. Prvo tovrstno smer v Sloveniji smo dobili s koncem leta 1998. Prva

Z mirnimi živci in nekaj občutka
Pascal Tournaire

plezalca sta jo času primerno poimenovala Kost za glodanje (na naslovnici), M7. Kmalu so ji sledile nove. Slovenci smo začeli sodelovati v svetovnem pokalu v lednem plezanju in tako prišli v stik z najboljšimi na tem področju.

Novo tisočletje

Prva leta novega tisočletja so prinesla še več nejevernih pogledov, spuščeni čeljusti in dvignjeni obrvi. Ja, revolucija se je nadaljevala. Najprej se je na tekmah svetovnega pokala pojavil tip cepina, ki je zelo odstopal od klasične zasnove. Bil je prirejen za plezanje brez paščkov, kot so zahtevala tekmovalna pravila. Kljub pomislekom, da tako ergonomsko dovršeni cepini ne bodo dobili mesta v opremi alpinistov, pa se je to kaj kmalu zgodilo. Najprej seveda v kombiniranih smereh najvišje težavnosti, nato pa v zaledenelih slapovih in celo alpskih smereh. Ko so za nove »stroje« poleg tekmovalcev

prijeli François Damillano, Guy Lacelle, J. C. Lafaille in podobni kalibri, je bilo zgražanja konec. »Brez paščkov« je postal nov trend in stil lednega plezanja.

V Sloveniji je bil prodor te novosti manj silovit. Klemen Premrl in Aljaž Anderle sta s tekmovalnim poleg opreme prinesla tudi novo miselnost in pristop k lednemu plezanju. Posnemovalcev sprva ni bilo veliko. Med predstavniki vplivnih alpinistov so na stran novosti stopili Marko Prezelj, Grega Kresal in nekateri drugi. Skupaj si počasi prizadevajo ljudem približati novosti na področju tehnike plezanja in opreme, da bi jim v lednem plezanju odprli oči, tako kot so se pred nekaj leti odprle njim.

Kaj vse to pomeni? Ali gre le za fineše, nepomembne kaprice, adrenalinske injekcije, postavljanje posameznikov ali nepotrebno povečevanje tveganja?

Gre predvsem za možnost. Možnost razširitve spektra znanja. Možnost občutenja večje svobode pri plezanju. Možnost dvigniti svoj nivo za kako stopnjo. Možnost izbire. Prilagoditve. Kontrole. Plezanje brez paščkov v ledu pomeni več maneverskega prostora. Pomeni osvoboditev mišljenja, da je v ledu mogoče plezati le na točno določen način. Neprilagodljivo, togo, mehanično. Pomeni lažje plezanje in realnejše spoznavanje svojih meja. Pomeni občutek, da smo smer resnično zmogli, ne pa se preko nje pregoljufali. Pomeni sprejemanje odgovornosti za svoja dejanja in možnost, da smo za ta dejanja bolj nagrajeni. Pomeni tudi to, da si upamo in želimo napredovati in čim boljje izkoristiti svoje potenciale.

Pa naprej?

Pravzaprav ni pomembno, na kakšen način bomo čez deset let plezali po ledu. O stilu, tehniki in etiki vzponov se bo pisalo, debatiralo in polemiziralo sproti. Želim si, da bi Slovenci ohranili stik z napredkom in najboljšimi ter da ne bi ledno plezanje nikoli upravičilo slovesa tako nevarnega početja, kot ga ima za laično javnost. Zato pa bo treba poskrbeti predvsem z izobraževanjem. In z ravnanjem tistih, po katerih se bodo zgledovali vedno številčnejši privrženci tega športa. ○

Lambada pod Prisankom je znana po prostostoječi sveči 🧊 Marko Prezelj

Ocenjevanje zamrznjenega sveta

WI 5+, M11- ...

✍ Simon Slejko

Ena najbolj nesmiselnih človekovih dejavnosti – plezanje po zamrznjeni vodi in njej sorodnem svetu – zaradi svoje iracionalnosti naravnost kriči pa razlogu. Estetskem, filozofskem, tekmovalnem, kakršnem koli razlogu. Mnogo strani je bilo popisanih med iskanjem pravega odgovora in številni ugledni avtorji so predstavili svoja videnja smisla premagovanja lednih struktur. Povsem upravičeno me obhajajo mešani občutki, ko naj bi prav jaz pisal o tako kočljivi temi, kot je ocenjevanje. Zgolj naključje je namreč, da sem bil zraven takrat, ko se je vsa ocenjevalna zgodba v prejšnjem desetletju začela. In samo upam lahko, da je zgolj naključje tudi tole povabilo k sodelovanju. Če ni, sem namreč nekje zgrešil bistvo tega, kar s takim veseljem počnem.

Če se na ledno plezanje ozrem s svojega, nekoliko romantičnega gledišča, stoječ na skoraj desetletje debelem ledenem podstavku, lahko mirno ugotovim, da je ledno plezanje pripravno predvsem za to, da iz igralca – udeleženca – izvleče vse, česar je zmožen telesno in duševno. Popolna zbranost, spretnost pri uporabi orodij, domiselnost, kinestetična ozaveščenost in ne nazadnje sproščena zabavnost so samo nekatere od zahtev, ki jih pred plezalca postavi prvi nekoliko strmejši ledeni steber. Gon po samoohranitvi pa poskrbi, da iz pozabljenih kamric zavesti pricurjajata na plan v današnji družbi precej pogrešani plati osebnosti: samozavest in odločnost. Obe sta namreč še kako potrebni za preživetje v brutalnem svetu ledenih navpičnic.

Zgodba o ledu je splošno znana. Ko v deželo pride pozna jesen, (zaenkrat še) pritisne mrzav, ki je vse od poletja sem tiho pošumevala preko skokov in pragov, prične zamrzovati. Tam, kjer je še do nedavna pršela po zraku, nastanejo ledeni stebrički, ki se kasneje združijo v zavese in

stebre, v žlebovih in na manj strmih plateh pa zraste debel leden oklep. Če mrzav ni prehud, voda ledene strukture še večkrat poplavi, zalije in preoblikuje, ob hudi zmrzali pa se rast in debeljenje ledu do prve otoplitve ustavita. Seveda smo ljudje vtaknili svoje nosove tudi v ta svet. Iznašli smo plezanje po zaledenelih slapovih, jih poimenovali in jim določili težavnost.

Led posamič in primerjalno

Sprva so plezalci težavnost plezanja v zaledenelih slapovih ocenjevali s pomočjo navajanja naklonine (zanimivo je, da nekateri to počno še danes), kmalu pa se je izkazalo, da je zgolj to premalo za celostni opis težavnosti vzpona. Zato so se po svetu ob razmahu lednega plezanja kmalu pojavile prve ocenjevalne lestvice, ki so temeljile na opisnih ocenah – opisu višine, strmine in oblikovanosti zahtevnega mesta. Slovenski ledni plezalci smo sredi preteklega desetletja najprej privzeli kanadsko, kasneje pa še francosko lestvico, ju sparili, dodali nekaj domačih dobrot in dobili to, kar kot pomoč pri ocenjevanju uporabljamo danes.

Tehnična težavnost plezanja po zamrznjeni vodi je časovno odvisna in zato je posploševanje ocen precej tvegano. Ledene strukture se spreminjajo dnevno, drastične razlike pa se pokažejo, če primerjamo ledni vzpon po dobro narejenem debeluhu z vzponom takrat, ko se ta šele debeli in je ledu le za vzorec. Pravi mesec za plezanje klasičnih zaledenelih slapov je v naših krajih februar in nekako iz tega obdobja so tudi ocene, ki so zapisane na primerjalni lestvici. Brez čudenja in vprašanj torej, če decembra plezate nekaj, kar bi moralo biti štirica, pa se komaj še borite za gravitacijo!

V grobem tehnično težavnost plezanja zadovoljivo opiše opisna ocenjevalna lestvica. Tehnično težavnost vzpona v vodnem ledu označujeta oznaka WI (water ice – vodni led) in arabska številka:

- WI 3: Daljši odseki z naklonino 60° ali krajši odstavki (do 10 m) z naklonino 70° ali mesta (do 2 m) z naklonino 90°.
- WI 4: Daljši odseki z naklonino 70° ali krajši odstavki (do 15 m) z naklonino 80° ali mesta (do 5 m) z naklonino 90°. Večina začetnikov opravi s to težavnostjo pri varovanju z vrha skoraj z lahkoto. Plezanje v vodstvu je resnejša zadeva.
- WI 5: Daljši odseki z naklonino 80° ali odstavki (do 20 m) z naklonino 90° in dobrim, trdnim ledom.
- WI 6: Vse, kar je zahtevnejše od petice. Sem sodijo cigare in prosto viseče sveče, ledene strehe, previsne gobe, tanek navpičen led s slabimi možnostmi varovanja in podobne strašljive zadeve.
- WI 7: Zahtevnejše od 6. Mitsko. Precej smeri s takšno oceno so prvi ponavljavci degradirali v šestice.

Ocenam lahko pripišemo oznako +, če se nam zdi, da vzpon nekoliko presega opisano težavnost, vendar imejmo v mislih, da lahko že

nekoliko višja temperatura bistveno vpliva na težavnost in tako led, ki bi ga v mrazu ocenili z WI 4+, mimogrede spremeni v krotko štirico.

V pomoč pri ocenjevanju je primerjalna ocenjevalna lestvica, ki se je med slovenskimi lednimi plezalcami izoblikovala v zadnjih letih in je v primerjavi z opisno precej zgovornejša. Zajema večino redno zamrzujočih, pogosteje obiskanih slovenskih (in za okus zamejskih) zaledenelih slapov:

- WI 3: Palenk, Sinji, Vis-a-vis, Nad votlino (Tamar)
- WI 3+: Lušev graben, Rastlinca
- WI 4: Sušica, Rep, Lucifer, Centralni (Tamar), Desni (Tamar), Desni Zapotoški, Slap v Rablju (Trbiž), Damoklejev meč (Belopeška jezera)
- WI 4+: Gajstni, Vikijeva sveča, Peričnik, desni Lucifer, Centralni (Prisojnik), Desni (Prisojnik), Levi Zapotoški, Zeleni slapovi, La bella Furlana (Zajzera)
- WI 5: Spodnji Ledinski, Zgornji Ledinski, Rifreddo (Mrzle vode)

Suhi trening je postal nuja
 Urban Golob

Včasih gre za
goli užitek
Aljaž Anderle

- WI 5+: Skušnjava, Stiriofobija, Parabola, Vibra (Mrzle vode), Kathedrale (Maltatal)
- WI 6: Lambada, Psihoanaliza, Psihoterapija direkt, Kacempoh, Baubau (Belopeška jezera), Equilibrio (Mrzle vode)
- WI 6+: Ribomanija, Nirvana
- WI 7: Membrana, Mr. Risk (Mrzle vode)

Kombinirane smeri

Že v povojih, še pogosteje pa kasneje, v dobi zorenja, je ledno plezanje vključevalo tudi kakšen gib, dva ali več, ki jih je ledni plezalec opravil v kopnem svetu, bodisi z rokami ali lednimi orodji, z derezami ali brez njih, pa se pravzaprav nihče ni ukvarjal z vprašanjem, ali to sploh še je ledno plezanje. Končno so postali tovrstni kombinirani (ledno-kopni) vzponi tako drugačni, da so se po svojih značilnostih bistveno razlikovali od matične dejavnosti, lednega plezanja, in so jih z njo vezali samo še podobna oprema, letni čas in sporadično pojavljajoči se kosi ledu v plezalni smeri.

Usklajenost ocen za kombinirano plezanje je po svetu precej manjša kot za ledne vzpone. Dodatno zmedo v ocenjevanje vnašajo še (nedovoljena) uporaba ostrog, varnost (opremljenost) smeri in podobne zadeve, ki so odvisne predvsem od lokalnih (nenapisanih) pravil in etike. Ker je plezanje kombiniranih smeri v osnovi precej podobno športnoplezalnim vzponom – s tem zavestno zanemarjam (redke) vzpone, opravljene v velikih stenah s sprotnim nameščanjem varovanja – in ker je celotna dejavnost puberteto preživljala na ameriški celini, verjetno ni nenavadno, da večina opisnih ocenjevalnih lestvic temelji na primerjavi M (mixed – kombinirane) težavnosti s športnoplezalno oceno. Gre predvsem za primerjavo napornosti plezanja in ne za potrebne tehnične vrline, ki si – jasno – niti slučajno niso podobne.

Tehnično težavnost kombiniranega vzpona označujeta oznaka M in arabska številka:

- M5: Tako naporno kot WI 5
- M6: Tehnično tako zahtevno kot WI 6, vendar z dobrim varovanjem
- M7: 5.9–5.10 (6a–6b)
- M8: Zahtevna 5.10 ali lahka 5.11 (6b–6c)
- M9: Zahtevna 5.11 ali lahka 5.12 (7a–7b)
- M10: Srednje zahtevna 5.12 (7b+)
- M11: Zahtevna 5.12 (7c)
- M12: 5.13 – odvisno od razmer, opreme ... (7c+)

Tudi ocenam za kombinirano plezanje lahko pripišemo dodatno oznako. Uporabljamo + in –, saj se razmere v njih ne spreminjajo tako izrazito kot v zaledenelih slapovih. Kombinirane smeri naj bi bile dodatno označene še z oznakama R in X, če je varovanje v njih slabo, padci nevarni ali če obstaja možnost podora ledenih struktur, preko katerih se je potrebno povzpeti.

Res je, da sta vzgoja in družba temeljito poskrbeli za to, da se je v človekovi naravi globoko zakoreninila želja po merjenju doseženega. Vendar se nam vsega, česar se v življenju lotimo, ni potrebno lotevati zaradi tekmovalnosti. Ledno in kombinirano plezanje lahko nudita toliko več ... Poskrbimo, da se bomo pri vzpenjanju proti vrhu zabavali. Že to bo dovolj za razkritje bistva. ◉

Višje, hitreje, močnejše

Slovenska tekmovanja v lednem plezanju

✍ Urban Golob 📷 Rado Miklavčič

Že dolgo časa veljajo slovenski vrhunski alpinisti za ene najboljših na svetu. Prenekatero alpinistično dejanje svetovnega formata so opravili s plezanjem v ledu, pa naj si bo v Alpah, obeh Amerikah, Himalaji ali kje drugje. V ledni obliki alpinizma je kmalu pognala tekmovalna veja te dejavnosti, se precej osamosvojila in pojavljati so se začela tekmovanja v lednem plezanju. Slovenija ni prav veliko zaostajala za dogajanjem na tujem in hitro so se tovrstna tekmovanja začela pojavljati tudi pri nas. Tudi zato se naši najboljši tekmovalci danes v njih uspešno kosajo s svetovno elito.

Od Bohinja do Solčave

Prvo ledno plezalsko merjenje moči je potekalo leta 1993 pod Skalco v Bohinju. Ker takrat seveda še ni bilo specializiranih tekmovalcev za ledno plezanje, so prva mesta pobrali alpinisti. Glede na sloves udeležencev ni bil vrstni red nikakršno presenečenje. Zmagal je Janez Jeglič pred Slavcem Svetičičem. Tekmovanja, ki so jih v Bohinju pod vodstvom Andreja Pikona nato prirejali vse do leta 1999, so kasneje poimenovali po Slavcu Svetičiču, ki se je ponesrečil na Gašerbrumu IV v Pakistanu. Ves ta čas so pod Skalco tekmovali v hitrosti, pravila, ki so na tekmovanju veljala, pa so kasneje postala tudi mednarodna za hitrostne tekme v lednem plezanju.

Od leta 2000 se ledni plezalci vsako leto zberejo v Solčavi. »Idea je nastala kmalu po uspešnem vzponu v slapu Rinka leta 1998, in sicer v glavah akterjev tega podviga Antona Pavliča – Čifa in Andreja Grudnika – Drejca. Tako je v jeseni leta 1999 v Solčavi že stala konstrukcija Ledenium (Ledenium – Millenium). To je kocka s stranico 8 metrov, ki so jo kasneje vključili tudi v turistično-rekreativno ponudbo kraja. Že takrat sem pri organizaciji priskočil na pomoč,«

pripoveduje Branko Ivanek, organizator prvega in tudi vseh naslednjih tekmovanj v Solčavi. »Solčavani so pač rabili nekoga s poznanstvi, »znanjem« organizacije, promotorja ... Moja funkcija je vse od glavnega sodnika, predsednika sodniške žirije, promotorja, računalniškega obdelovalca podatkov, iskalca sponzorjev. V glavnem, Solčavani me imenujejo kar »direktor« tekme.«

Težave, ki so jih včasih v Bohinju povzročile mile zime, so Solčavani zaenkrat uspešno ukanili z izvornim načinom zaledenitve konstrukcije, to je s pršenjem. Toda organizacija tako velike tekme z mednarodno udeležbo, kot je bila lani, ko so gostili nekatere najboljše tekmovalce v svetovnem pokalu (npr. Evgenija Krivošejceva, Harryja Bergerja in Jacka Müllerja),

Pogled v bližnjo prihodnost

V letošnji sezoni so za slovenski pokal v lednem plezanju predvidene štiri tekme. Poleg Češnjice, kjer je zmagala odšla v roke Tanje Grmovšek in našega najboljšega tekmovalca v ledu in kombiniranih smereh Aljaža Anderleta, bodo s pomočjo mrzlega vremena pripravili tekmovanje še v Rušah, Mojstrani in prvič tudi v Mežici. Upamo, da bodo prireditelji naleteli na boljši odziv sponzorjev in drugih podpornikov kot v preteklosti, ko so zaradi pomanjkanja denarja priredili le nekaj posameznih tekem, svetovnega pokala pa ni bilo.

pobere veliko energije, vse pa se ustavi pri denarju. Čeprav so organizatorji v Solčavi dobili veliko pohval tudi od samega predsednika IC-CIC (International Council for Competition Ice Climbing, Mednarodnega sveta za tekmovalno ledno plezanje) pri UIAA, ki je za POP TV izjavil, da »je tekma organizirana na ravni tekmovanja za svetovni pokal«, pa so se odločili za posodobitev in izboljšanje konstrukcije, in zato le-

tos tekmovanja v Solčavi – šestega po vrsti – verjetno ne bo.

Češnjica

Toda to organizatorjev tekmovanj v lednem plezanju na drugih prizoriščih po Sloveniji ni ustavilo. Ledno plezanje je v zadnjih letih postalo izjemno priljubljeno in pojavilo se je nekaj zanesljivih organizatorjev takšnih tekmovanj, ki jih je že toliko, da so v sezoni 2002/03 prvič priredili celo slovenski pokal. Kot zanesljivo prizorišče se je izkazala Mojstrana, tekmovanje so enkrat priredili tudi v Rušah. Osrednja organizatorja sta vsekakor Jasna in Andrej Pečjak iz Češnjice pri Podnartu, ki pri tovrstnih tekmovanjih v Sloveniji sodelujeta že skoraj od samega začetka (Bohinj 1994, Andrej takrat kot tekmovalca, Jasna tekmovalka leta 1995), svoj krog delovanja pa sta kasneje razširila še na mednarodno obzorje. Spisek njunih aktivnosti bi bil predolg, pomembnejše je, da sta decembra 2002 oba opravila izpit za mednarodnega sodnika lednega plezanja, Andrej pa še za mednarodnega postavljalca tekmovalnih smeri. Kot sodnika sodelujeta na tekmah slovenskega pokala v lednem plezanju, Jasna je sodila na tekmi svetovnega pokala v Pitztalu in Val Daoneju januarja 2003, v Saas Feeju na svetovnem prvenstvu januarja 2004, Andrej pa je bil v Val Daoneju sodnik in postavljalca ter sodnik v Saas Feeju leta 2004. »Udeležila sva se skoraj vseh tekem (na različnih nivojih) v Evropi v zadnjih desetih letih, in to v vseh vlogah: kot tekmovalca, sodnika, Andrej tudi kot varovalec, postavljalca smeri, spremljevalec, pomožni delavec, izdelovalec pokalov, uvrstila sva se na vsa mesta od prvega do zadnjega, zadnja preizkušnja je bila še organizacija tekme na Češnjici,« je vse njune funkcije na tekmovanjih strnila Jasna. Dodajata še, da pri tekmovalnih prireditvah ne gre pozabiti na tekmovalce, ki dajo svoj pečat vsakemu takšnemu dogodku. Veterana na naših in uspešna tekmovalca na pomembnih tujih tekmovanjih sta tudi Tržičana Aljaž Anderle in Klemen Premrl, med mlajše uspešnejše borce z lednimi tekmovalnimi smermi pa sodita še Primož Hostnik in Anže Marenče. V letu 2004 je v okviru Komisije za alpinizem pri PZS nastala tudi Podkomisi-

V iskanju stičišč

*Nepreplezljive stene ni.
 Vedno se najde oprimek,
 da nanj pripneš svoje sanje,
 srečaš lastno svobodo in težnjo,
 iti navzgor.*

*In potem se priključi,
 tisto neustavljivo hrepenenje po vrhu,
 po tebi,
 vse do stičišč,
 kjer je svoboda neizmerljiva
 in čas, nama v prid,
 vsak dan znova,
 na pot sonca položen.*

Olga Kolenc

Češnjica 2004

Prireditelji dosedanjih tekem
 v lednem plezanju v Sloveniji:

**Bohinj 6-krat, Solčava 5-krat, Ruše 1-
 krat, Mojstrana 3-krat, Češnjica 1-krat**

Naslednji termini tekmovanj za slovenski
 pokal 2004/2005:

- 8.-9. 1. 2005: 2. tekma SPLP, Ruše
 Dolfa Extrem (težavnost, hitrost)
- 22. 1. 2005: 3. tekma SPLP, Mežica
 (hitrost)
- 5.-6. 2. 2005: 4. tekma in zaključek SPLP,
 Mojstrana (težavnost, hitrost)
- 28.-30. 1. 2005: srečanje lednih
 plezalcev v Solčavi

ja za tekmovalno ledno plezanje. Njen načelnik je Branko Ivanek, pomočnik pa Pavle Kozjek. V lanski sezoni je podkomisija poskrbela za ustrezno izobraževanje in izpeljala tečaj za državne sodnike in postavljalce tekmovalnih prog. Teh je skupaj sedaj devet.

Za začetek tekmovalne sezone 2004/2005 sta Pečjaka v Češnjici organizirala tekmo v t. i. drytoolingu. »Letos smo slovenski pokal v lednem plezanju začeli drugače, in sicer z drytooling tekmo,« je razložila novost v pokalu Jasna Pečjak. »Večne težave z ledom in vremenom ter majhno število možnih terminov (le januar in februar) so razlogi, da smo letos poskusili s tekmo v drytoolingu kot nekakšnim uvodom v ledna tekmovanja. S tem smo dobili fiksen termin, ki ni podvržen temperaturam, tekmovalci pa so dobili dobrodošel zgodnji trening. Obenem smo razbremenili januar in februar, ko večina lednih plezalcev raje pleza slapove kot pa tekmuje oziroma si ne želijo vseh vikendov preživeti na tekmah.«

Orodje za ledne radosti

Preizkušali smo cepine in dereze za ledno plezanje

✍ in 📷 Boris Strmšek

Preizkušanje takšne opreme je precej zahtevna naloga. Tehnične teste oziroma preizkuse materialov in vzdržljivosti je mogoče najti v različnih tujih gorniških revijah ter prospektih. Torej nima smisla odkrivati tople vode. Vendar pa nas tokrat niso zanimali tehnični podatki o orodju, temveč predvsem uporabnost: kaj je primerno za kakšne razmere in za koga. Vrhunskim plezalcem je vse to povsem jasno in jih ni treba več usmerjati, čeprav je res, da so le redki zares preizkusili različne vrste orodja. Takšen uporabniški preizkus je zanimiv predvsem za tiste, ki se šele seznanjajo z lednim plezanjem in alpinizmom ter bi radi kupili cepine in dereze, ki jih bodo čim bolj uporabljali, pa tudi izkušeni ljubitelji zimskih vzponov, ki menjavajo staro opremo, bodo morda veseli rezultatov. Tokrat smo imeli težave tudi z vremenom in ra-

zmerami, vendar smo led, ki ga je bilo na začetku sezone bolj malo, le našli. Preizkušali smo le cepine za ledno plezanje, med katerimi so nekateri uporabni še kako drugače, pa tudi dereze so bolj ali manj namenjene ledu. Ker se alpinisti pozimi srečujemo z različnimi razmerami, smo se preganjali tudi po snegu in skalah, celo po steni za drytooling smo se obešali. Obstaja še nekaj modelov cepinov in derez, ki jih nismo imeli priložnosti preizkusiti, zato jih na koncu le navajamo.

Lahko rečemo, da je med preizkušenimi najbolje uravnotežen cepin Petzl-Charlet Quark, med najlažjim in najbolj uporabnim orodjem je Camp Awax, najbolj alpinističen je Grivelov Alp Wing. Dereze pa pravzaprav vse dobro služijo svojemu namenu - razlike so le v podrobnostih, praktičnosti in dodatkih. Nekatere vam že v osnovi ponujajo to, za kar morate pri drugih odšteti kar nekaj denarja. Za plezanje po vertikali

Petzl Charlet Quark

 Petzl
 Charlet Aztarex

 Petzl
 Charlet Aztar

so najprimernejši cepini Quark, Tech Wing in Awax, na ledu običajnih težavnosti (3-5) pa boste zadovoljni tudi z drugim orodjem. Vsestranski alpinisti bodo najbolj zadovoljni z Aztarjem in Alp Wingom. Pred nakupom si morate biti torej najprej na jasnem, s kakšnim namenom kupujete opremo.

Najbolj nevhvaležna naloga je bilo ocenjevanje. Prav gotovo bi morali preplezati še nekaj metrov po ledu, pa tudi v kombiniranih smereh.

Ocene pomenijo: 5 - odlično, 4 - zelo dobro, 3 - dobro, 2 - zadovoljivo, 1 - slabo. Ocene 1 nismo podelili, saj se vsa orodja v večini razmer obnesejo dokaj dobro, čeprav so za različne namene.

CEPINI

Petzl-Charlet Quark

Ščitnik za roko na novem modelu je v ledu odličen, vendar zelo moti v snegu, še posebno, če moramo cepin z ročajem zabadati v sneg. Zapestna zanka je zelo dobra, izvedena s »clipper-

jem«, ki pa nam lahko tudi zamrzne in ga bomo težko odpeli. Ima možnost namestitve običajne zanke. Je odlično uravnoteženo orodje, primerno za zahtevne ledne plezalce. Za kombinirane vzpone v ledu in snegu je primerna kombinacija Quarka z Aztarjem.

Petzl-Charlet Aztar

To je cepin, primeren za vzpone tako v strmlem ledu kakor tudi pri snežnih turah, vendar ga je v primerjavi s Quarkom nekoliko težje držati za glavo. Zapestna zanka »freelock«, ki jo ima zdaj tudi večina drugih cepinov, je nekoliko nerodna, ko moramo cepin držati za glavo.

Petzl-Charlet Aztarex

Lahka izpeljanka Aztarja brez gumijastega ročaja in jeklene konice na spodnjem delu. Njena posebnost je plastični snemljivi naslon za roko na spodnjem delu ročaja, ki nam nekoliko olajša plezanje v večjih nakloninah. Zaradi majhne teže je primeren za vzpone v višjih stenah,

	Teža	OCENA					
		Led	Trd sneg	Skorjast sneg	Mehek sneg	Skala	Zatikanje v ledu
Petzl-Charlet Quark	645 g	5	4	2	3	3	3
Petzl-Charlet Aztar	590 g	4	4	3	3	2	2
Petzl-Charlet Aztarex	500 g	3	4	2 (3)	3	2	2
Grivel Tech Wing	656 g	4	4	3	3	4	4
Grivel Tech Wing	656 g	4	4	3	3	4	4
Grivel Alp Wing	695 g	3	5	5	5	3	2
Camp Awax	585 g	5	4	3	3	4	5

Grivel
Tech Wing

Grivel
Alp Wing

Camp Awax

v katerih lahko naletimo na krajše ledne odstavke. Za zahtevne ledne vzpone ni primeren.

Grivel Tech Wing

»Grobo« ledno orodje, ki je sicer že dobilo naslednika z imenom Taa-k-oon. Najbolje se obnese v strmih ledu, vendar potrebujemo nekoliko več časa, da se privadimo na težišče. V položnejšem ledu je nekoliko neroden zaradi močno zavitega ročaja. Primerno za dobre ledne plezalce. Slišati je bilo nekaj pripomb glede rjavenja oklov, vendar naj bi bili prav Grivelovi med najboljšimi na tržišču.

Grivel Alp Wing

To je povsem alpinistični cepin, ki nam bo rabil na vseh terenih in razmerah, seveda pa gre to na račun primernosti za vzpone v ledu; pri teh se nekoliko slabše obnese, a vendar še vedno dovolj dobro. Preizkusili smo ga z oklom »goulottes«, primernejši za led bi bil »evolution«. Za ledne vzpone lahko namestimo na spodnji del ročaja plastični nastavek (horn), ki nam bo varoval roke pred udarci. Glava cepina je oblikovana tako, da jo lahko dovolj dobro držimo pri vzponih v snegu, prav tako pa oblika ročaja omogoča vzpone v vseh snežnih razmerah. Ima tudi lažjo različico - Light Wing (620 g).

Camp Awax

Zelo lahko in vsestransko ledno orodje za ljubitelje vertikale. Okel je oblikovan tako, da

odlično prijemlje tudi pri zatikanju za snežne gobe in ledne kapnike. V položnejšem ledu je bilo nekaj težav, ker gre okel teže iz ledu. Zaradi močno ukrivljenega ročaja je v snegu nekoliko neroden. To je orodje, ki nas je najbolj pozitivno presenetilo s svojo kakovostjo.

DEREZE

Grivel Rambo Evolution 3

Obstaja možnost namestitve enega zoba, vendar je to precej zapleten postopek; sicer pa so to dereze za vse težje vzpone, moti le njihova teža. Priložen je ščitnik proti nabiranju snega na podplatu. Majhne spremembe velikosti lahko reguliramo samo s peto, za večje pa je treba previjačiti sprednji del dereze - to pa je precej dolgotrajen postopek.

Petzl-Charlet Dartwin

Možna je namestitvev sprednjega dela z enim zobom, vendar ga je treba dokupiti; prav tako se da dokupiti zadnji del s petno ostrogo. V

Cassin C14

Camp Vector

Charlet Dartwin

Grivel Rambo

kompletu ni ščitnika za sneg, vendar se da tudi tega dokupiti. To so odlične in razmeroma lahke dereze za vertikalne. Zaradi oblike zob so lahko »nevarne« za hlače in gamaše. Spreminjanje velikosti je preprosto in hitro. Obstaja tudi možnost namestitve za čevlje s trdim ali pregibnim podplatom. Svojevrsten in lahek način zapiranja.

Camp Vector

Dereza ima že ščitnik za sneg, spreminjanje velikosti je lahko in hitro, možna je tudi namestitev samo enega zoba spredaj (s previjačnim sprednjega dela). Dodamo lahko petno ostrogo. Namestitev je zelo preprosta. Derezam je priložena tudi praktična zaščitna vreča.

Grivel 2F

Vsestranske dereze s preprostim spreminjanjem velikosti in fiksnimi sprednjimi zobci (namestitev enega zoba spredaj

Grivel 2F

ni možna). Za daljše ledne vertikale sicer niso najprimernejše, vendar pa so to dereze za tiste, ki jih pozimi poleg lednega plezanja zanima še kaj drugega.

Dodatno

Omeniti velja dereze Petzl-Charlet Sarken, za katere pravijo, da se zelo dobro obnesejo tako v ledu kot v snegu. Prav tako dereze Cassin C14, ki so zelo podobne Campovim (Vector), le nekoliko lažje so, razlike pa so v podrobnostih. Zelo dobre so tudi dereze C12, ki so sicer namenjene manj zahtevnemu ledu, odlične pa so v vseh vrstah snega. Cassin je razvil tudi nove modele cepinov, ki šele prihajajo na tržišče. Njihova serija X zajema tri zanimive modele - Dry, Ice in Alp, oblika pa nekoliko spominja na Camp Awax. Vsekakor jih bo zanimivo preizkusiti, saj razvijajo tako opremo tudi na podlagi izkušenj vrhunskih tekmovalcev v lednem plezanju.

Na našem tržišču lahko najdete tudi cepine in dereze Black Diamond in Salewa, vendar uvoznik ni želel sodelovati pri preizkusu. ○

Cassin X-Alp

	Teža	OCENA				
		Led	Trd sneg	Mehek sneg	Skala	Sestopanje
Grivel Rambo Evolution 3	1102 g	5	4	3	3	4
Petzl-Charlet Dartwin	856 g	5	4	3	4	4
Camp Vector	1080 g	5	4	3	3	3
Grivel 2F	890 g	4	5	4	2	3

Taka, da ti pade v oči

Zimska v Prednji glavi

✍ in 📷 Mateja Pate

Ne vem več, kakšne spodbujevalne parole je spuščal Blaž, ko je stal na skromnem varovališču v snežnem žlebu in gledal, kako sem se malo nad njim prestopala, tuhtajoč, kakšna taktika (s cepini ali brez?) bi bila najučinkovitejša za tistih nekaj metrov pokončnega peska in majavih lusk. Mislim, da si ni prepeval Sreče na vrvi; ne, ta je iz nekega drugega, a ravno tako plezalskega vica: ni lepšega kot na ves glas požvižgavati znano melodijo iz tega filma, medtem ko se tvoj soplezalec poti na kakšnem delikatnem mestu ... Ampak Blaž s črnim plezalskim humorjem nikoli ni zaostajal za starejšimi ferajnovskimi kolegi. »Če zdaj padeš, boš dobila moje cepine direktno v hrbet,« je izjavil nekoč, ko sem tarnala nad slabim ledom v prvem raztežaju nekega zakotnega slapu, on pa je, nestrpen kot vedno, skoraj poskakujoč na mestu, stal spodaj, s cepini, zapičenimi v sneg, in me spodbujal na svoj posebni način. Ne, pri najboljši volji se ne bi mogla spomniti, kakšne neumnosti je stresal tam nekje pod vrhom Zimske smeri v Prednji glavi, vem le, da sem mu – napol v smehu – zabrusila, naj za božjo voljo že enkrat neha s temi obscenostmi in naj me raje dobro varuje. A kljub temu, da je bil včasih že nadležno jezikov, ko je šlo zares, je bil eden mojih najljubših soplezalcev, tale Blaž. In v veliko veselje mi je bilo, da sva skupaj opravila z Zimsko, mojo dolgoletno željo in pravim hitom tiste sezone pred petimi leti. Brez Blaža je najbrž niti ne bi bilo na mojem spisku vzponov.

Če bi se dan res poznal po jutru, potem bi bila stvar tistega februarskega dne obsojena na propad. Na vstop smeri sva se namreč privarila s krepko zamudo in sledilo je kar nekaj cincajnja. Z moje strani, seveda. Bova dovolj hitra, da bova ven pred temo? Sva sploh dovolj veliki fa-

ci, da bova tole zmogla? Blaž je bil modro tiho in je odločitev prepustil »izkušenejši«. Danes bi vsako obotavljanje nemudoma prekinil z značilnim: »Stara, ne kompliciraj, če ne greš, ne boš nikoli vedela!« Takrat je bil tiho, ampak nekaj podobnega mu je bilo mogoče brati iz oči. In sva šla. Zdelo se mi je, da je trajalo celo večnost, da sem zaključila s prvim raztežajem. V glavi se mi je že odvijal film s črnim scenarijem, kako se v temi po vrvi spuščava nazaj pod steno, ampak počasi nama je plezanje le steklo kot dobro namazan stroj in strah se je na debelo lupil z mene. Dan se sploh še ni začel poslavljati, ko sva zadovoljna in gostobesedna zlorabljala kolena na sestopu pod steno.

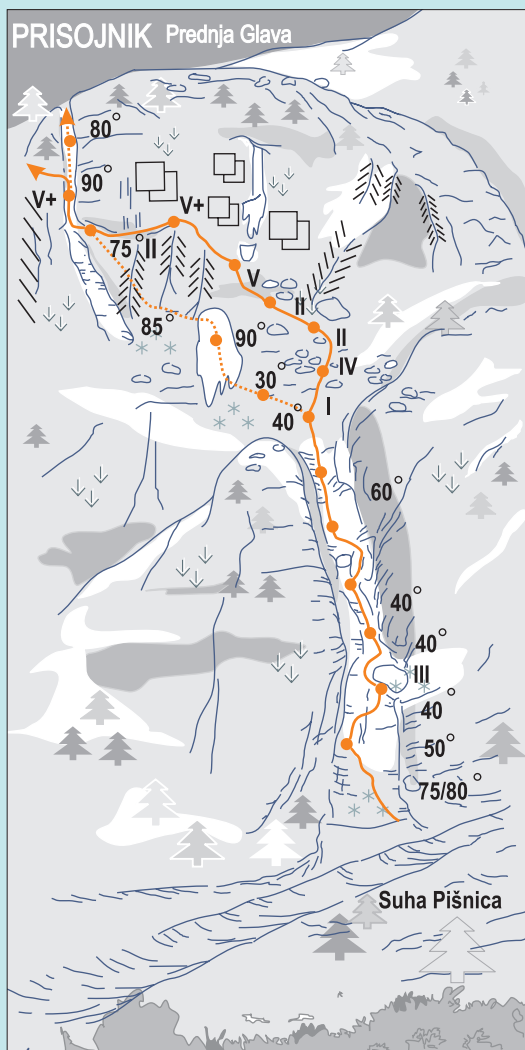
Malo ozadja

Zimska smer v Prednji glavi, ki spada k masivu Prisanka, je bila preplezana tistega za zimsko plezanje fenomenalno dobrega leta 1981, ko naš alpinizem beleži kopico dobrih vzponov v ledu, v zvrsti, ki je bila tako rekoč še v povojih, a so bile že takrat preplezane »legende« kot npr. Peričnik, Blatni graben, Peračica in Zeleni slapovi. Nemara sta leto najlepše začela brata Peter in Pavel Podgornik, ki sta se, ko je bilo leto še prav krmežljivo, morda v smislu rekla, da bo leto minilo v znamenju tistega, kar počneš prvi dan v njem, spopadla z velikopoteznim Belim trakom v Vršacu in s plezanjem zaključila dan

Originalna skica prvih plezalcev

kasneje. Takrat, drugega januarja, pa so se na drugi strani prelaza, ki povezuje Gorenjsko in Primorsko, v od daleč neugledno, poraščeno skalovje nad strugo Suhe Pišnice točno nasproti Mihovega doma ob cesti čez Vršič zapodili brata Niko in Silvo Novak ter Tone Štamcar. V enajstih urah so opravili z vsemi pastmi, ki jih je nastavljala stena, nanizali 15 raztežajev po ledu, skali in ruševju, stvar ocenili s V+, 60-90°, 250 m, ponavljavcem priporočili 20 navadnih in 10 lednih klinov in zapisali, da je

Fisbar: Barbara Zivic

uporaba varoval zaradi mestoma izjemno drobljive skale nemogoča. Kdo ve, morda so ti podatki botrovali temu, da smer dolga leta ni doživela ponovitve in da so morali priti časi, ko se je na smeri, ki niso bile »ne tič ne miš«, ne popolnoma skalne in ne popolnoma snežno-ledne torej, začelo gledati z večjo naklonjenostjo. Prvi ponavljavci so pokazali, da smer ni tako strašilo in da je mogoče z njo opraviti v slogu novodobnih plezalcev, torej na »light and fast« način. Potem je, kot je pri teh rečeh navada, stekla verižna reakcija: naenkrat je bilo ponavljavcev na pretek, pojavili so se prvi solisti, smer je doživela prvo žensko ponovitev in tako dalje. Dandanes skoraj lahko rečemo,

da je Zimska klasika, ki je v užitek tudi tistim, ki se z miksi sicer ne spogledujejo niti od daleč. Morda ji lahko nalepimo celo oznako predhodnica modernih kombiniranih smeri pri nas ...? Marsikatera zimska ponovitev skalnih smeri v naših stenah je nemara vključevala več praskanja z derezami in cepini po skalah kot naša tokratna smer, a to je bilo pač nujno zlo, s katerim je bilo treba računati za doseg višjega cilja. Tudi velikopotezne snežne smeri starejšega datuma, denimo v Mangartu, Jerebici, Rombonu ..., so vsebovale kak skalni skok, a vendar je njihova prisotnost v večini primerov v veliki meri odvisna od snežnih razmer. Zimska pa nemara ne glede na snežne razmere vedno združuje malo obojega, ledu in skale. In ta mešanica je nekaj časa kot magnet pritegovala poglede bratov Novak.

Očitno privlačna

»Človeku mora pasti v oči, če gre tam mimo,« je pripovedoval Niko Novak. »V tistih časih je bil Vršič nekakšna romarska pot članov našega odseka. Kadar koli smo hodili tam mimo, sem si smer ogledoval in govoril, da jo bom enkrat splezal. In potem smo res šli. Mislim, da smo si prej še sposedili cepine - takrat je imel vsak le en cepin, ne tako kot danes, ko jih imate več ...« Glede na to, da je bil vzpon opravljen pred razmahom lednega plezanja, me je seveda zanimalo, koliko izkušenj v ledu so avtorji sploh imeli. »Pred tem sva s Silvom splezala le Luciferja.« Hmmm ... Za začetek Lucifer, potem pa kar prvenstvena kombinirana smer? Prav veliko možnosti za trening lednega plezanja v tistih časih res ni bilo, saj večina slapov sploh še ni bila preplezana. Poleg tega je imel Niko Novak takrat »tak zagon, da sem mislil, da je ni stvari, ki je ne bi mogel preplezati.« To je bila njegova prva zimska prvenstvena smer in edina, ki je vključevala ledno plezanje; kasneje se je bolj posvečal zimskim ponovitvam skalnih smeri in snežnim smerem. »Si povedal, da smo hoteli splezati tisto svečo na vrhu?« je Silvo Novak vprašal svojega brata dvojčka, ko se nama je pridružil pri pogovoru. Ja, seveda, prve plezalce je mikala sveča v vrhnjem delu smeri, a so se morali zanj obrisati pod nosom, saj je niso

mogli doseči ... »Danes to seveda ni nič posebnega, po skali poplezati do ledu, tudi orodje za take stvari je na voljo, takrat pa smo bili enostavno prekratki,« je plezanje v vršnem delu smeri komentiral Niko. Dolg prvih plezalcev sta z direktno varianto izstopa, ki je v ugodnih razmerah menda priporočljivejša kot original, leta 1994 poravnala Uroš Rupar in pokojni Marko Čar. In kaj je po mnenju prvih plezalcev razlog, da je smer dolgo čakala na ponavljavce? »Verjetno odbija rušje, ki ga je na pretek na pobočju nad prvim slapom; dvomim, da bi bile neprimerne razmere krive za skromen obisk, saj je smer praktično vsako leto dobro narajena,« je razmišljal Niko Novak. Najbrž bo kaj resnice na tem, saj je slap (dva raztežaja) doživel neprimerno več obiskov kot celotna smer.

Kaj pa strašljivi opis – enajst ur, veliko opreme, slaba skala ...? »Pri opisu smeri sem navedel čas, ki ga je potrebovala naša – trojna – naveza. Realnega časa za ponavljavce nisem znal oceniti, tako da nisem hotel napisati manj, da ne bi koga po nepotrebnem zavedel. Sicer pa za vzponom ni nobene epske zgodbe, vse je potekalo dokaj gladko, edini nevšečnosti, ki sta se nam pripetili, je bil sestop v temi in pa to, da je kolega izgubil uro,« se je spominjal Niko, medtem ko je listal po svojih ličnih plezalnih dnevnikih iz časov, ko sta z bratom nizala smeri v naših in tujih gorah. Danes, dve desetletji po koncu aktivne alpinistične kariere, še vedno veliko hodita v gore, le da ju bolj kot neizprosna vertikalna privlačijo brez-

V Zimski smeri 🧗 Klemen Gričar

potja in lažje smeri. »Je pa Zimska kljub tistemu rušju vseeno lepa smer,« je še rekel Niko, preden je pogovor krenil v drugo smer. Bolj se ne bi mogla strinjati z njim.

Dostop: Od Mihovega doma ob cesti čez Vršič navzdol čez strugo Suhe Pišnice in pod slap. 15 minut.

Sestop: Od izstopa smeri na vrh Prednje glave, nato daleč v desno in po strmem snežišču navzdol h Koči na Gozdu. 2 uri.

Vodniška literatura: Kresal, G. Zimski vzponi, Julijske Alpe. PD Ljubljana Matica, Ljubljana, 1995.

Golnar, T. Vršič, plezalni vodnik. PZS, Ljubljana, 1997. ○

Koča strica Toma iz Spodnje Šiške

Velikokrat srečamo usodo prav na poti, ki smo si jo izbrali, da bi se ji izognili
(*La Fontaine*)

✍ Miha Pavšek (in drugi obiskovalci koč)

Ob koncu lanskega leta je z enim izmed »svojih« snežnih plazov odšel od nas Tomaž Vrhovec, odličen poznavalec tega naravnega, a za človeka žal pogosto tudi usodnega pojava. Izgubili smo velikega in vsestranskega gornika ter ljubitelja turne smuke in ledenikov, ki je kot le malokdo dobro prepletal niti svoje strokovne in gorniške usmerjenosti.

»Vse izmene so že polne, le za prvo je bolj malo prijav. A se bo med novoletnimi prazniki gotovo še kdo prijavil, saj ga bo že ta konec tedna pošteno nametlo.« To je bilo zadnje sporočilo od Tomaža po elektronski pošti pred božično-novoletnimi prazniki, ob izteku katerih ga je tako nepričakovano doletela bela smrt. Tokrat je bila narava pod Voglom močnejša in bolj nepredvidljiva, kot je mislil, čeprav jo je prav zaradi teh dveh lastnosti zelo cenil in spoštoval. Očitno pa je šel to pot predaleč. Snežni plaz je kot zmaj z rahlim spancem: dokler spi, se zanj niti ne zmenimo, ko pa ga predramimo, lahko bruhne ogenj tudi iz vseh sedmih žrel hkrati. Takrat potrebujemo za preživetje kanček sreče, toda ta je Tomažu tokrat žal obrnila hrbet.

Dopisovanje je bilo namenjeno udeležencem letošnjih izmen Turnega smučanja za sladokusce in poznavalce, nekakšnemu nadaljevanju Tednov turne smuke. Nenavadno, kot je že samo ime za vsakoletno večdnevno turnosmučarsko potepanje po Komni, a nadvse zanimivo in prijetno je bilo tudi druženje s Tomom, njegovim spiritus agensom. Tom, tako smo ga namreč klicali gorniški prijatelji njegove in nekoliko mlajših generacij, je navdušil za turno smučanje

✎ Franc Štupar

marsikaterega mladince po letih ali srcu. Tudi sam sem med srečneži, ki jim je pomagal, da so se vpisali med »zastrupljene« z belimi gorskimi strminami. Kdo drug bi bil lahko bolj pravšnji za to kot meteorolog z docenturo, planinski vodnik, inštruktor in predavatelj, gorski reševalec, organizator Kluba 4000, predsednik PD Jeglič, član najrazličnejših organov PZS in UIAA ter fakultete, leposlovec (v PV je poleg številnih strokovnih prispevkov objavil tudi nekaj esejev in pesmi) in prevajalec ter prireditelj knjig z gorniško vsebino in ne nazadnje vzoren družinski mož in oče!

Najino poznanstvo sega skoraj 20 let nazaj, ko sem si ob njegovi pomoči nabiral izkušnje na Hochalmspitzu v sosednjih Turah, na Ortlerju oziroma južnotirolskem »Triglavu« in na njegovi Komni, seveda tisti v snežni različici. Kmalu po najinih prvih srečanjih me je povabil v Mladinsko komisijo (MK) PZS, v kateri je ravno takrat malce izpregel. Najprijetnejši del najinega druženja pa je šele sledil. V začetku leta 1989 smo namreč pod pokroviteljstvom MK PZS pripravili prvi Teden turne smuke na planini Na kraju, v koči tedanjega PD Inštalacija. Sprva sta bili le ena do dve izmeni, pozneje pa tudi po štiri in več na leto (da niti ne omenjam poletnih dru-

žinskih taborov v isti koči); to je privedlo do tega, da smo to kočo (danes je to Majerca, PD Jeglič) sčasoma poimenovali kar »Koča strica Toma«. Že priprave na te akcije so bile nekaj posebne. Podnevi smo se prelevili v šerpe, zvečer pa nam je Tom, po svojem prepričanju in tolmačenju sicer 100-odstotni Gorenjec iz Spodnje Šiške, postregel s kulinaričnimi specialitetami iz krušne peči – slastnim, sveže pečenim kruhom, picami s klobasami in svojimi legendarnimi buhteljni. Bil je vodja in vodnik ter organizator komenskega turnega smučanja, oskrbnik in gospodar koč, kuhar, snažilka ... skratka, deklica za vse. Ponavadi je bil zjutraj prvi pokonci in je za vse pripravil zajtrk, da bi le čim prej odšli na turo. Če kdo še ni bil pripravljen vstati, mu je zapel himno in ga podkupoval s čokolado. »Kam gremo pa jutri?« smo ga nekoč vprašali vsi utrujeni po dolgi smuki s Krna. »Jutri pa res na krajšo turo, morda na Čelo,« so se mu hudomušno zaiskrile oči. Tedni turne smuke oziroma kar »Komna«, kot smo jim rekli stalni obiskovalci (udeleženci in vodniki), so bili tudi začetek številnih prijateljstev, ki še vedno trajajo. Veliko nas je, ki smo tam spoznali prave prijatelje, hribovsko klapo ali celo svojega življenjskega partnerja.

Tom je med vzpenjanjem s smučmi s svojo korpulentno postavo, na račun katere se je znal tudi pošaliti, na trenutke morda deloval nekoliko okorno (nekateri so mu zato ljubkovalno rekli kar Medvedek, tudi »mali športni tank« ...). Vedno se je vzpenjal z enakomernim, razmeroma počasnim tempom, ne glede na strmino pod smučmi. To je bilo za vse običajne turne smučarje, ki po ravnem pospešijo, v breg pa grede počasneje, prava mora. Vse drugače je bilo, ko se je začel na smučeh spuščati. Pravi užitek ga je bilo gledati, kako molče vleče smučino prek razgibanega sveta in območij s spremenljivo snežno odejo, po kateri smo se drugi opotekali, padali in vreščali. Njegovi zavoji, linija smučanja in eleganca so pričali o absolutni vdanosti temu početju od lasu na glavi do mezinca na nogi. Videlo in vedelo se je, da ima zelo veliko kilometrino (velik del si je je nabral na Krvavcu, natančneje, Kriški planini), saj je bilo turno smučanje njegov način življenja. Redki so tisti, ki so ga na smučeh kdaj videli pasti. Nekoč na

silvestrovo je bilo malo snega, pa vendar se nam je udiralo, ko smo gazili proti Sedmerim jezerom. »Če me še kdaj kdo vidi pred junijem v hribih brez smuč, naj me pošteno ozmerja,« je naročil. Pa res ni bilo prav veliko priložnosti za to. Seveda smo si ga kot meteorologa najraje privoščili ob slabem vremenu, a je imel vedno na zalogi številna pojasnila in odgovore brez dlake na jeziku.

Rad je okaral vse zimske hodce, seveda dobronamerno, češ kaj sploh iščejo v zasneženi pokrajini brez smuč. Nanje se je povsem upravičeno jezil takrat, kadar so uporabili smučino za nadelavo svoje gazi, saj so zato med vzpenjanjem na smučeh psi pogosteje zdrsavali. Kot pravi Gorenjec je bil tudi varčen, gospodaren in preračunljiv, včasih celo malo bolj, kot se spodobi, a mu tega nobeden izmed gornjskih prijateljev ni štel v slabo. Trdno je bil prepričan, da tudi v gorah velja pregovor »čisti računi, dobri prijatelji«. Ko so mu nekoč prijatelji pod Vrščem pomagali poriniti avto iz snega, se jim je zahvalil s pomarančami, rekoč, da »ima sicer pri sebi tudi čokolado, a mora vendarle paziti na svojo prepoznavnost«. Spremenilo ga ni niti »TV-zvezdnišvo«, saj nas je nekaj časa na malih ekranih skoraj vsak teden seznanjal z vremenom v deželi Kranjski in tudi v širši okolici.

Kot planinska vodnika sva na turi doživela tudi gorski nesreči udeležencev – padec v ledeniško razpoko pod Grossvenedigerjem in pred manj kot letom dni zdrs na ledeni strmini vrh Žagarjevega grabna, nedaleč od kraja, kjer se je ponesrečil Tom. V obeh primerih sem občudoval njegovo prisebnost in zbranost ter odločnost, saj se je kot vodja še predobro zavedal svoje odgovornosti. Takoj po lavinskih nesrečah sva si ogledala nekaj prizorišč ter jih analizirala. Še posebno prizadeta sva bila decembra leta 1996, ko je v bližini Rimskih Toplic zasulo 9-letnega fanta, ki je na božični večer odšel k sosednji hiši. Kako ironično – le nekaj več kot leto dni po tem sva si ogledovala kraj nesreče pred planino Zadnji Vogel. Izmed treh zasutih, ki so se med močnim sneženjem in obilici novega snega vračali od hotela na Voglu, se je rešil le en sam. Še več, v okviru raziskave o značilnostih snežne odeje med bohinjskim grebenom in dolino Triglavskih jezer sva pred leti opravila pre-

Tomaž Vrhovec

(5. 6. 1959-29. 12. 2004)

Govor na pogrebu

Človeško življenje je dragocenost, za človeka samega največja, saj mu le življenje daje izjemno priložnost biti, bivati in delovati v zelo omejenem času na zelo omejenem drobcu veselja. Vse drugo - prej in potem - je skrivnost, o kateri lahko le ugibamo, domnevamo ali verujemo vanjo. Rojstvo je začetek, življenje je pot, smrt je izpolnitev. Pot Tomaža Vrhovca je bila svetla, srečna. Poklic meteorologa in veselje planinca sta se podpirala, plemenitila in združevala v njem. Diploma pri triindvajsetih, magisterij pri tridesetih, doktorat pri dvaintridesetih, ob tem pa delo v mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije, v upravnem odboru, pri gorski reševalni službi in v komisiji za mednarodne odnose. Bil je med tistimi, ki so Planinski zvezi že zdavnaj utirali pot v mednarodno planinsko organizacijo - UIAA. V tej je užival velik ugled, saj so ga redno volili v upravni odbor. Ob vseh teh visokih funkcijah je še vedno delal tudi v matičnem planinskem društvu.

Da se je ob poklicu še posebej ukvarjal z vremenom v gorah, kot turni smučar in vzgojitelj predvsem s snegom in plazovi, je povsem logično - in prav tako je logično, da je bil na tem področju strokovnjak. Ali je to, da ga je pokopal plaz, ironija usode? Sploh ne! Nevarne stroke so prav za izvedence pogosto usodne. Pogostost stikov in varljiva domačnost s »sivo cono« nevarnosti, človeške la-

stnosti ter moči narave so dejavniki, katerih skupni učinek je včasih nepredvidljiv.

Tomaž Vrhovec je svoje življenje izpolnil, tam, kjer je bil, pa je pustil veliko vrzel, globoko rano. Planinska zveza je z njim izgubila velik intelektualni potencial. Sodil je med redke izbranice, ki jim je uspelo ljubezen do gora združiti s poklicno kariero. PZS je »iz prve roke« dobivala izsledke stroke in znanosti o vremenu, snegu in plazovih ter jih uvajala v prakso. In - če nadaljujem z besedo njegovega prijatelja - svojega mnenja ni nikoli skrival. Bil je neomajen mož, ki svojega prepričanja ni širil s sabljo, temveč s prodorno besedo. Verjel je v modrost latinskega reka, da kaplja ne izdolbe kamna s silo, pač pa z vztrajnostjo. Njegov vpliv v planinski organizaciji je bil predvsem zdrava pamet; dokler je pamet, bodo tudi poti. Pamet ni v letih, pač pa v glavi, je bilo vodilo njegovega življenja, tudi v planinstvu.

In kje je bil njegov temelj? Ključ do sreče mu je bila družina, njena ljubezen korenine za rast, moč in trdnost. Pri nas je s Tomaževim odhodom nastala vrzel, v njegovih je zazijala rana. Zato gre predvsem njim - ženi in otrokoma - globoko sočutje in sožalje.

Le nekaj noči je minilo, odkar so nam rakete in ognjemeti skušali zastreti zvezde. Bilo je svetlo in bleščavo, a le od blizu in za kratek čas. Zvezde spet sijejo kot prej - vedno in za vse. Nekaj takega je Tomaž Vrhovec - nekaj trajnega in svetlega, mir in gotovost, merilo tudi za nas. Bolj kot bolečina izgube je pomembno, da je bil. Hvala in slava mu.

Tone Škarja, podpredsednik PZS

rez snežne odeje in vse meritve, ki sodijo zraven prav na planini Zadnji Vogel in nad njo, morda celo na kraju zanj usodne nesreče. O nekaterih lavinskih nesrečah je pisal tudi v Ujmi, reviji za naravne in druge nesreče, ob aktualnih dogodkih pa se je oglašal tudi v dnevnem časopisu.

Sneg in led ter vse, kar je povezano z njima, je imel tako rekoč v malem prstu. Tudi druge naravne pojave in zakonitosti ali pa vsakdanje probleme in težave je znal razložiti preprosto in razumljivo. Občudoval sem način, kako je kot fizik znal vse to spraviti tudi v številke in enačbe ter izračunati prav vsak premik v naravi. Neka-

tere stvari, ki so bile zame precej pomembne, so bile zanj trivialne, kot se je rad izrazil. To so pogosto občutili tudi njegovi študenti (do njih je imel sicer zelo korekten odnos), tako meteorologi kot tudi geografi, ki jih je seznanjal z osnovami in »nadgradnjo« te vede o našem ozračju. Ko sem se odločil za podiplomski študij lavinologije in tudi uradno postal njegov slušatelj, mi je brez odlašanja prepustil arhiv tedanje Lavinske službe na Hidrometeorološkem zavodu in me povabil k sodelovanju v Podkomisiji za snežne plazove GRS, ki ji je tudi sam precej časa načeloval. Ta organizira tudi vsakoletne Dneve

 Peter Pehani

varstva pred snežnimi plazovi na Rudnem polju, pri katerih je bil Tom tako rekoč že »inventar«. O vremenu in snežnih plazovih je predaval na najrazličnejših koncih in krajih, ne glede na vrsto in število poslušalcev. Ti so mu vedno z zanimanjem prisluhnili, saj je bilo za teoretičnimi izhodišči veliko praktičnih izkušenj. V okviru stroke in planinskih krogov pa je cenjen tudi daleč zunaj naših meja. Med drugim sva sodelovala tudi pri nastanku katastra snežnih plazov za Slovenijo.

Naše druženje pa se s prihodom v dolino še zdaleč ni končalo. Komenski prijatelji smo nekaj let skupaj odbojkarili. In Tom je pogosto pripeljal tudi katerega izmed svojih družinskih članov, ki ga bodo v prihodnje gotovo najbolj pogrešali. Z ženo Ančo ter otrokoma Tinco in Jakom so obdelali večino hribov in hribov na širšem območju Ljubljane, predvsem pa vrhove in slemena okoli svoje hišice na Javorniškem Rovtu. Tja je zahajal ob koncih tedna, kadar ni bil na kakšni turi, pa tudi med tednom, kadar je utegnil. Še pred božičem se je navdušeno pohvalil, da je kupil nove turne panacerje. »Pa bo sploh letos še kaj snega?« smo ga podražili. In hip zatem se je že razgovoril o svoji novi zamisli, o zimovanju za otroke na Komni oziroma zimski različici družinskega tabora. Sneg je res kmalu zapadel in tokrat ga je padlo preveč.

Gore so ga že nekajkrat opozorile. Prvič takrat, ko mu je ponoči, med novoletno sejo MK PZS na Lipovčevi koči, padla prek avta na parkirišču pod Martuljškimi gorami smreka. Zadržnič pa lani pod streho Evrope, ko so ga odvr-

nili od vrha skalni podori, o katerih je kmalu zatem napisal članek. Tom je imel rad hribe, sneg in ledenike. Znal je pomagati čez težko mesto na grebenu. Znal je poiskati najboljši obvoz prav okoli vsake luknje ali kotanje in pravo pot v meglenih prostranstvih Lepe Komne tudi takrat, ko je vsak izmed nas pokazal v svojo smer. Celo na ledeniku je znal ustvariti nekajdnevno prijetno domovanje. Na pobočjih Mont Blanca je znal pritrčiti odlepljeni podplat. Če je bilo treba, je nesel dva nahrbtnika ali več. Otrokom (in tudi odraslim) je znal pripovedovati izvirne pravljice, da so med hojo pozabili na utrujenost. Kadar je umolknil in se zresnil, smo vedeli, da moramo storiti enako tudi mi, pa ne zaradi vodniške hierarhije, temveč zato, ker nam je hotel v gorah in med njimi s tem nekaj povedati in pokazati. Njegov vodnik o najvišjih vrhovih Alp je tik pred izidom. Koliko ur je prebil ob pisanju, ob pregledovanju zemljevidov in diapozitivov! Zapisal je: »Čar je v mogočnosti ledeniške pokrajine, po kateri se gibljemo, in v neskončnih razgledih. Občutek imamo, da smo tako visoko kot nebeščani, vse je globoko pod nami ...«

Pogled z računalniškega zaslona mi ves čas uhaja proti Grintovcem, nad katerimi poteka večerna zimska predstava. Kako rad bi, da bi jo ta hip gledal z menoj tudi ti, Tom! Res te ne bomo več videli, toda tvoj optimizem, vdanost in zavezanost goram bosta prav gotovo ostala z nami. Še se bova srečala, če ne drugje, v megli v kateri izmed snežnih kont med Voglom, Komno, Krnskimi jezerom, Prehodavci in Kredarico, kjer nam je bilo dano preživeti skupne turne dni. Če ti je v gorah nad Bohinjem zaradi belega piša za vedno zastal dih, pa tam gotovo ni ostal tvoj duh, ki nas bo spremljal povsod in vsakokrat, ko bodo te gore pod snegom ali pa tudi brez njega. ○

V kratkem bo luč sveta zagledal vodnik, katerega največji delež je prispeval avtor Tomaž Vrhovec. Knjigo z naslovom Najvišji vrhovi Alp bo izdala Planinska založba. Soavtorji so: Gregor Sluga, Peter Pehani, Barbara Šket Motnikar, Janez Pretnar, Črtomir Zavašnik in Primož Zupančič. Več o knjigi bomo še pisali. *Uredništvo*

Kaj vidiš tam?

So stvari, ki jih mora človek preprosto doživeti

✍ Jana Remic 📖 Jože Šter

Sivo megleno jutro se je prebujalo. Zgodaj zjutraj sem vstala, obula gojzarje in se odpeljala. Bilo je zelo mraz in v jutranjem mraku sem hitela po blatni stezi mimo dreves, odetih v nežno odejo ivja. Skoraj polovico poti na Sv. Jošt nad Kranjem sem že prehodila in razmišljala sem, ali bom tega dne videla jasno nebo. Kmalu pa sem začutila svetlobo sončnih žarkov in v hipu sem stala tik nad snežno belim meglenim morjem. Odprl se je prelep razgled na zasnežene vrhove gora, ki so se bleščali v svetlobi jutranjega sonca. Dan je v hipu postal lepši, življenje več vredno, čutila sem željo, da bi vsak dan, kadar je le mogoče, izkoristila za obisk prelepih gora. Obsedela sem na klopi in gledala in razmišljala, kaj naj storim, da se ne bi bilo treba takoj vrniti v dolino. Vendar sem morala vstati, počasi sem stopala proti gosti megli. Ko me je objel njen hlad, sem začela teči in kmalu sem bila ob avtu.

Doma sem pripravila zajtrk, spomin na ukradeno jutranjo uro mi je lepšal dan. Tudi v

službo sem popoldne prišla veliko boljše volje kot ponavadi, ko pa sem sodelavki omenila, kaj je vzrok nasmeha na mojem obrazu, se je veselo zasmejala: »Kaj?! Le kako se ti ljubi trapati navsezgodaj po blatnem gozdu? Kaj vidiš tam? Pa že raje dalj časa ležim v postelji!« Ne spominjam se, ali sem ji sploh skušala razložiti, kako čudovito jutro sem preživela.

Vsak list ima tudi v rosenju svojo zgodbo

Od tistega jutra je minilo že nekaj let. Nov dan sem pričakovala, čist, jasen jesenski dan. V pričakovanju sem pogledala proti vzhodu. Bo temno sivino le razsvetlil sončni žarek? Toda namesto zlate svetlobe jutra sem začutila drobne dežne kapljice. Najprej sem nekoliko razočarana obstala, potem pa sem se odločila, da grem kljub temu vsaj malo hodit.

Bilo je neverjetno. Tisti hip je bila vsa moja pozornost namenjena vremenu. Toda hkrati mi je v zavest jasno priplaval smeh, prešerni smeh

Martuljske gore z Murnovca

moje sodelavke, in znova sem jo slišala. Le kako se ti ljubi trapati navsezgodaj po blatnem gozdu? Kaj vidiš tam?

Nasmehnila sem se in se odpravila skozi tihi, speči Javorniški rovt. Začenjalo se je daniti in najprej me je pozdravilo lepo, hladno, temno umetno jezero. Gladina jezera je rahlo lebdela, dežne kapljice so ustvarjale pravljičo. Voda, ki so jo speljali v jezero, se nekaj metrov višje peni po koritu, oblazinjenem z mehkim, zelenim mahom, in za nekaj minut sem obstala pred kristalno lepoto. Vendar me je priganjal jutranji hlad. Studenček me je še nekaj časa spremljal s svojo melodijo, ko sem se vzpenjala po ozki grapi Medjega dola. Resnično, prebudil se je hladen, meglen, deževen dan. Stezica je bila blatna, listje po tleh mokro. Moje misli so odhitele drugam in tako sem šele ob nežni belini opazila, da dežnih kapljic ni več, ampak naletavajo drobne snežinke in začenjajo spreminjati barve gozda. Sijoči odtenki barv mokrega listja na gozdnih tleh so bili kot posuti s sladkorjem. Veter je zaigral svojo pesem v golih krošnjah dreves; bila je pesem o miru temnih grap, o tihem življenju dreves na strmih pobočjih, pripovedovala je o zgodbah odpadlega listja, ki je ustvarilo mehko barvasto preprogo na gozdnih tleh, med vejami je zašepetala, da ima prav vsak list svojo zgodbo, veselje nad življenjem, upanje, da bo dovolj sončnih žarkov in dežja, pa tudi vetra, ki zapoje pesem in prinese zgodbe ...

Odcveteli osat v najlepšem okrasu

Korak mi je zastal, da ne bi zmotila veveric, ki sta skakali po vejah, se igraje vzpenjali na drevo, pa spet švigali dol in po drugem deblu navzgor, dokler nista izginili med gostimi iglicami smreke. Srečanje s tihimi in hitrimi prebivalci gozda je vedno lepo doživetje.

Dolina se je razširila in čez nekaj časa sem prišla na planino. Od tod mora biti prelep razgled ... Dan je postajal svetlejši, megle in oblaki, ki so zastirali pogled v daljave, vse bolj beli. Še vedno je rahlo snežilo, trave na planini, ovite v ivje, so vse bolj bledele, ruševju so snežinke v vršičkih ustvarjale lahne, bele cvetove. Na razpotju sem zavila na desno, proti Belšici. Dolgi greben, ki se nadaljuje na severozahod od glavnega vrha Stola, se mi zdi prav lep. Stoji nekoliko v ozadju, za naj-

Jesen na Grajščici

višjim vrhom Karavank, ni samostojna gora in mogoče je zato nekoliko zapostavljen. Stezica pa se je končno nekoliko umirila, ni več vodila strmo v breg, ampak v velikem polkrogu pod strmimi melišči proti travnatemu pobočju Belšice.

Mraz, megle, lahne snežinke in veter pa so ves čas pridno sodelovali. Njihovo delo, najprej skoraj neopazno, je počasi spreminjalo pokrajino. Trave in suho cvetje so večni umetniki odeli v lahna bela oblačila, temna pokrajina se je spreminjala v pravljičo. Visoko steblo osata je stalo ob poti, okovano v ivje in bele snežinke in čeprav je čas njegovega cvetenja minil, je vendar blestel odet v najlepši okras svojega življenja.

Želela sem, da bi bili sončni žarki dovolj močni, da bi prepodili mraz in meglo, toda hkrati

sem spoznavala, zakaj jim neverjetni umetniki ne dovolijo, da bi pokukali skozi oblake. Vedno se zgodi isto. Sončni žarki so tako očarani nad lepoto belih cvetov in travnih bilk, poljubijo jih ... toda poljub sončnega žarka je topel in bela obleka, prelepa umetnina, se spreminja v vodne kapljice ... in izgine.

Tega dne pač nisem mogla uživati v razgledih na okoliške vrhove, zato pa sem ob poti videla še in še lepote. Proti vrhu Vajneža sem že šla, ko je zapihal močan veter, dvignil je snežinke s tal in bilo je, kot da se je premaknila gora, obstala sem in opazovala sanjski sprehod pobočja. Veter pa je za kratek čas pregnal oblake in sončni žarki so pozlatili pobočje. Bila sem tik pod vrhom in morala sem se obleči. Toda dan je bil popoln.

Zakaj bi se trudila z razlago?

Le kaj vidim tu? Ne vem; to ne pomeni česa videti. To je doživetje, doživetje gibanja in živ-

ljenja narave. To je del življenja, to je hrepenenje. Po čem? Tega se ne da razložiti, niti se nima smisla truditi z razlago. Včasih sanjam o sončnih vzhodih in o kristalnih razgledih. Toda ni vedno tako. Prav vsakokrat pa je nekaj posebnega, nekaj neponovljivega, nekaj, kar je vredno doživeti. Zato hodim, znova in znova, kadar je le mogoče. Mnogi, pesniki in pisatelji, mojstri besede in umetniki, so že skušali odgovoriti na to vprašanje. Nekaterim je uspelo, toda mislim, da jaz tega ne znam povedati. So stvari, ki jih mora človek preprosto doživeti ...

Vračala sem se. Ob igrivem plavanju meglic in oblakov, ob naletavanju snežink, ob spremljanju pesmi vetra, skozi dvorane kristalne arhitekture; hodila sem počasi, da bi pravljica še dolgo trajala ... Šele nekje v dolini sem opazila, da iz megle še vedno rahlo pršijo kapljice dežja, stezica se je spremenila v rjavo, blatno in če me je kdo videl tistega dne, ko sem se vračala k avtu, skuštrano in nekoliko mokro, le kaj si je mislil? ○

ON
line gorniška oblačila

schoeller hlače, jopiči, brezrokavniki
jopiči, hlače, rokavice

PLAMTIC aktivno športno perilo
jopiči, brezrokavniki

Trgovina z gorniško opremo

Ugodnosti za planinska društva, člane GRS,
planinske in gorske vodnike

On - Line d.o.o.
Breznica 1
4274 Žirovnica
Telefon : 04 5805 740
E pošta : info@on-line.si

www.on-line.si

vrh®

zvest goram ...

www.vrh-sp.si

OBLAČILA ZA V GORE

TEL.: 04 57 42 777

Jubilejna le za jubileje ...

Čez Prisojnik s svinjsko glavo v nahrbtniku

✍ in 📷 Aleš Tacer

Pravijo, da vsaka stvar po sedmih letih spet prav pride. Bo že držalo, sicer me letošnjega septembra ne bi nekaj gnalo, da ponovim smer Vršič - Prisojnik - Razor - Kriški podi po Jubilejni poti. Tako dolgo me je žežekalo in me sililo, da sem poklical svoja prijatelja Klauza in Uheca, nekdanjega in zdajšnjega sodelavca. Ni bilo treba veliko besed; zmenjeni smo bili v minuti. Še malo adrenalina po »mailu« z »zračnim« opisom Jubilejne poti, dogovor tam zgoraj za lepo vreme (»Ja, ja tebi pa že ne morem odreči,« se je zaslilo od zgoraj, blisk je razparal nebo in po žveplu je zasmrdelo.), in že so nastopile zgodnje jutranje ure tiste napol jesenske nedelje v začetku septembra.

... se zlili na pot proti Prisojniku

Ker sem doma precej na severovzhodu naše alpske deželice, sem se moral v pokončno držo spraviti že pred poldrugo zjutraj. V Slovenj Gradcu sem spotoma pobral Uheca (dejal je, da je komaj zatisnil oči, saj je prejšnji dan igral v

»one man bendu« na pikniku ob odhodu sodelavca v pokoj) in v Velenju še Klauza. Ura je kazala pol šestih, ko smo na parkirišču pred Tičarjevim domom vzeli pot pod gojzarje in se z jutranjo sivino vred zlili na pot proti Prisojniku.

Začel se je delati dan in velika rdeča kroglja na vzhodu se je počasi dvigala. Vedno bolj je pridobivala na moči, sončni žarki so ogreli okorne ude in dvignili razpoloženje. Nič ni lepšega, kot hoditi v zgodnjem jutru med nizkimi bori in zlatimi macesni preko južnih pobočij Prisojnika. Pogled v dolino Trente, pa skozi prednje Prisojnikovo okno na Kranjsko Goro, doživetje prepriha skozi preduh, fotografiranje planik za domači album. Uhec, ki je bil še delno pod vtisom in vplivom prejšnjega dne, je bil ob pogledu na planinsko rastlinje blaženo zamaknjen. Kdo bi si mislil, da se v tem dedcu skriva toliko romantike? Ali pa je to razpoloženje posledica izhlapevanja včerajšnjega piknika? Bo čez čas nastopila kriza?

Na vrhu se vpišemo v vpisno knjigo in si sežemo v roke. Nato se umaknemo par višinskih metrov niže v zavetrje in sklenemo malo pomacitati.

Otoček rdečega
cvetja na mahoviti podlagi sredi skal

Sožitje skale in
prsti je rodilo
kraljevsko cvetlico
planin - planiko

»Bom jaz dal za malico,« pravi Uhec in razveže nahrbtnik. Iz njega privleče – ne boste verjeli – pravo pravcato svinjsko glavo z rilcem in uhliji vred! Lepo dekorirano na plastičnem pladnju, s korenčkom ob bradi in peteršiljčkom v gobcu! Od presenečenja in začudenja mi je kar sapo zaprlo. Potem smo vsi skupaj planili v smeh. Val smeha se je vsul tudi z okoliških skal, kjer so posedali drugi planinci. Sledilo je seveda obvezno fotografiranje. Podržal sem svinjsko glavo pred svojo in nastala je res lepa spominska slika. Melkijad v planini. Klaus me je sicer nagovarjal, naj glavo prislonim kar ob svojo, češ, da bo le tako najlažje ugotavljal sorodstvo in podobnost, a ga nisem ubogal. Še danes sem na to ponosen!

»Podobna sta si kot da bi bila dvojčka,« je komentiral Klaus.

»To pa že ne! Saj sva rojena petinštirideset let narazen,« sem se branil.

Lotili smo se torej svinjske glave in jo obrali do kosti. Medtem je Uhec pripovedoval, kako jo je prejšnji dan na licitaciji odkupil za dva tisočaka. Veliko truda je vložil v prepričevanje, dobil jo je šele, ko je obljubil, da jo bo odnesel na vrh Prisojnika. In obljubo je seveda treba držati.

... in jo »mehko« ujela v naročje

Po obilni malici smo se spustili nekaj višinskih metrov nazaj in potem ubrali stezo, ki vodi čez pobočja Mlinarice proti Razorju.

Jubilejna pot je res čudovita. O njej lahko človek govori le v presežnikih. Zračna in drzna. Speljana ob globokih prepadih, čez strma ostena in po izpostavljenih policah. Planincu nudi prekrasne poglede in razglede, a obenem od njega terja ves čas maksimalno koncentracijo. Po podoru v Zadnjem oknu je bila pot nekaj časa zaprta. Zdaj je spet očiščena in prehodna, čeprav človek na dnu okna, na sneženem platišču, nima prijetnih občutkov ob pogledu na velike skale zgoraj pri izhodu. Dajejo občutek, da se bodo vsak trenutek utrgale in se zvalile navzdol. Tudi sam spust iz okna je precej neroden. Tukaj sva s Klausom izkoristila priliko in potešila celodnevno hrepenenje po dotiku ženskega bitja. Mladenka, ki nas je malo prej prehitela, nekako ni vedela, na kateri strani velike skale bi zlezla skozi ozek prehod. Velikodušno sva ji stegnila roke v pomoč in jo »mehko« ujela v naročje, ko jo je bil Uhec končno pripravljen spustiti. Zahvalila se je in previdno odhitela dalje.

Tedaj pa ...

»Kaj si nor, tu doli me živega ne dobiš! Če bi bil prej vedel za to, me na to pot ne bi spravil,« je s smrtno resnim izrazom na obrazu zajavkal Klaus.

»Jaz grem nazaj!« je bilo vse, kar je spravil iz sebe Uhec.

Priznati moram, da je tudi mene stisnilo pri srcu. Pred nami je zijal globok prepad, vanj pa so se navpično vile jeklenice in v stene zabiti klini. Po nekaj metrih je ta klinasta navpična

pot zavila v levo in se skrila našim očem. Kako je kaj tam naprej? Je še naprej tako izpostavljena? Bomo zdržali? Je prav, da gremo naprej? Naj se raje res obrnemo?

Takšna in podobna vprašanja so se mi kot film zavrtela v glavi. Pred sedmimi leti je bilo vse drugače. Takrat še ni bilo zasutja okna in tudi teh prvih petdeset ali sto metrov je bilo drugače nadelanih. Vsekakor manj drzno in manj nevarno.

Nevarno? Zakaj nevarno? Treba je biti le močan v rokah in previden pri vsakem koraku. Pa ja, saj bo šlo! Glej, ta mlada dama pred nami se že spušča. Če gre ona, boš šel še ti! Menda ti ne bo ušlo srce v hlače ...? Misli so se kot vihar podile po moji glavi.

»Grem prvi,« sem dejal. »Klaus, ko zavijem za skalo, te pokličem. Ne glejta v globino, glejta le v steno in na kline, kamor stopata.«

Uspesno smo se prebili preko najbolj izpostavljenih točk. Spodaj nas je čakalo dekle, očitno se ji je tudi zahotelo malo moške družbe. Ali pa le iz hvaležnosti za prejšnjo pomoč. Le kdo bi vedel? To ve le ona sama ... Mateja ji je bilo ime in njena družba nam je za uro ali dve polepšala tisti dan v gorah.

»Huh, tole pa ni bil mačji kašelj,« je še dolgo sopihal Klaus in tudi Uhec mu je z vso vnemo prikimal.

»Mačji kašelj, ja! To je bilo pravo levovo rjovenje,« se je pridušal.

»Eh, saj ni bilo tako hudo,« je rekla Mateja. Pogledj si jo, bitjece žensko! Kako ti govori! Pogumnejša je od nas! Ves čas sem jo občudoval, ko je spretno kot mačka plezala po skalnatih obronkih, spuščajoč se vedno niže v zatrep ob vznožju Razorja. Tam smo se poslovili. Ubrala jo je po dolini, po južni poti nizko prečila Prisojnik ter se vrnila na Vršič. Nas pa je čakala še triurna pot na Razor in naprej do Pogačnikovega doma. Sedli smo in med nekoliko daljšim počitkom s težavo spravili vase nekaj kalorij.

... domača svinja prišla tako visoko v gore

»Kako si bodo znanstveniki razbijali glavo, ko bodo našli kosti svinjske lobanje,« se je režal Uhec. Kakšno uro prej sem se namreč spomnil visoko gori na Mlinarici, da še vedno tovorim v

Na vrhu Prisojnika sem se prvič počutil res prav svinjsko ...

nahrbtniku svinjsko glavo. Ker sem vedel, da s tem naravi ne škodujem, sem kosti spustil v prepad. »Ne bo jim šlo v račun, kako je domača svinja prišla tako visoko v gore,« se je režal še Klaus in razpoloženje se je kljub utrujenosti spet dvignilo. Pogumno smo zagrizli v ostenje Razorja.

Na gori so še pozno v jeseni ledene zaplate snega. Na dveh mestih je tako curljala po skalah voda in nam ugasila hudo žejo. Tu se je tudi izkazalo, kdo ima največ kondicije. Uhec je hodil spredaj, sam sem nekoliko zaostajal, Klaus pa je delal vse pogostejše postanke. Z veliko muko se je privlekel do sedla Preval med Razorjem in Planjo. Po počitku smo se odločili, da tisti dan na vrh ne gremo. Bili smo pač preveč utrujeni in v takšnih okoliščinah ni pametno izzivati usode. Čakal nas je še enourni spust do koč, ki je kot na dlani ležala na podih pod nami. Ne preveč prožnih korakov smo do nje prispeli ob pol sedmih zvečer.

»Po večerji boš pa še malo na kitaro zabrenkal,« sva s Klausom dejala Uhecu. »Če si lahko včeraj držal pokonci vso družbo na pikniku, jo boš pa še danes. Planinci si to še bolj zaslužimo.«

»Zaslužite, ja. Jaz pa si zaslužim posteljo, karšnakoli že je,« je odvrnil.

Po enolončnici in pivu smo kar popadali v postelje. Dovolj je za danes, jutri je še en dan, sem pomislil že napol v snu. Potem me je odneslo ...

Na poti smo bili polnih trinajst ur. ◉

Za Kopico na Kanjavec

Sam sredi širnih prostranstev, majhen, a vseeno srečen

✍ in 📷 Matej Bulc

Vremenska napoved ni bila prav nič obetavna: v popoldanskem času se bo pooblačilo. Še imam čas, da prehitim oblake, sem si mislil. Čim prej moram priti v svoj gorski raj. Zgodaj sem vstal, ura je bila pet, ko me je zbudila budilka. Čez kakšno uro sem si že oblačil debele volnene nogavice in obuval težke planinske čevlje. Dogodivščino sem začel na planini Blato. Vse je še spalo, ko sem lomastil mimo planine Jezero. V dobri uri sem prisopihal na planino Dedno polje. Po ogledu kažipotov sem se napolil na desno, proti Zasavski koči na Prehodavcih. Rad bi se povzpел na Kanjavec. Zložno sem se dvigal in spotoma občudoval gorsko pokrajino. Vse je bilo še bolj zanimivo, ker so moje noge prvič stale tam. Sprva sem v blagih zavojih hodil med iglavci vseh možnih oblik in velikosti. Kmalu sem opazil pašnike. Na njih so se mirno pasle krave. Z leve in desne so me obda-

jali visoki vrhovi. Odprl sem zemljevid in ugotovil, da sem za Kopico. In res, okoli mene je bila prava kopica vrhov. Nekje pod Tičaricama sem zaslišal rezek žvižg. Ozrl sem se in videl gamsa, ki je peljal naraščaj po stezici proti Štapcam. Območje med gorami se je vedno bolj ožilo, kot da bi me hotelo iztisniti na katerega izmed vrhov. Gorskih osamelcev že nekaj časa nisem več opazil. Tudi cvetja je bilo vse manj. Ob poti sem zagledal retijski mak, rožo zlato rumene barve – pravo majhno sonce. Vztrajno sem premagoval nadmorsko višino. Gnala me je radovednost, da bi videl lepoto narave, spoznal samega sebe. Senco mi je delal Zadnji Vogel, ki soncu na vzhodu ni dovolil, da bi posijalo za Kopico. Hvaležen sem mu bil, ker mi tako še vedno ni bilo vroče. Na skali ob poti sem si izbral prostor za počitek in malico. Z vodo sem si poplaknil od hoje presušeno grlo. Nisem bil sam. Pod sedlom Vrata, v daljavi, sem spet opazil skupinico gamsov. Zmotila jih je moja navzočnost. Otrpnili so,

Senca Zadnjega Vogla je skrbela, da mi ni bilo vroče.

kot da bi okameneli. Ko sem se umaknil iz njihovega sveta, so nadaljevali pašo na redkih travniških oazah. Ob poti je bilo nešteto malih vrtač. Kot da bi hodil po luni. Stopil sem na sedlo Vrata. Višinomer je kazal 2192 m. Kot da bi se mi odprla vrata in bi stopil v osupljivo drugačen svet. Zrl sem v Kriške pode in mogočne skalne korenjake nad njimi. Še enkrat sem se ozrl na že prehojeno pot. V ozadju sem videl Spodnje Bohinjske gore. Prizor sem si ogledal skozi objektiv. Čez sedlo sem se spustil strmo navzdol in se pod Vršaki povzpел na Hribarice, potem pa zavil na levo proti Kanjavcu. Pod vrhom sem zagledal ve1ičasten prizor: gruče kozorogov. Niso se zmenili niti zame niti za preostale gornike, ki so medtem stopili na vrh. Po dolžini rogov sodeč so še zelo mladi, sem pomislil. Približno ob desetih sem dosegel vrh. Čestital sem si in se poglobil v nepozabne trenutke. Planinci pred mano so medtem že sestopili. Dan mi je bil privilegij, da sem povsem sam užival trenutke popolne tišine. Le vsake toliko časa sem zaslišal značilni klic gorske narave, žvižg gorske kavke, tega črnega stražarja gorskih vrhov. Bil sem daleč od materialnih dobrin, ki ljudem v dolini tako veliko pomenijo, a vem, da ne prinašajo sreče. Bil sem daleč od skrbi, ljudi in napihnenosti. Sam sredi širnih prostranstev, majhen, a vseeno srečen. Oh, kako lepo je bilo tam gori! Hoja navzgor je bila kot kakšen čistilec misli, telesa in duha. Po svoje sem si priredil pregovor: »Gora ni nora, nor je tisti, ki ne gre gor!« Medtem se je pooblačilo, a večine vrhov oblaki še niso zavili v meglo. Vidljivost je bila še vedno dobra. Osvežilo me je celo nekaj kapljic dežja. Na Triglav, ki je bil tako blizu, da bi nanj lahko zalučal kamen, je posijalo nekaj sončnih žarkov. Na njegovo zahodno stran se je priplazilo sence. V vidnem polju na desni sem opazil Tržaško kočo na Doliču in na desni, malo nad njo, planinski dom Planika. Trenutek sem ustavil s pritiskom na sprožilec. Prek Škrlatice in Razora ter Kriških podov mi je pogled zdrsnil proti levi in oko se mi je ustavilo na Mangartu in Jalovcu, ki so ju medtem že obiskali oblaki. Vreme to leto res ni radodarno z jasnimi dnevi. Na zahodu je še vedno kraljeval moj dobri znanec Krn, ostri varuh Primorske. Razgled se je nadaljeval prek Spodnjih Bohinjskih gora, Škofjelo-

Radovedni kozorogi pod Kanjavcem

škega hribovja, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank; panoramski krog se je sklenil na očaku slovenskih gora. Prijetno utrujen in omamljen od samote sem si privoščil daljši počitek. Zategnil sem si čevlje in pohodne palice ter začel sestop. Kozorogi so bili še vedno tik pod vrhom Kanjavca. Niso ujetniki časa in prostora, kot je pogosto v navadi pri ljudeh. Spet sem fotografiral in z njimi delil trenutek svobode. Čez Hribarice sem se po kamnitem kraškem svetu spustil do Prehodavcev. Ponekod je bilo še veliko starega snega. Pot sem nadaljeval po dolini Sedmerih jezer. V daljavi sem videl Zasavsko kočo na Prehodavcih in za njo onkraj Zadnjice še enkrat Kriške pode in velikane nad njimi. Za hip sem se ustavil pri Zelenem Triglavskem jezeru. Sternbergov klinček me je z vonjem po nageljnih in roza cvetki opozoril nase. Med skalnimi lepotci sem se spuščal do zame najlepšega Triglavskega jezera, ki je hkrati tudi največje: Velikega jezera ali Ledvičke. Močan jugozahodni veter mi je z glave potegnil slamnik, ki me je varoval pred močnim gorskim soncem. Na srečo mi ni bilo treba ponj v ledeno mrzlo vodo. Želel sem si, da bi videl svizca, saj jih je tam menda veliko. Tistega pravega in ne iz reklame za čokolado. Žal nisem imel te sreče. Smreke in majhni borovci so mi znova delali družbo. Hodil sem skozi pravi macesnov drevored in kmalu sem bil pri Koči na Triglavskih jezerih. Okrepčal sem se z malico in zrl v Tičarice z nasprotni strani kot dopoldne. Pridružil sem se prijazni popotni družini iz Domžal in skupaj smo jo mahnili čez Prode mimo planin Ovčarija in Dedno polje do planine Jezero. Tam sem si privoščil še ajdove žgance s kislim mlekom. Sledil je le še spust do izhodišča. Tam sem urejal vtise. Noge so bile prijetno utrujene, duša pa bogatejša še za eno zanimivo doživetje. ○

Tri »glave« na Triglavu¹

Ko se predstojniki odpravijo v gore – nič lažjega!

✍ Ian Stronach, prevod Jana Pungartnik

Vsa leta najinega sodelovanja se je ponavljala ista pesem. Andrej: »Res boš moral na Triglav.« In jaz: »Prav, nič lažjega.« Potem pa smo nekega dne, nedolgo zatem, ko je Andrej pod mojim mentorstvom uspešno preplezal goro svojega doktorata, določili datum izleta – 25. in 26. september 2003. Zdaj sem bil jaz na vrsti, da se povzpnem na goro, o katere težavnosti nisem imel niti bežne predstave. Čas maščevanja? Mogoče me pa ni več potreboval pri življenju ... Toda iz hotela ob Blejskem jezeru Triglav niti ni deloval tako napačno. In vzpon bi trajal samo šest ur, ne šest let. »Nič lažjega,« sem spet dejal. Vendar manj brezskrbno.

Gora in »gora«

Andrej Koren je vodil Šolo za ravnatelje. Prva »glava«². Jaz sem bil predstojnik Raziskav v izobraževanju na MMU, univerzi v Angliji. Druga glava. Potrebovala sva še eno, ravnatelja osnovne šole, Srečka, znanega planinskega vodnika. Zdaj smo imeli tri glave in besedno igro za Triglav. Obetal se nam je torej dober začetek, vsaj na papirju. Potem sem se zamislil. 58 let imam. Ne plezam po planinah. Najvišja »gora« na Škotskem je visoka okoli 1400 metrov. Zadnjič sem nanjo plezal (šel navkreber) s sinom, ko je imel kakih 20 let. Zanj je bilo prvič in rekel sem: »Ne moreš se imeti za Škota, če nisi preplezal Ben Nevisa.«

Zdaj me je skušal Andrej ogreti na enak način, mi obljubljal nekakšno nadomestno slovensko identiteto, če se povzpnem na Triglav. Spodbudno je še pristavil, da je bil ob prvem obisku na Škotskem prav presenečen: »Saj nimate planin, samo hribe.« Škot si s tem ne beli glave, kajti avtomatsko pomisli: »Nič hudega. Glavno, da so višje od angleških.« Vsaj če ga ne čaka Triglav.

Ampak mene je čakal. Pozanimal sem se. Tansy, plezalka, je bila moja študentka na doktorskem študiju v Angliji. »Pravzaprav ne gre za plezanje,« je dejala. Potem je bila tu še Andreja z Brda: že petkrat je stala na vrhu in zelo ji je bilo všeč. Vendar mi to ni bilo v uteho. Obe sta bili mladi, čili in zagnani. Jaz se že dolga leta nisem šel teh pridevnikov. Toda Andrej me je tolažil – samo tu in tam potrebuješ vrvi in še tiste so pritrjene. Ostareli ljudje hodijo gor. Otroci. Invalidi. Vsako leto jih gre na vrh pravi pohod. Tolažba je učinkovala. Že sem se videl v tistem pohodu, vsaj enakovreden ostarelemu, invalidnemu otroku. Predstavljal sem si tudi po eno jeklenico na vsaki strani, mogoče celo s stopnicami, izklesanimi v skalo. Nekaj podobnega ladijskemu mostiču, stopnišče do nebes, samo brez preproge. Tako sem bil pomirjen.

Brezmejen suh kamnolom

Potem je napočil tisti dan. V prostorih Šole za ravnatelje sva čakala Srečka. Nekdo me je vprašal, ali sem vaje hoditi v gore, in pošalil sem se, da bom verjetneje šel po gobe kot v gore. Zasmejala sva se, jaz bolj živčno kot on. Prišel je Srečko. Zapeljali smo se do vznožja prehoda, »najlažje poti«. Dobro sem se počutil. Noge so me močno držale in nahrbtnik je bil lahek. Bil je lep septembrski dan. Sonce nas je božalo po obrazu, ko smo se vzpenjali skozi gozd, po pobočju gore, okoli apnenčastih balvanov, do prve planinske kočice. Skodelica tea³, in že sem

¹ Prispevek je prevod članka »Three Heads on Triglav«, ki ga je napisal Ian Stronach, Škot, profesor na univerzi v Manchestru. Avtor je bil mentor številnim doktorantom, tudi nekaterim slovenskim. Sestavek je bil sicer že objavljen v glasilu PD Maribor matica.

² head = glava, tudi predstojnik ali ravnatelj

³ tea = čaj

Pogled na Debeli vrh in Triglav z Vogla Jože Šter

veselo po slovensko zapel: »Gremo«. Hodil sem in še naprej premišljeval o tistem pisanju, ki sem ga imel v delu, dokler ni začelo sonce toniti. »Bi temu res rekel delo?« »Ja, seveda,« sem si dejal, »in kakšna pisarna!« Zdaj smo pred seboj že videli tri vrhove Triglava, skrbelo pa me je, ker so bili videti še daleč proč in daleč gor. Ure so minevale in svetloba je že pojemala, ko sem začutil prvo pravo utrujenost. Zdaj smo bili sredi golih skal, tu in tam smo se oprijeli za kakšno jeklenico in bilo je neizprosno strmo. »Kje je kočica, v kateri bomo prespali?« sem vprašal karseda brezbrizno, v upanju, da bo odgovor: tik za vogalom. »Tam zgoraj.« V pojemajoči svetlobi je bil tisti »tam« še za celo škotsko goro višje, praktično na vrhu Triglava. Vsaj tako se je zdelo pod tem kotom. Gora je kipela pod nebo in meni je v popolnem sorazmerju upadal pogum. Zdaj je šlo zares, noge so mi pešale in prvič sem poprosil, naj si odpočijemo. Dotlej se je Srečko ustavljal na vsako uro hoje in nam pustil tri minute. Prvo zbadanje pa je že naznanjalo krč in Srečko se je ustavil – prej je bil mož, s katerim sem šel v gore, zdaj je postal Vodnik. Čutil sem, da me meri s pogledom, in nato – ob tem me je neko-

liko sram – je rekel, da mi bo za nekaj minut nesel nahrbtnik. Pozneje so mi vendarle vrnili nahrbtnik in ščepec dostojanstva in še naprej smo se vzpenjali okoli in navzgor po robu nečesa, kar je spominjalo na brezmejen suh kamnolom. Zadnji žarki zahajajočega sonca so se odbijali od belega apnenca bližnjega vrha in širili čudno »protisvetlobo«. Vzpenjali smo se skozi zamirajoči oranžni soj. Svet v pridušeni osvetljavi. Bilo je neizmerno lepo, ampak moja glava se ni šla »lepote«. Šla se je »ta noga«, »tista noga«, »ta noga«, »tista noga«, misli so krevsale pod jarmom telesa. Pred našimi nogami so bile zdaj zaplate svežega snega in nič več se nisem z utrujeno potrpežljivostjo vpraševal, kako dolgo še, kako daleč še. Tu sem, da se vzpenjam, korak za korakom, dokler bo treba. V tem je bil nekakšen ritem. Spoznal sem ga že veliko prej, v zelo drugačnih okoliščinah, ko sem živel v afriški savani. Bil je ritem nuje.

»Samo« še tristo metrov

Ah, tista kočica. Gojzarji z nog, stopala kvišku, vroča juha. Občutek sreče. Nobenih želja

več. Olajšanje je najpopolnejše zadovoljstvo. In vesti so bile dobre. »To je bil najhujši kos poti,« je razložil Andrej. »Jutri nam ostaja le še kakšnih 300 metrov vzpona.« Do takrat bi že moral vedeti, da jo je treba ucvreti, kadar Andrej uporabi besedo »samo«, ampak njegova zadnja tolažba je delovala do zore. Celinsko morje megle je zalilo doline in pustilo otoške vrhove v prvem jutranjem soncu. Toda ko sem se ozrl po golih skalnih ramenih Malega Triglava, pordelega v svitu, nisem nikjer našel svojega mostiča, vravnega stopnišča, ki sem si ga zamišljal. Gora je bila mogočna, strma, gola in po severnih pobočjih pobeljena s snegom. Brez vidne poti. Leden mraz. Še vedno smo morali preplezati eno celo goro. Le v kaj sem se spustil? Prvič sem si poveznil na glavo zaščitno čelado. Prav nič ni spodbodla mojega planinskega duha. Vponka in kratka vrv okoli mojega pasu pa tudi ne. Več je bilo previdnostnih ukrepov, bolj sem se čutil ogroženega. Zdaj me je bilo povsem nedvoumno strah. Spomnim se, da sem še razširil besedno igro z gobami in gorami. »Smrt ni smart.⁴« Da bi se zamotil, sem se umsko zaposlil.

Toda po prvih negotovih preprijemih na skalnem obličju (hja, ramenu, ne obličju) sem spet ulovil tisti podzavestni ritem včerajšnjega dne. In ne samo včerajšnjega dne odraslosti. Ko smo tako šli, sem se spomnil, kako sem kot otrok plezal po opuščeni kamnolomih in sva se z bratom izzivala, kdo si upa kaj. Stewartie Park! Zadnjih 50 let nisem na to niti pomislil. Moje telo se je fizično začinjalo spominjati nekaterih starih navad in gibov iz časov otroštva, ko se je globina užitka še merila z velikostjo tveganja. Višje smo šli, mlajši sem moral biti. Bilo je kot izobraževanje od zgoraj navzdol. Od zunanaj in znotraj sem bil hipnotiziran. Srečko (iz Moža je najprej napredoval v Vodnika in zdaj že v Boga) je hodil spredaj, jaz pa tik za njim in ga posnemal kot v snu. Njegova noga tja, moja noga tja. Njegova roka, moja roka. Vsak oprimek sem preprijel. Bilo je hipnotično – njegova noga je oklevala in se po pazljivem preudarku odločila, kam bo stopila. Sledil sem zgledu, korak za korakom po rezilu grebena, v katerega globine

se nisem oziral. Takrat se je Srečko ponudil, da me zavaruje z vrvjo, pa sem rekel ne. Ni mi bilo hudo in že me je z njim povezovala popkovina, ki je ni mogel videti. Tam je bila tudi žičnata vrv, ki mi jo je obljubil Andrej. Ko sem se plazil po ozkem grebenu, ki je padal več sto metrov v globino na vsako stran, sem se z roko na jeklenici zavedel, da je vrv psihična – kot vse drugo tu zgoraj. Če se spotakneš z mislimi, padeš s telesom.

Vrh!

Končno nas je greben privedel na vrh. Prvikrat tistega dne sem se ozrl naokrog. Triglav je bil obdan s panoramo gorskih vrhov in dolin, poplavljenih z meglo, od Italije in vse tja do Avstrije. Andrej in Srečko sta me lopnila po hrbtu, mi stresla roko. Drugi na vrhu – kar nekaj jih je bilo – so imeli prenosne telefone in se očitno šli »na vrhu sem«. Nov obred. Pridružil sem se jim in pozneje tudi slišal glasovna sporočila, ki sem jih takrat oddal; glas sem imel za nekaj tonov višji kot običajno. Držal sem se kafkovskega postopka in pritisnil na svojo razglednico žig, ki je bil z verižico priklenjen h kovinski plošči na vrhu. Starejši obred. Zdaj je bil vzpon uradno potrjen, na papirju. Nič več nisem bil »troglodit«, bitje jam in zemlje, zdaj sem bil »triglavit«, človek vrhov in neba! Na vrhu nas je fotografiral nek nemški planinec, vse tri, pred sinje modrim nebom. Nastala je ostra in jasna slika, takšna, kakršen je bil zrak. Ampak s tremi pari nog in brez glav. Tri glave na Triglavu? Malo je manjkalo, čisto malo. Bolj verno je dogodek obeležen na drugi fotografiji. Na vrhu smo, poleg tiste zabavne stožčaste pločevinke, ki spominja na nekakšno raketo iz romana Julesa Verna. Nasmejani smo. Andrej se z rokami v žepu naslanja na župnikovo zavetje. Srečko se smehlja in se nalahno oprijema stolpne jeklenice. Jaz pa stojim med njima kot otrok med starši na družinskih fotografijah. Ali pa je odnos morda širši? Gore so starši in vsak nov plezalec njihov otrok. Je potem tako? Naj bo tako ali drugače, moj nasmej je bolj negotov od njunih, moje telo bolj napeto. Vem, zakaj. Po glavi se mi plete bolj banalno vprašanje. »Kako za vraga naj v enem kosu pridem dol?« ●

⁴ smart – pameten, pametno

Ujeti trenutek

*Ujela trenutek sem čarobni,
ki sončni vzhod ga je dajal
ves dan v sebi ga nosila
z večerom tiho je zaspal.*

*Čez travnike pod vznožje gričev
je plaval skozi gozd teman,
sem ujela v gorskem ga potoku
in skrila ga v svojo dlan.*

*Veter divje je zapihal,
prinesel sneg je čez nebo,
razbarval barve je jeseni,
s snežinkami pokril zemljo.*

*Igrivo so se tam podile
plesale v vetru čez nebo
čarobni so trenutki tekli,
v pogledu čez prepadno steno.*

*Robove sten so pobelile,
z ledom okovale kline vse,
roke so mrzle naredile,
ko stala sem na vrh gore*

*Čarobno lepi so trenutki,
ko dotakne vrh se soja zvezd,
večera čarni so občutki,
Ko ostaneš sam sred gorskih cest.*

Veronika Viltušnik

Zimske impresije

*Gaz v belini.
In upognjene veje smreke.
In teža snega.*

*Ogolelo trnje,
šipek zamrznjeno
vpija nebo.
Rdeče jagode nosim,
vodene, do ust.
Dih topel - življenje
kosmatih pečká,
žgečkanje v grlu.*

*Sveče ledene,
čez rob ruše viseče,
kot zavese
v domovanju kune
in zajčka
in polha
in medveda.*

Sledi njih v ravnini.

*Mir in tišina,
spokojna tišina,
da skoraj boli.*

*Gaz v belini.
In upognjene veje smreke.
In teža snega.*

Aleš Tacer

Severna stran Barre des Ecrins (4102 m),
snežna kupola na desni je Dôme de Neige (4015 m)

Dôme de Neige des Ecrins (4015 m)

Z enajstletnikom na štiritisočaku

✍ in 📷 Andrej Gosar

Ecrinsova snežna kupola, kot bi lahko prosto prevedli francosko ime, je stranski vrh najvišje gore Dauphinéje Barre des Ecrins (4102 m). Ker se pri vzponu nanj ni mogoče izogniti kar zahtevnemu plezanju po izpostavljenem skalnato-ledenem grebenu, se večina gornikov zadovolji z vzponom na 87 m nižji Dôme de Neige, ki tudi po razgledu ne zaostaja veliko za glavnim vrhom.

Narodni park Ecrins

Gora je v središču narodnega parka Ecrins, ki obsega precej divji in nedotaknjen svet med Grenoblom, Gapom in Briançonom oziroma med rekami Romanche na severu, Durance na vzhodu in jugu ter Drac na zahodu. Gre za enega največjih narodnih parkov v Alpah, saj obsega osrednje območje 92 km², robni del pa kar 180 km². Za primerjavo: osrednji del TNP obsega 55 km², robni del pa 29 km². Gorska skupina, ki zavzema večji del parka, ima kar tri različna

imena: Haut Dauphiné, Massif du Pelvoux in Massif des Ecrins. Severno od nje leži še skupina Oisans. Poleg Barre des Ecrins, ki je tudi najjužnejši štiritisočak v Alpah, so pomembnejši vrhovi še La Meije (3982 m), Mt. Pelvoux (3943 m) in L'Ailefroide (3927 m).

Za mnoge planince je skupina Ecrins najboljši del francoskih Alp; precej se razlikuje od Vanoisa, ki ga je degradiral smučarski turizem, pa tudi od popularnejše skupine Mont Blanca, ki se tudi ni mogla povsem izogniti žičniškim napravam. Kljub skromnejši nadmorski višini vrhov Ecrinsa pa so vzponi nanje zaradi razmeroma nizko ležečih izhodišč – tam namreč ni žičnic – po večini zahtevne in dolge ture. Večina naštetih vršacev je tudi po normalnih smereh težko dostopnih, ker ne gre brez skalnega plezanja, ki v takih višinah zaradi pogoste poledenosti hitro postane nevarno. Tako je še najlažje dostopen prav Dôme de Neige des Ecrins, ki sva si ga za cilj ob koncu poletja izbrala z enajst let in pol starim sinom Žigo.

Izhodišče normalnega pristopa prek Belega ledenika (Glacier Blanc) je Cezannova koča

(Refuge Cézanne) (1874 m) v zatrepu doline Ailefroide, 40 km zahodno od Briançona. Široka ledeniška uravnava Pre de madame Carle je dostopna po dobri asfaltirani cesti in ob koncu tedna cilj številnih izletnikov. Tam je tudi informacijsko središče narodnega parka. Zelo zanimive so makete pogorja Ecrins, ki kažejo, kako se je spreminjal obseg ledenikov od dobe Rimljanov, ko je bilo ledu le za vzorec, prek srednjega veka, ko so ledeniki segali do dolin, pa do danes.

Črni in Beli ledenik

Barre des Ecrins kaže proti Cezannovi koči svojo strmo jugovzhodno steno, ki je povsem kopna. Vzpon nanj poteka v polkrogu po ledeniku Glacier Blanc, najprej proti severu, nato proti zahodu in na koncu proti jugu, in to mimo dveh koč: Refuge de Glacier Blanc (2543 m) in Refuge des Ecrins (3175 m).

Ko sva se zjutraj začela vzpenjati proti prvi koči, sva bila kmalu nagrajena z lepim pogledom v dolino Črnega ledenika (Glacier Noir), ki je, kot pove njegovo ime, doživel usodo številnih alpskih ledenikov in se v spodnjem delu že

stopil. Pustil pa je bočno moreno zelo pravilne oblike, vrh katere je speljana pot proti sedlu Temple (3301 m), ki pomeni najlažji prehod v sosednjo dolino Venon oz. v drugo pomembno planinsko izhodišče La Bérarde. Po dobri uri hoje je svet postal nekoliko položnejši in nad seboj sva zagledala mogočne serake Belega ledenika in vodnate slapove, ki tečejo prek zglajenega granita in gnajsa. Malo pod kočo naju je presenetilo jezerce Tuckett, od katerega je lep pogled na Mt. Pelvoux in sosednje zašiljene ostrice, ki se pno kvišku na južni strani doline. V bližini koč Glacier Blanc (2543 m) pa sva občudovala od ledenika zglajene skale in neverjetni kaos serakov in razpok v spodnjem delu Belega ledenika. Še sreča, da se je pot v nadaljevanju izognila temu delu in je potekala po skalah in

Vršna piramida Barre des Ecrins (4102 m) z Dôme de Neige (4015 m)

Pogled z vrha proti severu

grušču, čeprav je bilo zato treba narediti kakšen višinski meter več.

Koča Ecrins

Vrh Ecrinsa se je kar dolgo skrival za grebnom Pointe de la Grande Sagne (3660 m) in se pokazal šele, ko sva dosegla višino kakih 3000 m. Vrh s svojo lepoto in višino izrazito dominira nad okolico. Še Glacier Blanc pod njim naenkrat postane pohleven in je v svojem srednjem delu skoraj povsem raven, tako da je videti kot veliko zamrznjeno jezero. Presenetila naju je le rdeča barva snega na predelih, ki jih ni prekrilo avgustovsko sneženje, pa sva se spomnila, da so to poletje južni vetrovi prinesli saharški pesek tudi k nam. Kmalu sva stopila na ledenik, po katerem je zaradi opoldanskega sonca vsepovsod tekla voda, in sva morala paziti, da nisva stopila v kakšno pregloboko lužo. Ker pa je koča Ecrins (3175 m) zgrajena na strmem skalnem slemenu približno 200 m nad ledenikom, edinem varnem mestu pred plazovi, sva ledenik kmalu zapustila in se po gruščnatem pobočju vzpela h koči; do nje sva potrebovala skupaj pet ur. Tako nama je ostalo vse popoldne za počitek in prilaganje na višino.

Prenočišče sva rezervirala po telefonu; to je tudi obvezno. Do večera se je koča res napolnila, vendar pa posebne gneče ni bilo. Izkaznica PZS z nalepko »recipročnost« nama je omogočila, da sva prenočevala po ugodni ceni (8,5 EUR za odraslega in polovico manj za otroka). Ob prijavi je treba tudi povedati, kam se boš naslednji dan namenil, ker je zbujanje za Ecrins ob treh, za nižji Roche Faurio (3730 m) pa ob štirih. Da planincev ne bi budili po nepotrebem, jih namreč razporedijo v sobe glede na izbrani cilj.

Pogled od koče na severno pobočje Ecrinsa, ki je kot na dlani, je eden lepših v Alpah. Osupljivo strmo se dviga 700 m visoko nad Glacier Blancom ledenikom. Pobočje prekinja več pasov do 80 m visokih serakov, v spodnjem levem delu pa pas ledenih sten obrobља golo skalno pobočje – kot da bi bil pred kratkim velikanski ledni podor. Lepo se je videla tudi gaz predhodnikov, ki se je spretno izogibala vsem zaprekam, čeprav je zato morala dvakrat prečkati pobočje, najprej z desne proti levi, višje pa spet nazaj proti desni. Dvome je razblinil še pogovor z oskrbnikom, ki je potrdil, da so razmere odlične. Zvečer se je vrh lepo škrlatno obarval; to je obetalo, da bo vreme zdržalo.

Vzpon na vrh

Kljub zgodnjemu vstajanju ob treh nama je zajtrk teknil. V soju le ene čelne svetilke sva se nekoliko opotekala po nestabilnem grušču navzdol na ledenik. Tam sva se navezala in si nataknila dereze, ker je nočni mraz okoval ledenik v steklen led in bi bila hoja brez njih nemogoča, čeprav je tam ledenik zelo položen. Sicer pa je bil pogled nanj prav čaroben, saj so bile pred in za nama številne lučke drugih navez. Ta dan se nas je na Ecrins vzpenjalo več kot sto, večina na Dôme de Neige, nekateri pa tudi na Barre. Ker pa na poti ni večjih tehničnih težav, zaradi katerih bi lahko nastajali zastoji, to niti ni bilo moteče. Luna pa je dajala toliko svetlobe, da sva na snegu svetilko lahko kmalu ugasnila.

Po slabi uri in dveh kilometrih položnega ledenika sva prišla do vznožja strmega severnega pobočja gore na višini 3350 m. Iz nahrbtnika sta v roke romala še cepina. Začetna strmina je bila precej ledena in zato je bila hoja napornejša. Više pa je bilo na ledu vedno več zbitega snega, ki je bil odličen za hojo z derezami. Ves čas nočnega vzpona je bilo zaradi zmerne vetra kar hla-

dno. Tako sva se še vedno v temi, vendar po jasnih sledih predhodnikov, vseskozi počasi vzpenjala proti levi. Pot je varno vodila mimo nekaj spoštljivo globokih in širokih razpok. Ko sva dosegla zgornjo tretjino pobočja, se je na vzhodu začelo svetliti, strmina pa je postajala vse hujša. Na prvi pogled ni bilo vidno, kje se pot prebije prek pasu serakov nad veliko razpoko. Prav na tem najbolj kočljivem mestu so ledene stene serakov naenkrat obsijali prvi sončni žarki in jih rdeče obarvali. Pogled proti severu je odkril plameneče barve skalnih ostric skupine La Meije in daleč zadaj nezugrešljivo kupolo Mont Blanca. Izkazalo pa se je, da je prehod čez razpoko in mimo serakov prav lahek. Razmere se namreč iz leta v leto spreminjajo in ni vedno tako.

Kmalu sva tudi sama stopila na sonce in kljub sedmi uri zjutraj in vedno močnejšemu vetru nama je v hipu postalo toplo. Čakalo naju je še dolgo prečenje proti desni na škrbino Brèche Lory (3974 m), ki loči Barre des Ecrins na levi in Dôme de Neige na desni. Ko se že vidiš na njej, pa te preseneti približno deset metrov strmega ledu. Gre za krajno zev, ki se vleče vzdolž celo-

Pogled z vrha na Glacier Blanc. Na levi je Roche Faurio (3730 m), na obzorju pa Mont Blanc

tnega vršnega pobočja Ecrinsa. Ker je bilo veliko navez sestavljenih iz petih ali šestih planincev, je tam nastal manjši zastoj. Od škrbine do vrha Dôme de Neige pa je le še streljaj in 40 m višine po zložnem slemenu. Na vrh sva prišla ob osmih, štiri ure in pol zatem, ko sva zapustila koč. Žiga se je s tem vzpel na svoj prvi štiritisočak in na to je bil upravičeno ponosen. Čeprav le za 15 m presega magično mejo, nikakor ni med najlažjimi štiritisočaki in tudi višinska razlika 2150 m od izhodišča je spoštljiva. Oba sva bila vesela, da pri tem ni imel težav ne z višino ne s kondicijo.

Nebo je bilo brez oblaka in razgled odličен: od velikanov Alp, kot sta Mont Blanc in Monte Rosa, ki sta več kot 200 km daleč, do nešteti vrhov Dauphineje. Glacier Blanc s svojo ravno površino je kot morje v kakšnem fjordu ležal globoko pod nama. Drobne pikice tistih, ki so spali uro dlje kot mi, so se na drugi strani vzpenjale na Roche Faurio. Z digitalnim fotoaparatom sva posnela panoramo – pozneje sva jo doma sestavila v računalniku –, potem pa naju je veter kmalu pregnal nazaj na sedlo. Opazovala sva navezo, ki se je vzpenjala z njega na Barre

des Ecrins. Prvi raztežaj je kar zahtevno skalno plezanje, še posebno, ker nihče ni snel derez.

Sestop

Sestop je v idealnih snežnih razmerah potekal hitro in brez težav. Ustavljala sva se le zaradi fotografiranja. Ko sem gledal vršno pobočje Barre nad nama, mešanico skal in ledu, mi je bilo jasno, da je zgodnje vstajanje zaradi nevarnosti padajočega kamenja res nujno. Kmalu sva dosegla položni del ledenika pod Col des Ecrins, ki je kot velikanski amfiteater, obdan z ledenimi vršaci. Postalo je vroče in obleka je plast za plastjo romala v nahrbtnik, noge pa so bile vse težje. Vendar je bilo do doline še 1500 višinskih metrov sestopa.

Čeprav sva se preoblekla v kratke hlače, je bilo iz ure v uro bolj vroče, jutranji veter pa se je kar nekam potuhnil. Zato je bil to za oba najtežji del ture. Po okrepčilu pri koči Glacier Blanc pa sva le zbrala dovolj energije za sestop v dolino. Dosegla sva jo dvanajst ur po jutranjem vstajanju. ○

Spodnji del ledenika Glacier Blanc nad jezerom Tuckett

Karimsky, eden najaktivnejših vulkanov Kamčatke

Po vulkanih Kamčatke

Divja pokrajina na Daljnem vzhodu

✍ Dušan Weber 📷 Zoran Gaborovič

Kamčatko, čudovit polotok na skrajnem severovzhodu Rusije, je leta 1737 odkril ruski raziskovalec Krasheninnikov in jo osemnajst let kasneje tudi opisal v eni od svojih knjig. Kljub temu pa ruski prebivalci vedo kaj malo o njej, kaj šele preostali Zemljani. Razlog je to, da je bila Kamčatka do leta 1990 zaprto območje za vse tujce, pa tudi ruski prebivalci so za vstop potrebovali posebno dovoljenje. Po tem letu pa se na Kamčatki vrstijo različne znanstvene odprave – geologi in vulkanologi imajo na tem območju nedvomno veliko dela.

Kamčatka pa se počasi odpira tudi turistično. S svojimi vulkani, toplimi in zdravilnimi vrelci, bogatim živalskim svetom in rastlinstvom tundre in tajge kar vabi »drugačnosti« željne popotnike in lovce.

Tako se je na to območje julija 2003 odpravila 10-članska skupina slovenskih gornikov in naravnih lepot željnih popotnikov. Po krajšem postanku v Moskvi smo nadaljevali pot z 9-urnim

poletom proti glavnemu mestu Kamčatke Petropavlovsk-Kamčatski in »nabrali« 11 ur časovnega zamika. Že med letom smo lahko opazovali neskončne brezove gozdove in tundro severne ruske pokrajine in zasneženo Sibirijo. Takoj po preletu Ohotskega morja pa smo zagledali svoj cilj – Petropavlovsk oziroma letališče v Elizovu. Prijazni domačini so nas odpeljali v našo »bazo«, Paratunko, naravno termalno kopaljšče, kamor smo se kasneje vračali po večdnevni izletih.

Vulkani

Veliko je stvari, ki bi jih človek želel videti na Kamčatki, največji vtis pa pustijo vulkani. Kar 150 jih je, od tega 28 aktivnih. Največji aktivni vulkan v avroazijskem prostoru je Ključevski (4835 m), ki skupaj s Kamnom, Bezimenim in Ploskim Tolbačikom sestavlja Ključevsko skupino vulkanov. Star je približno 8000 let, prvi zabeleženi izbruh je bil leta 1697. Erupcije so bile vsako peto, včasih tudi vsako leto, vseskozi pa spremljane z izbruhi pepela in plinov. Kar leto

Kaldera Uzon - nekdanje vulkansko žrelo

in pol je trajal izbruh Tolbačika pred 28 leti. Morje lave je prekrilo površino okrog vulkana, izginile so reke in pokrajina je postala puščava. Goreči zublji so segali v višino 2,5 km, oblak prahu pa je bil dolg kar 12 km. Aktivnost vulkana je bila pričakovana in napovedana, potek so proučevali mnogi svetovni vulkanologi.

Najaktivnejši na Kamčatki je prav gotovo vulkan Karymsky, ki je imel samo v dvajsetem stoletju 23 izbruhov. Lava, ki je iztekla iz kraterja, je bila zelo gosta in ni dosegla vznožja vulkana. Imel pa je ta vulkan tudi vodni izbruh, ki je 6 km oddaljeno jezero iz rezervoarja pitne vode spremenil v največjo zalogo kislo-slane vode na svetu, obenem pa povzročil 15 m visoke valove, imenovane tsunami. Še vedno se vrstijo izbruhi prahu in kamenja.

Naš prvi cilj je bil povzpeti se na 2741m visoki, še vedno aktivni vulkan Avachinsky. Ker je cestna infrastruktura izredno slaba, ceste povezujejo le večja naselja, smo se do vznožja oziroma pristopne točke pripeljali z vozilom, ki ima 6-kolesni pogon in je kos tudi rečnim strugam ter različnim terenom tako po kopnem kot po snegu. V juliju je še vedno precej površin prekritih s sicer tanko snežno odejo, ki pozimi meri kar od 8-16 m in se začne taliti šele v aprilu, septembra pa že zapade nov sneg.

Na eni izmed kopnih travnih območij smo si postavili šotore in kuhinjo, naš izhodiščni tabor za vzpon na Avachinsky. Gorsko cvetje, ki nas je pozdravilo, je izredno močnih barv, našli smo rdeč in močno rumen pritlikav rododendron, pa sem in tja celo planiko. Vode za kuho je bilo zaradi taljenja snega povsod dovolj.

Pozdravit so nas prišli svizci, na tem območju jih živi kar 35 vrst, a so nam naslednji dan v naših zalogah hrane naredili pravo razdejanje. Že zgodaj popoldan pa nam je postalo jasno, zakaj smo imeli med vožnjo postanek za nabiranje suhih vej in manjših drv. Samo dim gorečega ognja je namreč dajal zasilno zaščito pred roji komarjev, ki so nas napadli. Autan in podobni repeleti namreč niso pomagali.

Našo skupino so spremljali trije mladi Rusi, domačini s Kamčatke: prevajalka, kuharica in gorski vodnik. Vsi trije so nas naslednje jutro spremljali pri vzponu na vulkan. Stalni spremljevalci so bili tudi komarji, ki niso mirovali do vrha.

Ta vulkan nima pravega kraterja, ta je namreč že poln lave in usedlin in se še dviga, to pa nakazuje na možnost bližnjega izbruha. Iz dveh vulkanskih dimnikov, ki sta vidna že od daleč, se dvigajo velike količine pare, dihanje pa otežujejo tudi žvepleni plini.

V taboru nas je ob vrnitvi pričakal pravi ruski boršč in druge dobrote kuharice Ženje.

Ko smo naslednji dan pospravili tabor, nas je ruska »amfibija« dostavila v Paratunko, kjer se je zelo prilegla vroča kopel (43 stopinj).

Rafting

Drug del našega bivanja na Kamčatki je bil namenjen 3-dnevni raftingu oziroma 100 km potovanja po reki Bistri. Kamčatske reke so namreč območja, kamor se pridejo od julija dalje drstit lososi iz Ohotskega morja in Pacifika. Z zadnjimi močmi priplavajo tudi do 500 km po rekah navzgor in tam opravijo svoje poslanstvo, nato pa poginejo. Zaradi obilice ribje hrane je na Kamčatki tudi 20.000 rjavih medvedov, ki v povprečju dosežejo 600 kg.

V rekah pa niso samo lososi, ampak še številne druge vrste rib, ki pomenijo glavno in najcennejšo hrano prebivalcem, športnim ribičem pa strast in zadovoljstvo.

Šest ruskih domačinov je prevzelo skrb za našo skupino in naše odlično počutje in razpoloženje. Na treh gumijastih čolnih smo potovali vsi: naša ekipa, naši vodniki, hrana, šotori.

Med plovbo so naši gostitelji dokazovali ribje bogastvo, naložili so nam rib za kosila in večerje in jih tudi zelo okusno pripravili. Njihova specialiteta: ribja juha in na poseben način

dimljene ribe. Za razpoloženje je skrbel Dmitrij, ki nam je med plovbo in ob večerih igral na kitaro in pel ruske balade.

Medveda smo videli le od daleč, medvedje sledi pa so bile popolnoma sveže, tako da je tabor tudi ponoči ob ognju stražil eden izmed gostiteljev. Reka Bistra teče med nepreglednimi brezovimi gozdovi, podrast je v tem času dosegla višino 2 m. Jerebika in glog sta tu in tam že začela spreminjati barve svojih listov, našli smo zelo okusne jagode, podobne borovnicam.

Eden izmed domačinov, Boris, nam je trosil podatke o Kamčatki. Razprostira se na 472.300 kvadratnih km in vključuje sam polotok, del ozemlja na celini ter Komandorske in Karaginske otoke. Oblivajo jo mrzle vode Ohotskega morja ob zahodni obali (»svetovni hladilnik«) in toplejše vode Pacifiškega oceana ter Beringovega morja, ki prinašajo ciklone iznad Japonskega in Rumenegega morja na vzhodu; to zelo vpliva na vremenske razmere na polotoku, predvsem pa na količino padavin. Poletja so sveža in pod vplivom Pacifika tudi deževna na vzhodu in jugu, nevihte so zelo redke. Na Kamčatki so nahajališča zlata, platine, niklja, bakra in živega srebra, žvepla, pa tudi poldragih kamnov, velike količine naravne pare pa izkoriščajo za proizvodnjo električne energije.

Dežela je zelo redko naseljena (manj kot 1 prebivalec na kvadratni km), vseh prebivalcev

Toplo jezero žveplene kisline v kraterju Malega Semiačika

Šopek pod vulkanom Mutnovsky

je po zadnjih podatkih 380.200, število pa pada. Pred dvema desetletjema je bilo prebivalcev zaradi umetnega priseljevanja skoraj dvakrat toliko. Večina prebivalstva prebiva v večjih mestih ter v dolinah rek Avacha in Kamčatka.

Tretji dan smo v zgodnjem popoldnevu spet stopili na kopno. Tokrat smo bili glede komarjev že stari mački, saj smo v lekarni v mestu odkrili zelo močan repelent (slovenski proizvajalec) in nam nadlega ni več pila krvi niti živcev.

Na aktivna vulkana

Na vrsti je bil še tretji del našega potepanja, in sicer vzpon na še aktivna vulkana južno od Elizova: Mutnovsky in Gorely. Bazni tabor smo postavili ob jezeru med obema vulkanoma. Pri-

Svizec nas pozdravlja na pobočju vulkana Gorely

stopna pot za Mutnovsky je bila še pod snegom, zato smo jo morali opraviti peš. Po 7 urah hoje se nam je odprl prvi krater vulkana s številnimi vreclci, fumarolami, in v ozadju mogočnim ledenikom. Po krajšem vzponu smo v drugem kraterju zagledali smaragdno jezero (voda ima 74 stopinj), vanj pa sega ledenik. Po precej izpostavljenem vzponu pa smo pogledali še v tretji krater, kjer je prav tako več fumarol. Res mistična pokrajina!

Med vračanjem proti taboru se je spustila megla in le vodniku Sevi in GPS-u se lahko zahvalimo, da smo se po 14 urah hoje vrnili v tabor še vedno pod vtisi čudovitih aktivnosti narave.

Zgodovina Kamčatke

Na koncu potovanja smo obiskali Petropavlovsk-Kamčatski in v lokalnem muzeju znanosti izvedeli še nekatere zanimivosti o življenju na Kamčatki. To sega 15.000 let v preteklost. Prvotni prebivalci, ki so živeli v votlinah, so se preživljali z lovom, lok in puščice so bili njihovo orodje. 10–11.000 let nazaj pa zasledimo modernejšje prebivalce: Eskime, Aleute in Italce, ki pa so že lovili konje in bizone, preživljali pa so se tudi z ribolovom. Izpopolnili so svoja orodja, v njihovih bivališčih pa so našli tudi majhne kamene skulpture ljudi in živali. Sodiijo, da je v kamni dobi živelo na tem območju 25.000 prebivalcev, del se jih je ukvarjal z ribolovom, drug del pa je v ogradah redil jelene.

Od 17. stoletja naprej so Kamčatko odkrivala različne odprave, prvi, a zelo natančen znanstveni pristop pa je uporabil član ruske Akademije znanosti Krasninnikov, čigar geografski, etnografski in zgodovinski zapisi veljajo še danes. Zelo podrobno opisuje življenje Korjakov, Italov in Čukcijev, plemen iz časov njegovega raziskovanja. Ljudje so se takrat glede na ekonomijo delili v tri skupine: ena se je preživljala z lovom in ribolovom, druga z lovom morskih živali in tretja, nomadska, z gojenjem jelenov. Njihove običaje in način življenja danes prikazujejo na različnih festivalih.

Ob koncu našega potovanja smo razmišljali o tem, da smo pravzaprav videli le manjši del te pokrajine, zato bomo obisk vsekakor ponovili. ●

Planinski užitki na drugem koncu sveta

Treking po džungli nacionalnega parka Bokor v Kambodži

✍ Duška Mervar 📷 Boštjan Virč

Pravi slovenski planinec se tudi v najbolj oddaljenih deželah ozira za vrhovi, pa četudi so to le griči in planote. Ko sva se z Boštjanom odpravila na malo bolj eksotično pot v jugovzhodno Azijo, sva v nepogrešljivem popotniškem spremljevalcu, knjigi *Lonely Planeta*, odkrila, da so tudi v Kambodži možnosti za enkratne pohodniške ture.

Džungelski treking v deželi min

Kambodža je država, ki leži med Tajsko, Laosom in Vietnamom ter je bila v sedemdesetih letih priča verjetno najbolj krvavemu socialnemu poskusu v zgodovini človeštva. Skrajni komunistični režim Rdečih Kmerov je bil neposredno ali posredno kriv za smrt skoraj petine prebivalstva, državljanska vojna pa je trajala vse tja do leta 1998, ko je za Kmere, prebivalce Kambodže, končno napočil mir. Država se le počasi uvršča na turistične zemljevide in je ena najrevnejših na svetu, velik problem pa pomeni na milijone zaostalih pehotnih min. Vsaka hoja zunaj poti ali stez je resna nevarnost, o tem pričajo mnogi invalidi, ki prosjčajo po ulicah.

Naj zveni še tako egoistično, prav ta nerazvitanost je magnet za popotnike, ki želijo okusiti potovanje, ki še ni obremenjeno s komercializacijo in množico turistov, tako kot je to na primer v sosednji Tajski. Agencijski turisti se po večini omejijo na obisk kompleksa templjev Angkor Wat, drugi popotniki pa se kar nekako porazgubijo po državi.

S sopotnikom sva poleg preostalih zanimivih krajev v Kambodži izbrala tudi tako imenovani treking v nacionalnem parku Bokor, ki po višini in konfiguraciji terena deloma spominja

na našo Pokljuko ali Komno, le da ga pokrivajo težko prehodna džungla, reke in slapovi. A najprej je bilo treba priti do tja.

Mesto Kampot na jugu Kambodže, na meji z Vietnamom, samo po sebi popotniku ne ponuja nič privlačnega. Razen, če je ljubitelj zlizanih ostankov francoske kolonialne arhitekture, svobodno sprehajajočih se zavaljenih svinj, blatnih cest in z nasilno neprijetnim vonjem prepojenega ozračja. Pa vseeno sem zaidejo tudi tujci. Kampot je namreč najboljše izhodišče za pohodništvo v bližnjem nacionalnem parku Bokor, ki se dviga do 1100 metrov visoko. V divjini parka prebiva veliko redkih vrst ptic in sesalcev, pa tudi rastlin in žuželk, ki jih ne najdemo nikjer drugje na Zemlji. Med njegovimi živalskimi prebivalci so tudi tigri, sloni in leopardi. Tuji popotniki so ta čarobni svet ponovno odkrili šele pred nedavnim, saj je divjina še do leta 1998 skrivala zadnje odpadniške skupine Rdečih Kmerov, ki so z razglednih položajev z minometi ogrožali celotno območje pod planoto. Ti so poleg morečih spominov na preteklost pustili tudi deželo, prepredeno z minskimi polji. Tudi Bokor tukaj ni izjema, vendar pa se popotnik tej nevarnosti izogne, če najame lokalnega vodnika, ki ga varno popelje skozi. V lokalnem »guesthousu« se po navadi zbere mala internacionalna družčina, za vodnika pa se ponudi kar domači receptor ali natakhar. O kakih planinskih ali gorskih vodnikih, vodniških kvalifikacijah in morda zavarovanju seveda tukaj ni govora.

Skozi dež in veter, pa tudi čez deblo

Jutro ni obetalo nič kaj dobrega. Mojo idilično avanturistično predstavo o prijetnem sprehodu po džungli je razbil nepopustljiv dež. Še

malo slabe volje je dodal naš vodnik, ki nas je vseh devet udeležencev naložil v majhen tovornjak s samo štirimi sedeži v kabini. Preostale žrtve kamboškega marketinga (obljubljali so nam namreč udoben minibus) pa smo sedele v kesonu pod milim nebom, ki je bilo med potjo čedalje bolj radodarno z dežjem. Tisti trenutek sem bila hvaležna odločitvi, da sva z Boštjanom pred odhodom na potovanje kupila dobro peletino. Ostala sva vsaj kako uro dlje suha kot recimo naša sopotnica Kanadčanka, ki je kupila dežni plašč kakovosti slabe plastične vrečke.

Po dobri uri poskočne vožnje po cesti z razcefranim asfaltom smo prispeli do vstopne točke v nacionalni park, kjer smo za vstop vsak prispevali pet dolarjev, in vožnjo nadaljevali še tri četrt ure po vedno slabši poti navkreber. Vreme je postajalo vse bolj zoprno, dežju se je pridružil še kak pihljaj vetra, ki pa je z višino pridobival pri trajanju in intenzivnosti. Naš prvi postanek v parku je bil na kraju, od koder naj bi se odprl magičen pogled na morje, posejano z vietnamskimi otoki. No, nam sta dih jemala močan veter in megla, ki je pustila naš pogled napredovati kak meter ali dva. Moram priznati,

da je bilo prav grozno, in takrat sem si prvič na potovanju zaželela domov. Domov!

Ko smo končno prispeli do kraja, od koder naj bi nas naprej nosile noge, sta dež in veter čarobno izginila. Izza oblakov je skoraj pogledovalo sonce. Naš vodnik nam je naznanil, da se bomo preostanek dneva sprehajali po bokorski džungli.

Začelo se je prav prijetno – sledili smo mu po stezi, ki je vodila skozi ne prav divje rastje. Edina težava je bila množica luž, ki so čedalje bolj zalivale stezo, tako da je končno postala struga majhnemu potoku. Okej, adijo, suhi čevlji. Sprijaznili smo se s sočnim čmokotanjem z vodo zalitih čevljev. Naslednje presenečenje je bilo prvo prečkanje reke. Predstavljajte si pogled – kar pošteno razgibana in razpenjena reka, nad katero je podrto deblo drevesa. Most? Naš vodnik se poskočno povzpne nanj, malo plezalskih spretnosti in je čez. Jaz sem bila v vrsti takoj naslednja za njim. Res je, da je bil Indiana Jones v mojem otroštvu eden izmed velikih junakov, ampak v tistem trenutku sem bila edina slika v moji glavi jaz, ki se upiram deroči vodi, ki me odnaša proti slapu. A ta tip misli re-

Če odmislimo strah pred slapom, ki je bučal nekaj deset metrov vzdolž reke, in neprijetno mokroto v čevljih, je bilo prečkanje reke zanimiva dogodivščina.

sno?! V skupini je završalo, vodnik pa nam je smeje mahal z drugega brega, češ, kaj se obira-mo. Kmerom je treba priznati, da mehkužni res niso. In že sem lezla po deblu, loveč ravnotežje za nekaj vej, ki so štrlele navzgor, in nekakšno smešno improvizirano ograjo. Nihče ni čofnil v vodo, me pa prav zanima, kaj bi vodnik storil v takem primeru. Bi skočil za njim? Ali bi rekel, pač eden manj? No, veseli me, da nam tega ni bilo treba izvedeti.

Potoki, slapovi, reke ...

Po daljši poti čez drn in strn, še eno gaženje potoka do kolen in še malo više (adijo, suhe spodnje hlače) in prišel je naslednji izziv – slap, pod katerim smo se sprehodili. Počasi smo vsi pozabili na vodo, ki je počasi osvajala vsa naša oblachila, obuvala pa tako ali tako že davno. Pričakovanje naslednjega presenečenja, ki bo večje in drznejše od prejšnjega, nas je navdajalo s prijetnim adrenalinskim vrvenjem. Hoja pod slapom je zahtevala kar nekaj plezalskih spretnosti po spolzkih in z mahom preraščenih kamnih. Del naše zasedbe se tega ni preveč razveselil in se je glasno pritoževal. A poti nazaj ni bilo. Vodnik se je ponovno obnašal, kot da je to nekaj najpreprostejšega na tem svetu. Ljudje, kaj komplicirate?! Pa smo šli. Močno pršenje vode je razbilo še zadnjo odpornost moje pelerine in zdaj sem bila pa menda res že popolnoma premočena.

Še zadnje prečenje reke, tokrat nekaj brzic tik nad slapom. Slaba ura hoje po razmočeni poti nas je pripeljala do kraja z ostanki mogočne stavbe. Daleč je od tega, da bi bili mi prvi osvaja-lci Bokorja. V prvi polovici 20. stoletja so park odkrili takratni kolonialni gospodarji Kambodže – Francozi. Zaradi zelo ugodne klime in osupljivega pogleda na morje so tukaj sredi džungle postavili najelegantnejšo počitniško postojanko v kolonialni Indokitajski. Bokorski park je imel v 50. in 60. letih, v svojih »najbolj-ših« časih, igralnico, hotel, bolnišnico in celo cerkev. Tukaj je imel rezidenco kralj Sihanuk, pa tudi veliko druge kamboške elite.

V napol porušeni in od vlage načeti stavbi, ki je bila nekoč razkošen hotel, smo imeli večerjo. Naš vodnik jo je prinesel iz tovarnjaka v

Najina mlada vodnika po okolici mesta Battambang na zahodu Kambodže počivata na topu kamboške armade, ki je imel do leta 1998 funkcijo obrambe pred Rdečimi Kmeri.

dveh plastičnih vedrih. Bili smo sestradani in smo upali, da gre tokrat za prijetno presenečenje ... Riž in piščanec s karijem. Kar v redu. Hrana mi že dolgo ni tako dišala, moj izpraznjeni želodec je komaj nestrpno čakal zalogaj. Strahoten prepil nas je prilepil k stenam in postavil v vrsto enega ob drugega. Za kaj več kot tiho uživanje hrane tako ali tako nismo imeli moči. Okolico je spet začela zalivati megla, veter pa je srhljivo zavijal po praznih prostorih večnadstropne stavbe, v katero smo se zatekli pred dežjem. Nekoč razkošno počitniško prebivališče bogatašev bi bilo zdaj idealno za snemanje srhljivk. Na sosednjem hribčku smo opazili še cerkev in do nje smo se kasneje tudi sprehodili. Preveč hoje naokrog si nismo upali privoščiti, ker nas je vodnik resno opozoril na mine.

Mesto Kampot, izhodišče za treking po Bókorju, že tako ali tako ni vrhunec privlačnosti, če pa lije kot iz škafa tri dni skupaj, še toliko manj. Kdor je bil kdaj v podobnem položaju v Bohinju, kjer »ima dež rad mlade«, si lahko predstavlja občutke tam ujetega popotnika.

Na koncu nas je čakala neprijetna preizkušnja – dveurna vožnja do Kampota – po dežju. Ker smo že bili do kože premočeni in premraženi, smo si želeli vse prej kot to. Tovornjak je čakal, druge izbire nismo imeli. Kdo bi si mislil, da suha obleka in objem tople spalke po takem dnevu človeku lahko naredita toliko užitka.

Klub vsem neprijetnim presenečenjem, ki sva jih z Boštjanom doživela tisti dan, sva zvečer (na toplem in suhem in ob kozarcu piva) sklenila, da je bil to eden izmed tistih doživljajev v življenju, ki jih človek nikakor ne bi hotel zamuditi. Ob vseh najinih pohajanjih po svetu so bile tovrstne trekinške izkušnje gotovo veliko manj spontane in adrenalinske, že ko jih primerjava z bližnjo Tajsko, kjer sva doživela množičen turistični sprehod skozi džunglo (to je tam prej pravilo kot izjema). V Kambodži lahko bolj kot na kako premišljeno organizacijo računamo na (bolj ali manj) dobro izvedeno improvizacijo. To lahko gotovo pripišemo temu, da so tujci v deželo ponovno začeli prihajati šele pred nekaj leti in domačini se preprosto še ne znajdejo, kako bi od njih kar največ iztržili. Na več ravneh njihove ponudbe lahko opazimo, da se zgledujejo po Tajski, to je nekako logično, saj je blizu in uspešna. Popotniki, ki smo Kambodžo doživeli tako, kot je danes, gotovo ne želimo, da bi bila že jutri meka

množičnega turizma, res pa je, da ima za to vsekar vse potencialne. Kdor ima namen obiskati ta del sveta, naj to stori v prihodnjih nekaj letih, sicer je veliko možnosti, da bo zamudil čas družabnih, radovednih, nenarejeno prijaznih in kdaj pa kdaj prikupno naivnih Kmerov. ◻

I Š Č E M O

NAJBOLJŠI ČLANEK IN NAJLEPŠO SLIKO V PLANINSKEM VESTNIKU LETA 2004

Leto je naokoli in čas je, da potegnemo črto vsak pod svoje delo in premislimo, kako bomo delali v prihodnje. Uredništvo želi pripravljati revijo za vas, dragi bralci, zato moramo vedeti, kaj vam ugaja. V malce zahtevni lanski spomladanski anketi ste nam že dali dragocene usmeritve glede svojih želja. Tokrat pa vas prosimo zgolj za dva kratka odgovora. Pobrskajte po spominu, prelistajte Vestnike in nam sporočite,

kateri prispevek vam je bil najbolj všeč in katera fotografija vam je bila najbolj všeč.

Odgovore bomo sprejemali do 20. 2. 2005 in jih objavili v februarski številki.

Nagrad, žal, tokrat ne bo, ne za glasovalce ne za zmagovalce.

Podeljena najvišja planinska priznanja za leto 2004

✍ Danilo Sbrizaj 📷 Tone Škarja

Ob Svetovnem dnevu gora, 11. decembru, so bila v hotelu Kokra na Brdu pri Kranju podeljena najvišja priznanja Planinske zveze Slovenije za leto 2004. Izročena so bila posameznikom, ki so vsak na svoj način dali pečat podobi planinstva in planinske organizacije. Zgodovina planinske dejavnosti bi bila brez njihove pomoči veliko siromašnejša, saj so pokazali zavzetost za skupno uresničevanje planinskih načrtov. Zlati častni znak Planinske zveze Slovenije sta prejela Roberto de Martin za prispevek pri krepitvi mednarodnega sodelovanja in vključevanja Slovenije v Združenje dežel alpskega loka (Club Arc Alpine) in Danica Blažina za požrtvovalno delo na področju alpinizma in pri vzgoji mladih planincev. Spominske plakete Planinske zveze Slovenije, ki se podeljujejo le enkrat, in sicer posameznikom za uspešno delovanje in izjemne dosežke ob njihovih življenjskih jubilejih (60, 65, 70, 75 ... let), so letos prejeli: Janez Mežan, PD Pošte in Telekom Slovenije, Ana Mohar, PD Litija, Marica Okršlar, PD Gorje, in Franci Steiner, PD Mozirje (vsi ob 60 letnici), Metod Humar, PD Kamnik, in Janez Merhar, PD Kočevje (ob 65 letnici), Franc Babič, PD Radeče, Valentin Belej, PD Prevalje, Franc Golob, PD Kamnik, Peter Keše, PD Kranj, Janko Ogrič, PD Litostroj, Vinko Pfeifer, PD Trbovlje, Janez

Resnik, PD Železničar Ljubljana, Alojz Zelnik, PD Kranj, Milena Zidar, PD Trbovlje, Jožica Žakelj, PD Javornik - Koroška Bela, in Jožef Žunec, PD Ravne na Koroškem (vsi ob 70 letnici), Dragovan Justin, OPD Koper, Meri Kermolj, OPD Koper, Savo Vojnovič, PD Maribor Matica, Jože Volk in PD Šmartno ob Paki (vsi ob 75 letnici) ter Janez Gogala, PD Gorje, in Štefan Keber, PD Tolmin, (ob 80 letnici). Upravni odbor PZS je sklenil, da dobijo najvišje priznanje, ki ga podeljuje Planinska zveza Slovenije - slovesno listino Planinske zveze Slovenije, ki jo prejmejo posamezniki za izjemen prispevek k razvoju planinske dejavnosti in za življenjsko delo - Ivan Bombek, PD Gornja Radgona, za vsestransko aktivno planinsko delo v PD Gornja Radgona in Po-

Tine Lenarčič, PD Trbovlje

Janko Ogrič, PD Litostroj

Tone Strojín, PD Viharnik

Metod Humar, PD Kamnik

murje; Dušan Feldin, PD Kranj, za vsestransko aktivno in uspešno delo na področju prostovoljnega vodništva; Stanislav Jaki, PD Pošte in Telekomu Ljubljana, za vsestransko aktivno delo v PD Pošte in Telekomu, MDO Ljubljana in PZS; Janez Jeram, PD Idrija, za dolgoletno vsestransko delo v PD Idrija, posebno na področju vzgoje; Roman Kogelnik, PD Prevalje, za dolgoletno vsestransko delo v PD Ravne na Koroškem in na širšem Koroškem; Marjan Krišelj, PD RTV Ljubljana, za vsestransko uspešno planinsko delo, posebno na področju publicistike; Tine Lenarčič, PD Trbovlje, za vsestransko uspešno planinsko delo v PD Trbovlje in Zasavje; Martin Podbreznik, PD Rimske Toplice, za vsestransko uspešno delo v PD Rimske Toplice, predvsem na področju markacijske dejavnosti; Tone Strojín, PD Viharnik, za vsestransko uspešno planinsko delo v planinski organizaciji Slovenije, posebno na področju publicistike; Drago Vučetič, PD Hrastnik, za vsestransko aktivno organizacijsko planinsko delo v PD Hrastnik. Slovesnost je povezovala Rada Polajnar. Kulturni del so popestrili citrar Tomaž Plahutnik ter pevca Lap in Majcenovič. Slovesnosti so se udeležili predstavniki ministrstev in Turistične zveze Slovenije. Navzoče sta pozdravila Nace Polajnar iz MŠZŠ R Slovenije in Andrej Babič iz TZS. Slavnostni govornik je bil predsednik PZS Franci Ekar, ki je zastavil nekaj vprašanj glede varovanja in zaščite gorskega sveta, sposobnosti vključevanja v nove procese finančnih pomoči iz

Strukturirnih skladov, Nature 2000 ... Poudaril je, da je Slovenija premajhna, da bi jo drobili, ter da se premalo zavedamo, da je planinstvo preživelo skozi stoletje le s skupnimi deli in sodelovanjem. Mir, ključ za trajnostni razvoj gorskih območij – to je geslo letošnjega 11. decembra, svetovnega dneva gora – pa je še kako pomemben za vse človeštvo. Ob koncu je dejal, da so nam gore milost, uteha, moč in upanje, da bomo prišli na vrh in se z njega tudi vrnili. To so vzponi in sestopi življenja in tistega veselja do življenja, ki ga najbolj popolno doživimo in sprejmemo le na vrhu gore, na katerem se nam odpro nova planinska obzorja, nove smeri in (kaži) poti z željo, hotenji in vprašanji: kaj bo naš novi cilj, kje se bomo spet srečali z veseljem do življenja. In taka pota so prepletene s trdoto, robotostjo ..., vendar pa tudi z iskrenim doživljanjem sreče in prijateljstva. Vsem se je zahvalil za vse dobro, kar so naredili za gore in planinstvo in s čimer so mogočno utrdili bogati mozaik slovenskega planinstva. Advent naj izpolni radostna in lepa pričakovanja in želje, tako da bomo praznovali božič s čim več topline in v novem letu doživeli čim več sreče in veselja v gorah, pa tudi osebnega zadovoljstva. V imenu nagradjenec se je za izročena priznanja zahvalil Tine Lenarčič, Metod Humar pa je ob zahvali podal še predlog, naj PZS v prihodnjem letu za Bloudkovo nagrado predlaga dovškega župnika Franca Urbanijo, ki s svojimi dejanji nadaljuje delo Jakoba Aljaža. ○

Zelene barve poletnega Pohorja

Tridnevno pohajanje v tišini gozdov

✍ Ivan Dobnik

Avgust se je odprl z vso svojo pripekajočo svetlobo, ostro in puhtečo, trepetal je v valovih vročine, da je vse zastalo, da je pokrajina obmirovala in da je vse bežalo v zavetja senc ter iskalo otočke hladnejšega zraka. Poletje je bilo na vrhuncu. V ranem svetlikanju sva s prijateljem pustila avto na asfaltnem parkirišču hotelske Rogle in se podvzivala proč od betona: proti Lovrenškim jezerom.

Nekaj časa za dušo vendarle imava

Steza je valovila in vijugala, igriva potka smrekovih iglic je dišala po vlažnem jutru, ki je napovedovalo nov vroč dan, nadvse dobre volje in razigrana sva vsrkavala vonjave, ki so lezle od vsepovsod, in sonce je s prvimi žarki zatipalo po storžih smrek ter se v naslednjih trenutkih razlilo čez vse pogorje. Pohorje, širokosrčno nedrje tonov brezštevlnih možnosti za zeleno barvo! Strmela sva in se veselila. Povzpela sva se celo na razgledni stolp, ki z očesom zaobjame to »severnjaško tundro«, idilo šotnega barja, prepredeno z žilavim ruševjem in nepredvidljivo posejanimi žepnimi jezerci. Vsepovsod barjanski mah; ko sva stopila na podeskano stezo, sem se zavedel, koliko naporov kljub vsemu vlagajo posamezne skupine ljudi, da bi zavarovale te čudežne predele narave, ki je vse bolj ogrožena in v nevarnosti, da si jo za svoje dobičkoljubne izprijenosti prilasti človekova tržna pamet. Ne, sva si rekla s prijateljem. Veliko nas je, ki se bo mo temu nenehno upirali.

Ko sva prečila Barje, sva prišla na komaj razberljivo stezo, ki se je takoj za nama zapirala z vejevjem ruševja. Prehajala sva med vse višje in

gostejše smreke, rahlo sva se začela tudi spuščati – to nama v planinah nikoli ni preveč všeč (saj bo zagotovo kmalu treba spet gor), a seveda sodi zraven. »Tri dni bova prečesavala gozdnate steze, nekaj časa za dušo vendarle imava!« je vzkliknil prijatelj in že začel premišljevat o odmaknjenem prostoru za malico in dišeči zeleni čaj. Ampak vsaj še dve uri sva raziskovala na pol pragozdne strmine, ki se spuščajo nekam proti Lovrencu na Pohorju.

V jedru rumeno zelene narave

Osoje v temno zelenem plašču so skrivnostno molčale, čeprav je venomer nekaj narahlo pokljalo, škrtalo, gomazelo ali cvrkutalo, prhutalo. »Preveč dol ne smeva!« sem rekel. Zato sva spet lezla navkreber in počez in se naenkrat znašla ob potočku, bohotno obraščenem s travo in osončenem, da so se kapljice, poskakujoče med kamenčki, srebrno bleščale in pršile kot na kakšni Hokusajevi miniaturi; kot da ne bi bile resnične, ampak privid, ki lahko v naslednjem trenutku izpuhti. Seveda se to ni zgodilo. Ostajal je in zapeljeval, midva pa sva se mu z užitek prepustila. Tod ne hodi nihče. Razen živali in človeških bitij, kot sva midva. Turisti ubirajo uhojene steze; še dobro. V pol ure sva našla primeren prostor za najin rajski počitek. Udobno sva se namestila, vse razložila, na ploski skali sredi potočka sem začel netiti majhen ogenj za pripravo gyokura, odličnega japonskega zelenega čaja. V slehernem raju, se razume, pa se pojavi tudi nerešljiv problem: tukaj in zdaj, v noro vročem poletju, so bila to neverjetno številna mravljišča. Vse je bilo njihovo! Najinega nič. Prijatelj je pretkano razpel visečo mrežo med dve gibki bukvi ter se mi pobalinsko smejal. Če sem le nekaj sekund predolgo stal na

Na Pohorju Vladimir Habjan

mestu, so že plezale in grizle. Razumel sem jih. Ni šlo drugače. Verjetno sva jih med potjo na stotine pohodila in so bile hudičevo ogorčene, da sva se potikala po njihovem imperiju. Mogoče bi lahko samo še o človeški norosti napisali več romanov kot o marljivem življenju gozdnih mravelj. Male črne lepotice. Čistil sem jih s skale, na katero sem se zatem namestil.

Kdo naju je videl, kdo naju je slišal? Nihče ni vedel, kje sva, kaj počneva, samo to mogoče, da sva nekje v hribih, daleč proč od ponorelega sveta, v jedru rumeno zelene narave, med obzidji mogočnih smrek, v razprti »grapi«, po dnu katere se je poskakujoče točil gozdni potoček, v tišini prisluškujoča mravljam, ki premikajo veselje, med požirki odrešujočega čaja, ki bistri in sproža premišljevanje o poeziji ali zadnjih smislih bivanja.

Nisva razmišljala, kje bova spala. Za to bo nemara čas uro pred nočjo. Šla sva mimo Ribnika, ljubkega umetnega jezera, proti Koči na Pesku in si tam kljub vsemu privoščila res zelo zgodnjo večerjo. Trume, ki so se tja pripeljale z avtomobili, pustošijo zdravje pokrajine brez najmanjšega odnosa do živih stvari in njihove bližine. Gledala sva jih kot prikazni z drugega planeta in si želela čim prej nazaj v globino divjine, pod drevesa in h konkurenčni družbi mravelj. Ob pogledu na tak človeški trop res težko ostaneš optimist glede usode planeta. A midva se ne dava. Neuničljiva sva. Že sva prodirala po stranski gozdni cesti k neki opuščeni lovski koči, ki naj bi nama dala nočno zavetišče.

V zadnji dnevni svetlobi sva si na podstrešju lovskega hleva pripravila ležišči, zatem pa v

odročnejšem delu gozda zanetila ogenj za še en čaj. Nikoli ga nimava zadosti. Te pijače se preprosto ne da napiti. Za protipožarno varnost sva poskrbela skrajno vestno. Doživetje skromnega pitja čaja ob nočnem ognju v osrčju pohorskih gozdov je bilo neizbrisljivo. Ob tem nisva govorila. Srebala sva ga v tišini teme pod gostimi iglicami razprostrtih vej.

Težka voda se je odbijala od pradavnega skalovja

Ko sva zjutraj plezala izpod preprostega tramovja strehe, sva bila razposajena; napovedoval se je krasen dan. Zajtrk ob robustni hrastovi mizi, zgodnje fotografiranje, razgledovanje po okolici, razgrinjanje planinskega zemljevida: danes greva do Velikega Šumika. Pot se je razpirala, mrežila, labirinti stez in gozdarskih cest so bili skoraj neobvladljivi.

Drevesno-gozdna združba Pohorja je na prvi pogled dolgočasna, z le nekaj posluha za lepo in s kančkom zanimanja za zgodovino tega pogorja pa je takoj jasno, da so stvari povsem drugačne. Nekatere gozdne skupine so značilne samo za Pohorje. V naravnem parku Šumik ob Lobnici so zavarovani zadnji ostanki pohorskega pragozda (ta predel se imenuje »Pragozd«) ob razgibano prepadnih stenah in slapovih. Na območju Pohorja je nadvse veliko starodavnih dreves, med katerimi so nekatera prave »žive legende« (npr. Maroltova jelka, o kateri govorijo, da je verjetno najdebelejša na svetu). Po katastrofalnih sečnjah v 2. polovici

19. stoletja, ki je zdesetkala jelke in bukve, pokrajina sicer počasi okreva, toda človeška nevarnost veskozi preži in le od naše zavesti o izjemni vrednosti narave je odvisno, kako bo v prihodnje.

Tudi o tem sva kramljala s prijateljem. Že pred poldnevom sva se spuščala k slapu. Vse bolj vznemirljivo je bilo, iz globeli so se dvigali hlad, vlaga, resničen šum, mogočen; težka prozorna voda se je odbijala od pradavnega skalovja, temnega in lepljivo zlizanega; narava ga je obdelala skozi tisočletja. Previdna sva. Nekateri se zaradi strmega in nevarnega spusta predčasno obračajo, drugi nemo pogledujejo drhteče vodno padanje in polmračno sotesko, v kateri bi lahko začutili grozeč pradavni strah pred mogočnostjo narave. Tu vse ostaja, kot se zgodi po naravi. Debela, trohneča debela, skale, zagozdene med njimi, voda, ki vse potrpežljivo obliva in brzi navzdol.

Z nekaj napora sva se prikradla skoraj čisto pod slap. Oglušujoči šum se je spremenil v skoraj pokajoč hrup, vse naokrog po zraku so vršali oblaki hladnih kapljic in visoko od zgoraj se je nenadoma prikradla še sončna svetloba, ki je vrtala v tolmune in brzice. Napravila sva nekaj posnetkov in se nato obrnila in grizla v spolzko strmino. Vse do večera vtis doživetja pod slapom ni popustil. Sva nemara zato popoldne zašla? Namesto da bi nadaljevala pot proti Črnemu jezeru, me je prijatelj zdramil iz premišljevanja: »Vračava se po isti poti. Ali nisi opazil?« Skoraj mu ne bi verjel. A vendarle je imel prav. Pa še večer se je začel spuščati! Ampak improvizacija ter prilagajanje razmeram sta najini vrhunski odliki. Ena sama iznajdljivost naju je. Zmeraj. Tudi tokrat: spet na vzpetini gozdne jase postavljena gozdna kočica s prijetnim kamnitim kuriščem na boku, med smrekami, ki so kot zaljubljene princeske. Brez besed nama je bilo jasno, da bova tam predremala noč, da bo ogenj dolgo žarel, da bo tekla beseda, da bo prijetno razpoloženje in čaj, čaj. Pred polnočjo sva splezala na visok gank in se zabubila v spalni vreči. Celu trdi les pod nama ni zmotil prijetne omotice, iz katere sva utonila v spanec. Ponoči sva se večkrat prebudila. Lunin krajec je samopašno gospodaril nebu, kriki živali ponočnjakinj so tekmovali s hukanjem sove nekje spo-

daj, med starimi bukvami, na koncu gladko obrite jase.

Sonce ni popustilo, midva še manj

Zadnji dan sva se namerila proti Osankarici mimo Treh žebeljev, pri katerih je v slavnem spopadu umrl ves Pohorski bataljon razen ranjene ga Sulca. V gozdu med spominskimi kamni, razmetanimi v simbolični obroč, kraljuje pretresljiva tihota. Brenčanje žuželk, ponosne smreke, zrasle v obdobju po zadnji in herojski bitki domoljubnih partizanov. Nisva govorila. Še predobro pozna okoliščine tega obdobja slovenske zgodovine in potek spopada 8. januarja 1943. Pozneje sva se pogovarjala o tej izjemni temi, ki temelji na zgodovinskih dejstvih, kot izhodišču za slovenski film, ki bi mu seveda morali predložiti dober scenarij. Tudi slovenskega romanopisca čaka sorodno delo, takšnega z umetniško vizijo seveda.

Muzejski prostori Doma na Osankarici so resnično vredni priznanja. Nisva se predolgo pomudila. Pot vrnitve na Roglo je bila odprta, a vmes naju je čakalo še nekaj ur poštene hoje, dviganja in spuščanja, še zlasti, ker nikoli ne moreva dosledno spoštovati priporočil planinskih zemljevidov, ampak koračiva po svoje, išoč zanimivih smeri ter izzivov v naravni oblikovanosti pokrajine. Vedno znova naju nagrajuje. Sonce ni popustilo, midva še manj, skoraj smučala sva se med podrastjem brezpotnega smrekovega gozda, kolikor ga sploh premore, navzdol k cesti, ob kateri vijuga Oplotnica.

Nobene posebne utrujenosti nisva čutila. Prijatelj je bil zadovoljen. Nekje pri Jurgovem sva se začela mučiti s strmino pobočja, po katerem pozimi drsijo smučarji. Vročina, molk, cikcakanje, na parobkih iskanje gozdnih jagod, postanek, požirki malce mlačne, a poživljajoče vode, vnovič napor, dokler nisva dosegla sence pod smrekami ob vznožju vrha. Področju, na katerem cveti organiziran turizem, pa seveda moje pripovedovanje ni namenjeno. Tako sva končala skoraj tridnevno hajko po Pohorju, ki bi si zaslužilo vsaj kakšen mesec lagodnega preiskovanja, na očarljivi gozdnati planoti, na kateri vse doživljaš v brezštevilnih odtinkih zelene. ○

Pohorje

∞ Vladimir Habjan

V kratkih informacijah se ne da – niti nima pomena – opisovati vseh možnosti za izlete, ki jih ponuja Pohorje. Pogorje je namreč preobsežno (1000 km²), poleg tega pa je večina poti že opisanih v mnogih vodnikih. V zgornjem prispevku sta prijatelja opravila krožno turo, ki se je ne da natančno popisati, povrh tega pa sta hodila tudi po nemarkiranem svetu brez poti: od Rogle, do katere vodi asfaltirana cesta iz Zreč ali Lovrenca na Pohorju, sta se odpravila do Lovrenških jezer (do tja vodi označena Slovenska planinska pot, SPP, uro in pol). Do koč na Pesku, ki je v bližini Rogle, sta hodila po brezpotju (eno uro). Naslednji dan sta jo ubrala v vzhodno smer (verjetno v bližini Klopnega vrha) do slapov soteske Lobnice (do tja označena pot, SPP, tri ure in pol). S ceste je do slapov (Velikega in Malega) 45 minut hoje. Zadnji dan sta turo zaokrožila mimo Doma na Osankarici (označena pot, ena ura) ter se ob potoku z istim imenom ter smučišču vrnila na Roglo (označena in sprehajalna pot, dve uri).

Izletov, na katere se lahko odpravimo, je na Pohorju nešteto. Dostop olajšajo mnoge (po večini makadamske) ceste. Prek vsega pogorja vodi Slovenska planinska pot (oznaka '1'), ki jo opravimo v treh dneh lahke hoje. Čež slo-

venjgraško Pohorje vodi Evropska pešpot E-6 (rumena markacija). Veliko je označenih sprehajalnih in učnih poti. Večina poti je tehnično nezahtevnih. Najvišji vrh Pohorja je Črni vrh (1543 m) v bližini Ribniške koč (od tam 45 minut). Izredno privlačne so poti ob potokih in soteskah, npr. Lobnica (pragozd, slapova Šumik, skalne tvorbe), Bistrica (slap Šum, Maroltova jelka) idr. Pogosto obiskana so tudi mnoga jezera (Lovrenška, Črno, Ribniško idr.). Precej območij je naravovarstveno zavarovanih. Veliko je planinskih in tudi drugih koč. Pozimi je precej možnosti za alpsko, turno in tekaško smučanje. Z nekaterih razglednih stolpov imamo čudovit razgled. Ne glede na mnoge prepredene ceste in označene poti pa lahko brez težav najdemo svoj planinski mir v senčnih gozdovih in na prostranih travnikih, na katere dolinski vrvež ne seže.

Vodniki: Slovenska planinska pot (J. Dobnik, PZS), Po gorah severovzhodne Slovenije (P. Ficko, PZS, v pripravi je nova izdaja), Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji (J. Dobnik, PZS), Naravne znamenitosti Slovenije (V. Habjan, P. Skoberne, Sidarta), Štajerska (J. Pivka in N. Galun, Sidarta) idr.

Zemljevid: Pohorje, PZS, 1 : 50.000.

Prof. dr. Fran Jesenko (1875-1932)

Pomnik slovenskemu znanstveniku in gorniku leta 2005?

✍ in 📷 Jože Andrej Mihelič

Dr. Fran Jesenko, prvi izvoljeni redni profesor botanike, fiziologije rastlin in genetike na ljubljanski univerzi (1922), je bil eden najbolj vnetih zagovornikov in soustvarjalcev Triglavskega narodnega parka (TNP). Takoj po podpisu pogodbe o ustanovitvi Alpskega varstvenega parka nad Komarčo (1. julija 1924) je od 4. do 5. julija s skupino svojih študentov označil meje narodnega parka v Dolini Triglavskih jezer. Profesor Jesenko je že takrat – prvi – uporabljal ime Triglavski narodni park.

Kdo je bil človek, čigar ime poznamo iz zgodovine nastajanja TNP, po Jesenkovi priznanjih, ki jih od leta 1972 podeljuje Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, po spominskem kamnu ob vzhodni strani Šišenskega hriba v Ljubljani in spominski plošči na njegovi rojstni hiši v Kopalniški ulici v Škofji Loki, po Jesenkovi vrtnariji v Mešnem Logu in po Jesenkovi cesti v ljubljanski Spodnji Šiški? Prof. dr. Fran Jesenko je bil znanstvenik, mednarodno priznan rastlinski genetik in odličen pedagog, sodoben raziskovalni duh svojega obdobja, enkratno poznavalec naše flore, zavzet gornik in vsestranski športnik, zaljubljen v domačo deželo in njene lepote. V svoji vsestranskosti je kot odličen smučar postal tudi prvi predsednik zimskošportne zveze v Kraljevini Jugoslaviji.

Po gimnaziji v Ljubljani je leta 1895 vpisal naravoslovje – botaniko, geologijo z mineralogijo in kemijo na dunajski univerzi – ter julija 1900 promoviral za doktorja z disertacijo Odnosi med močjo svetlobe in anatomsko zgradbo asimilirajočih rastlinskih organov.

Prepotoval je skoraj vso Evropo ter govoril in pisal nemško, češko, francosko, italijansko in švedsko, pasivno pa je obvladal angleško, norveško in rusko. Od 1904 do 1908 je na pobudo

dunajskega botaničnega inštituta preučeval floro Nilove doline in puščavske Arabije. Po vrnitvi ga je Visoka šola za kmetijstvo na Dunaju imenovala za asistenta in upravnika rastlinogojске postaje pri katedri za žlahtnjenje rastlin. Tam se je Jesenko poglobljal v fiziologijo in genetiko rastlin, več mesecev pa je delal tudi na inštitutu Vilmorin v Parizu ter na inštitutih v Uppsali in v Stockholmu ter napisal večje število razprav.

Jesenkovi znanstvenoraziskovalni dosežki so naleteli na veliko pozornost med tedanjimi genetiki. 1913 so ga izvolili za docenta na dunajski univerzi in do vpoklica na fronto je predaval rastlinogojstvo in vrtnarstvo.

Na ruski fronti je bil ranjen in po vojski se ni več vrnil na Dunaj; odzval se je vabilu iz domovine. Leta 1919 je bil izvoljen za docenta, naslednje leto pa za rednega profesorja na zagrebški univerzi. V učni kolegij na novo ustanovljene ljubljanske univerze je stopil 17. aprila 1921 kot njen prvi redni profesor za botaniko.

V omejenih materialnih razmerah nastajajočega znanstvenega središča je nadaljeval raziskovalno delo, vendar je njegovo ljubljansko obdobje najbolj izrazito zaznamovala predvsem njegova osebnost, lik skoraj idealnega učitelja in vzgojitelja. Z veličino izjemne razgledanosti in izkušnosti, ki sta ju izoblikovala njegov duh in več kot zanimiva življenjska pot, ter s čarom osebne topline je svojim študentom podal roko in jih popeljal v naravo, nekako tako kakor pozneje prof. Pavel Kunaver svoje dijake in tabornike. Pokazal jim je lepote slovenske pokrajine in skupaj z njimi preučeval alpsko floro ter jih navajal k spoštovanju narave. Drugo pomembno življenjsko delo prof. dr. Frana Jesenka je torej njegovo prizadevanje za ohranitev biotopa Slovenije prihodnjim rodovom, sicer obdarjenim z enkratnim bogastvom

Začetek TNP sega v Dolino Triglavskih jezer

flore in favne v svoji deželi na stičišču alpskega, kontinentalnega, mediteranskega in predalpskega podnebja, v deželi izjemne geološke, geografske, kulturnozgodovinske in vseobsegajoče estetske pestrosti. Bil je univerzitetni učitelj prvih diplomiranih biologov ljubljanske univerze, med katerimi so bili tudi pozneje zelo poznani in cenjeni slovenski znanstveniki Maks Wraber, Viktor Petkovšek, Anton Polenc in drugi. Prav oni, Jesenkovi nekdanji študentje, so pripovedovali, kako nalezljiv je bil njegov entuziazem in koliko jih je bilo, ki so se prav zaradi njega za vedno zapisali goram.

Prof. dr. Fran Jesenko se je julija 1932 med opravljanjem svojega pionirskega poslanstva,

raziskovanjem in urejanjem TNP, smrtno ponesrečil v steni Komarče. Ob planinski poti v bližini kraja nesreče je bil nekoč majhen pomnik. V letu 2004 so na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani izrazili željo, da bi nadomestili nekdanjo ploščo, in začeli postopek, v katerega se je vključil tudi javni zavod Triglavski narodni park. V idejni zasnovi predvideni pomnik pa se ne bo vrnil na kraj nesreče. Nastal bo majhen spominski park Pri Savici, ki bo morda tudi prostor za namestitev mnogih spominskih napisov, raztresenih po bohinjskih gorah (na primer na planini V Klinu, Veliki Pišnici) – nič birokratsko obvezujočega, le priporočilo njegovim svojcem in prijateljem, ki si tega želijo. ◦

Napisi naših gora

Nismo vedeli, da so nižji ljudje hitrejši od višjih! Vsaj tako bi lahko sklepali po napisih nekje pod Olševo. Seveda pa gre le za nerodnost prizadevnih markacistov. Merjenje razdalje z minutami hoje je že tako subjektivno, saj vsak izmed nas hodi po svoje: nekateri bolj počasi, drugi pa raje tekajo. In se je zgodilo, da je prvi markacist ocenil pot do bližnje Zijalke na 10 minut, drugi, ki je verjetno moral nekaj let pozneje oznake obnoviti, pa na 15. Saj ne, da bi jim zamerili, le zabavamo se lahko ob takih spodrsljajih.

 Andraž Zuccato

Tretja invazija raziskovalcev na Solčavskem

Kako Britanci odkrivajo našo naravno in kulturno dediščino

✍ Tina Mikuš in Maja Bidovec

Solčavsko zaradi pestre naravne in kulturne dediščine privablja mnoge turiste in raziskovalce. Zaradi njegove odmaknjenosti in zaprtosti so razvojni interesi to območje obšli. Zato je ohranilo značilno podobo kulturne krajine v sožitju s pestro gorsko naravo.

Leta 1932 so na Solčavsko prišli prvi raziskovalci družbe La Play iz Anglije in se dva tedna podrobno posvečali raziskovanju tega območja. Raziskovalna skupina je štela 30 članov, od teh sta bila dva Slovenca – Pavel Kunaver in dr. Boris Kermaver, pomočnik pobudnice ekspedicije gospe Copeland. Društveni vodje Angležev pa so bili Davis, Tatton, Howard in dr. Stamp. Razdeljeni v skupine so preučevali človekovo življenje in gospodarstvo na Solčavskem in raziskovali naravo skrajnega dela Gornje Savinjske doline. Končno poročilo je vključevalo fizične posebnosti pokrajine, etnografijo, naselja, strukturo družbe in dodatek o vegetaciji, ki je med drugim obsegal tudi pomemben seznam 600 rastlin tega območja. Pisali so dnevnike, urejali popotne vtise in jih obogatili s številnimi fotografijami in skicami (P. Kunaver, 1972). Rezultati raziskave so zbrani v poročilu *Slovene studies* (1933), ki ga hrani Univerza v Londonu.

40 let pozneje se je skupina 19 Angležev in 2 Slovencev za tri tedne utaborila v Logarski dolini. Brathay Exploration Group je bila skupina raziskovalcev in naslednica družbe La Play. Razdelili so se na več skupin, ki so raziskovale tele dejavnosti: kmetijstvo, gozdarstvo, lov, domače obrti, turizem in varstvo narave. Zbirali so podatke o rastlinstvu in živalstvu in tako dopolnili poročilo iz leta 1933. Novost je bila tudi kartiranje možnosti za razvoj turizma, predvsem v Logarski dolini. Izrazili so bojazen glede nenadzorovanega razvoja turizma ob asfaltiranju ceste v dolini in ob od-

prtju mejnega prehoda Pavličevo sedlo (Skoberne P. 1972). Rezultate raziskave so objavili v poročilu *Slovene studies* 1971 and 1972.

Raziskovalni tabor na Solčavskem jeseni 2004

70 let po prvi odpravi na Solčavsko so Angleži spet dali pobudo za obisk. Prof. dr. Richard Clark in njegova žena Marija Anterić, oba iz kolidža Birckback, ki je del Londonske univerze, sta v knjižnici omenjene univerze našla poročili nekdanjih raziskovalcev in navezala stik s prof. dr. Boštjanom Ankom z Biotehniške fakultete v Ljubljani.

Tako se je rodila ideja o tretji invaziji raziskovalcev na Solčavsko. 6 Angležev in 9 Slovencev z obeh univerz je od 20. do 26. septembra 2004 v Logarski dolini raziskovalo možnosti trajnostnega razvoja območja Solčavskega. Razdeljeni v 4 skupine smo preučevali področja ohranjanja narave, kmetijstva in gozdarstva, socialnega in ekonomskega položaja domačinov ter kulturne dediščine.

Stanovali smo na prijaznih turističnih kmetijah Lenar, Juvanija in Plesnik. Dan smo začeli s predavanji strokovnjakov, ki so nam predstavili vidike varstva in razvoja območja. Gospod Avgust Lenar je predstavil uspešnost delovanja Logarske doline, d. o. o., g. Marko Slapnik pa je v okviru istega podjetja predstavil turizem območja. Ian Mitchell, Scottish Natural Heritage, je osvetlil pomembno vlogo sodelovanja s tamkajšnjimi ljudmi pri ustanavljanju in vodenju zavarovanih območij. Primer takega dobrega sodelovanja in pomembnega udejstvovanja lokalnega prebivalstva je predstavil dr. Marko Koščak iz Gospodarske zbornice, ki vodi projekt Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine. Marko Lenarčič je osvetlil položaj turizma v

Sloveniji, Alojz Lipnik z Zavoda za gozdove je govoril o pomembni vlogi Gozdarske službe na tem območju, mag. Tomaž Gerl pa o vrednotenju naravnih prvin in potencialov zavarovanih območij na primeru Logarske doline.

Kaj so o življenju na Solčavskem povedali domačini

Po jutranjih predavanjih so sledili intervjuji z domačini, iz katerih smo pridobili koristne in uporabne informacije. Tri dni zapored smo na terenu intervjuvali ljudi iz različnih poklicev: od kmetov, zaposlenih v Logarski dolini d. o. o., do gozdarjev, študentov, gostinskih delavcev, učiteljice osnovne šole, duhovnika, župana itn., skupaj 24 oseb. Predstavili so nam svoja stališča glede kmetijstva, gozdarstva, naravne in kulturne dediščine, socialno-ekonomskega položaja ter turizma na tem območju Slovenije. Zelo pomemben problem, ki so ga je poudarila večina, je pomanjkanje delovnih mest, katerega posledica je izseljevanje mladih ljudi. Za mlade, študirane ljudi tu ni dovolj priložnosti, zato se morajo vsak dan voziti na delo v Celje ali Ljubljano. Veliko se jih tudi odloči za selitev v večja središča. Ob vprašanju, kakšno je njihovo mnenje o regijskem parku Kamniško-Savinjske Alpe, so bili zadržani. Predvsem mladi vidijo v novem regijskem parku priložnosti za zaposlitev in se tega veselijo. Naše mnenje je, da je treba ljudem idejo o regijskem parku podrobneje predstaviti in jih seznaniti ne le z morebitnimi omejitvami, pač pa tudi z novimi priložnostmi, ki jih ponuja. Sicer pa se ljudje s Solčavskega dobro zavedajo, da naravne vredno-

te niso same sebi namen. So dediščina, ki jo moramo spoštovati in varovati za prihodnje rodove.

Čas nam je v krogu toplih ljudi še prehitro tekkel in marsikdo izmed nas je v tem kratkem času našel nove prijatelje. Na koncu zelo intenzivnega in delavnega tedna smo vse informacije strnili v celoto. V kratki predstavitvi smo jih, skupaj s predlogi za reševanje nekaterih problemov, tudi predstavili domačinom. Odziv je bil velik in to nam je še bolj pokazalo, kako močno želijo biti seznanjeni z razvojem tega območja in udeleženi pri njem.

Krajinski park kot razvojna priložnost

Matkov kot, Logarska dolina in Robanov kot so kot trije mušketirji, ki s svojimi zvestimi ljudmi že stoletja uspešno kljubujejo različnim spremembam, težavam in »invazijam«. Da je to območje ostalo pristno in relativno neokrnjeno, se moramo zahvaliti zdravi pameti domačinov, ki so ohranjali tradicionalne dejavnosti in nasprotovali pozidavi s počitniškimi hišami. Pomembno vlogo je imelo tudi podjetje Logarska dolina, d. o. o., ki ima koncesijo za upravljanje krajinskega parka Logarska dolina. Pobiranje vstopnine je eden izmed načinov za omejevanje prometa z motornimi vozili in hkrati pomemben vir dohodka. S tem denarjem se plačujejo promocija parka in manjša popravila v parku.

Za konec pa še dobrohotna misel za takrat, ko boste naslednjič zajadrali v te kraje. Ohranjanje območja s tako pestro naravno dediščino zahteva veliko odrekovanja. Obiskovalci se vračamo v mesta z urejeno infrastrukturo, domačini Solčavskega pa ostajajo tam tudi v trdih razmerah. Tudi takrat, ko zapade sneg, ko zmanjka elektrike za več dni in so v celoti odrezani od sveta. So neomajni skrbniki naše skupne naravne dediščine. Najmanj, kar lahko storimo je, da jim izkažemo zasluženno spoštovanje tako, da s plačilom vstopnine prispevamo svoj delež k ohranjanju in varovanju tega posebnega območja. ○

Vira:

Pavel Kunaver. 1972. Angleški geografi pred 40 leti v Sloveniji. *Planinski vestnik*, 1972. LXXII, 8: 371-372.

Peter Skoberne. 1972. Angleži na Solčavskem leta 1972. *Planinski vestnik*, 1972. LXXII, 12: 570-571.

RADIO OGNJIŠČE

RADIO ŠTIRIH GONGOV

Planinska oddaja

Doživetja gora in narave

Vsak četrtek ob 10:15.

Vaš gostitelj je
Robert Božič.

V hribih se dela dan.

<http://radio.ognjisce.si>

Slovenske alpinistične odprave v letu 2004

Uspešni v granitu, preplezali še neosvojene stene in vrhove

✍ Boris Strmšek

V alpinizmu uspešnost posameznega leta običajno ocenjujemo po opravljenih vzponih. Tisti, ki so opravljeni v tujih gorah, imajo večjo težo, predvsem zaradi tega, ker niso »pred nosom« in je treba nekoliko več organizacije, časa in stroškov, da jih opravimo. Tukaj so v prednosti alpinistične odprave v gorstva izven Evrope. Seveda vzponov v evropskih gorstvih ne smemo zanemariti, saj se tu kalijo tisti, ki imajo višje in težje cilje, obenem pa se tudi tukaj meje še vedno premikajo navzgor. Letošnja sezona je bila zelo pestra, saj so slovenski alpinisti obiskali kar nekaj gorstev na različnih koncih sveta, pa tudi cilji so bili precej pisani – od skalnega plezanja v ameriških stenah, vzponov čez patagonske stene, na vrhove v Andih, pa vse do osemtisočakov v Himalaji. Poleg vrste uspešnih odprav je bilo tudi nekaj poskusov, ki jih je prekinilo slabo vreme in razmere, dve odpravi pa sta na poti doživeli nesrečo in tragična usoda je vzela dve življenji – eno v Himalaji, eno pa v Andih. Na žalost so tudi nesreče del alpinizma, množica odprav, vzponov in s tem tudi udeležencev pa pomeni večjo možnost, da gre kaj tudi narobe. Sicer pa si pogledjmo, kaj vse so počeli slovenski alpinisti po svetu.

Na drugem koncu sveta

Odpravarska sezona se je pričela na jugu Južne Amerike, natančneje v Patagoniji. Zanimivi sta predvsem dve področji – Paine in Fitz Roy. Slovenci so obiskali oba konca, na delu je bilo precej različnih navez, med njimi pa je bilo tudi nekaj deklet. Ob raznih poskusih, ki jih je oteževalo slabo vreme in razmere, je bilo na začetku februarja kljub vsemu opravljenih nekaj vzpo-

nov. Klemen Mali se je z ameriškim soplezalcem povzpел po Brennerjevem grebenu na Aguja Guillamet (VII/V, 500 m). V isti gori sta Nastja Davidova in Mojca Žerjav preplezali Amy (V, 60°, 450 m), kasneje pa še z Jakofčičem v Aguja de la S smer Josh Alke (VI+/IV-V, 450 m). Jakofčič in Žerjavova sta kasneje preplezala v El Mochu še smer Benitries (VII+/VIII-, A2, 500 m). Zelo zanimiv cilj sta imeli Tina Di Batista in Monika Kambič -zahteven severovzhodni steber

Noč v snežni luknji na sedlu Superior

Fitz Roya, ki ga je pred 25 leti preplezal Italijan Renato Casarotto. Kljub temu, da sta bili po treh dneh plezanja že zelo visoko, jima je uspeh preprečil led v počeh, zato sta sestopili in po le dnevu počitka vstopili v Francosko-Argentinsko smer (VI+, A2, 650 m + 350 m) ter po njej dosegli vrh Fitz Roya. To je prvi vzpon ženske naveze na kakšen pomembnejši patagonski vrh. Isti dan je z izraelskim soplezalcem po isti smeri dosegel vrh tudi Tomaž Jakofčič.

Uspehi so se nadaljevali na še bolj oddaljenem koncu – v Novozelandskih Alpah. Tam so Pavle Kozjek, Grega Kresal in Simon Slejko na

začetku marca opravili zelo redko ponovitev zahtevne smeri Gunbarrels (NZ 6, 600 m) v južni steni Mount Hicksa. Plezanje po strmem in zelo tankem ledu ob slabem varovanju je glavna značilnost smeri. Kresal in Slejko sta poskusila še v Mt. Aspiringu, a so bile razmere preslabe za uspešen vzpon, tik pred vrnitvijo pa je Slejko sam preplezal še Levi ozebničnik (NZ 5, 400 m) v Mt. Douglasu.

Marko Prezelj se je mudil v Kanadi, kjer mu je v navezi s Stevom Housom uspelo opraviti šele drugi vzpon čez 1800 m visoko severno steno North Twina, ki je ob prvem vzponu pred 30 leti (!) dobila oceno VII, A3-4. Prezelj in House sta za vzpon potrebovala pet dni, obenem pa sta preplezala prvenstveno vstopno varianto.

Davo Karničar nadaljuje svoj načrt smučanja z vseh najvišjih vrhov celin. Tako je uspel tudi na predzadnjem – Denaliju na Aljaski, ki je z 6194 m najvišji vrh Severne Amerike. Tako mu ostaja samo še Mt. Vinson na Antarktiki, ki pa je finančno najzahtevnejši.

Gneča v Himalaji

Pod vodstvom Andreja Štremflja se je na Daulagiri (8167 m) v Nepalju odpravila sedemčlanska ekipa, cilj pa je bila klasična smer po severovzhodnem grebenu. Po postavitvi treh taborov (5900 m, 6600 m in 7400 m) so 14. maja vrh osvojili Andrej (njegov sedmi osemtisočak) in Marija Štremfelj (četrti osemtisočak) ter Marjan Manfreda – Marjon, dva dni kasneje pa še Miha Habjan in Matija Klajnšček, ki sta sodelovala na odpravi kot mlada in perspektivna alpinista. Kot zanimivost je treba navesti, da je to Marjonov drugi osemtisočak (po Makalaju leta 1975). Na odpravi Daulagiri sta sodelovala še zdravnik Damjan Meško ter Jože Šepič, ki pa je na sestopu iz baze proti dolini tragično preminil. V megli je zdrsnil s poti, našli pa so ga šele po dolgotrajnem iskanju. Nesreča je tako vrgla tragično senco na sicer uspešno odpravo.

Jesenska sezona v Himalaji prav tako ni minila brez naših alpinistov. Osemčlanska ekipa pod vodstvom Urbana Goloba si je izbrala za cilj Nangpai Gosum (7351 m) na meji med Nepalom in Tibetom v bližini osemtisočaka Čo Oju. Gora je do takrat imela le dva vzpona na vrh, z

nepalske strani pa še ni bila osvojena. Po nekaj vremenskih in zdravstvenih težavah (U. Golob je moral predčasno zapustiti odpravo) so v drugi polovici oktobra opravili dva odlična vzpona. 18.10. sta Tadej Golob in Urban Ažman preplezala jugozahodno steno Dzasampatseja (6296 m). Smer sta poimenovala Mali princ in jo ocenila V+, M5, 650 m, po dosegljivih podatkih pa je bil to prvi vzpon na vrh. Med 22. in 24.10. so Rok Blagus, Samo Krmelj in Uroš Samec preplezali južno steno in jugozahodni greben Nangpai Gosuma. Za smer so potrebovali 20 ur plezanja, 10 ur še sestopali nazaj pod steno, 1550 m visoka Slovenska smer pa je ocenjena VI, 5 M. Odličen vzpon, preplezan na dokaj enostaven način, z alpskimi izkušnjami, kar v zadnjem času precej pogrešamo.

Na že tradicionalnem Mednarodnem himalajskem taboru pod Satopanthom (7075 m) v Garwalski Himalaji (Indija) so letos sodelovali štirje mladi slovenski alpinisti – Tadej Debevec, Minca Mramor, Miha Vuk in Tadej Zorman, vendar jim vreme ni bilo preveč naklonjeno in vrha niso osvojili. Prav tako ni bilo usojeno Tomažu Humarju, ki pa je imel za cilj še neosvojeno Vzhodno Kumbakarno (7468 m). Po več kot polovici preplezane stene je moral priznati premoč gore, ki bo tako še vedno ena najvišjih še neosvojenih gora na svetu. Škofjeločani so osvajali Khan Tengri (7010 m) v Tien Shanu (Kirgizija), vendar jim pogosto sneženje ni dovolilo vzpona na vrh. Prav tako v Kirgiziji, vendar v Pamirju, sta se mudila Iztok Cukjati in Matic Meglič, ki sta imela smučarske cilje na Pik Leninu (7145 m). Tudi njima vreme ni bilo naklonjeno in sta svoje načrte zaključila na 6200 m visokem Piku Razdeljnaja, od koder sta smučala do 4400 m.

Med himalajskimi vzponi lahko omenimo tudi zamejskega Slovenca Romana Beneta, ki se je z ženo Nives Meroi in Luko Vuerichem povzpел na Lotse (8501 m).

Oblegani Pakistan

Pakistan je bil letos precej obiskan s strani naših alpinistov. Konec julija je v Karakorum odpotovala odprava Univerze v Ljubljani, katere člani so bili vodja Stojan Burnik, zdravnik Iz-

V skupini Trango 🏔️ Klemen Mali

tok Tomazin, Irena Mrak, Andrej Terčelj in Primož Kunaver, pridružila pa sta se jim Joseph Stiller in Franz Seiler iz Nemčije. Njihov cilj sta bila Gašerbrum I (8068 m) in Gašerbrum II (8035 m). Najprej so se lotili nižjega. Postavili so štiri višinske tabore (5900 m, 6400 m, 7000 m in 7400 m). 26. julija so krenili proti vrhu Gašerbruma II Burnik, Mrakova, Tomazin, Terčelj ter oba Nemca, zaradi nevarnosti ozeblin pa sta se nato Mrakova in Stiller vrnila v zadnji tabor. Ostali so dosegli vrh gore. Naslednji dan sta Mrakova in Stiller poskusila znova, medtem ko so vsi ostali že sestopali proti bazi. Ob 2. uri popoldan sta v orkanskem vetru dosegla vrh in takoj pričela s sestopom. Vzpon na Gašerbrum I jim je kasneje preprečilo poslabšanje vremena z obilnim sneženjem.

Zelo uspešna je bila ekipa Tomaž Jakofčič, Miha Valič in Klemen Mali, katerih cilj je bila skupina Trango in tamkajšnje granitne stene. Valič in Jakofčič sta se 14. avgusta po smeri Wolums-Shelter (III, 80/40-60°, 1200 m) povzpela na Great Trango Tower (6287 m), kjer sta imela pri sestopu veliko srečo, saj se je utrgal velik plaz, ki bi ju skoraj odnesel čez steno. Ista naveza je 28. 8. opravila 1. ponovitev z varianto smeri Sadu (VII+, A1/VII, VI-, 350 m) v Sadu Spire (4600 m). 3. 9. so vsi trije preplezali v Garda Peaku (4700 m) prvenstveno smer na še neosvojeni vrh - Karakorum Khush (Užitek v Karakorumu - VII-, A0/VI+, V, 300 m). Dan kasneje so bili spet v Sadu Spire, za njimi pa je ostala

prvenstvena smer Piyar Piyar (Ljubezen, ljubezen - VII+, A0/VII-, V, 350 m). 6. in 7. 9. so se odpravili v steno Trango Monka (5850 m), ki jo je Mali naskakoval že z ameriškim soplezalcem, dvakrat pa so nato neuspešno poskusili še vsi trije. Vztrajnost se je tokrat obrestovala, saj so preplezali prvenstveno smer na že njihov drugi neosvojeni vrh. Smer so poimenovali Chota Badla - Majhno maščevanje (VII, A2/VI, A1, 70°, 450 m). Po nekaj dneh počitka so se tik pred odhodom iz baze odločili še za smer Eternal Flame v Nameless Towerju (6238 m), ki so jo nato preplezali v treh dneh in v povsem alpskem stilu, kar je prvi tovrsten vzpon v tej smeri. Smer je ocenjena VIII-, A2, W14, 1000 m. Vsekakor je to odlična bera vzponov, okoliški vrhovi pa nudijo še veliko možnosti. Zelo blizu uspeha v Eternal Flame sta bila tudi Matjaž Jeran in Matevž Kunšič, ki sta obrnila le sto metrov pod vrhom gore, kasneje pa sta poskusila preplezati še Slovensko smer, kjer ju je po 20 raztežajih zaustavilo slabo vreme in zdravstvene težave.

Sicer pa je letos prvi prišel v Pakistan Marko Prezelj, ki se je tam pridružil ameriškim alpinistom. Njihov cilj je bila še nepreplezana stena gore K7 (6943 m) ter še neosvojeni Kapuri (6544 m). Vzponi so se kar vrstili. Najprej je Prezelj s Stevom Housom v Nasser Brakku preplezal Britansko smer (6a, 600 m), nato pa z Brucom Millerjem še novo smer No Tasty talking (5a-6b+, 1000 m). 5. julija sta Prezelj in Miller stopila tudi na vrh Kapure po smeri, ki so jo dan prej preple-

zali trije Američani iz njihove ekipe. Razmere v K7 niso bile ugodne, zato sta Prezelj in Miller v prvem stolpu K7 preplezala skalno smer Difficult Life (6c+, A0, 650 m). Po obdobju slabega vremena so nato Prezelj, Jeff Hollenbaugh in Steve Swenson sicer vstopili v steno K7, vendar so morali po treh dneh zaradi slabih razmer sestopiti brez vrha. Še dve slovenski ekipi sta se mudili na istem področju. Ena je imela za cilj K6 (7040 m), vendar jim je vzpon preprečilo slabo vreme, Matej Mejovšek in Tine Cuder pa sta nato preplezala novo smer v zahodni steni Kapure – Turistična smer (ED2). Druga ekipa je bila v dolini Nangma. Matic Jošt, Gregor Blažič in Vladimir Makarovič so opravili prvi pristop na Korada Peak (5944 m) – TD+, 750 m. Nekaj dni kasneje so vstopili še v JV steno Drifike (6447 m) in v treh dneh na alpski način preplezali prvenstveno smer čez pretežno ledno steno – smer Bela reka (D+ oz. 90°, V/40-60°, 1200 m).

Slabo vreme v Andih

V Andih, predvsem v Cordilleri Blanci v Peruju, je delovalo lepo število slovenskih alpinistov, vendar jim je bilo skupno predvsem to, da so imeli težave z vremenom in razmerami. Pred sezono so bili kar trije meseci brez padavin, nato pa je bilo vreme zelo nestabilno in nepredvidljivo. Recept za uspešne vzpone je bila hitrost. Ta recept se je pokazal za uspešnega pri načrtu, ki sta ga imela Pavle Kozjek in Marjan Kovač, pridružil pa se jima je tudi v Peruju živeči Bask Aritz Monasterio. Odpravili so se v severno steno najvišjega oziroma zahodnega Chacararaja (6112 m). En dan jim je vzel naporen dostop pod steno, nato pa so v 14 urah preplezali 800 m zahtevne kombinirane stene in vzpon zaključili 8. julija ob 22. uri na grebenu, kjer poteka Terrayeva smer. Sledilo je celonočno spuščanje čez steno, cel dan pa jim je vzel še sestop v dolino. Smer Gospodar stolpov je ocenjena ED+ (6a A1 AI6 – 90/55-70°).

Kranjski alpinisti so imeli za cilj Cordillero Huayhuash ter jugovzhodni steni Jirishance (6100 m) in Siule Chico (6200 m). Člani odprave so bili Anže Marenče, Tine Marenče, Žiga Šter, Aljoša Brlogar in Klemen Zupanc. Najprej so se odpravili v Cordillero Blanco in dolino

*JV stena Siule Chico in Siule Grande
in prvenstvena smer Krik tišine -
Spominska smer Mateja Mošnika.*
📷 Anže Marenče

Ishinca na aklimatizacijo. Tako so ob tem preplezali severno steno Ranrapalce (6162 m) – D+, 900 m, na vrh pa zaradi slabih razmer na grebenu niso šli. Sestopili so po Normalni smeri v severovzhodni steni. Nato so se preselili v C. Huayhuash, kjer so jih ob prvem poizkusu presenetile slabe razmere v Jirishanci, kasneje pa še zdravstvene težave. Na koncu sta se Anže in Tine Marenče sama odpravila v ozebnik med Siulo Chico in Grande. Do sedla 6100 m visoko sta preplezala 600 m strme smeri, ki sta jo ocenila V+/6, 60-90°, poimenovala pa Krik tišine – Spominska smer Mateja Mošnika. Smer se priključi na severni greben, na vrh Siule Chico pa zaradi slabih razmer na grebenu nista šla. Matej Mošnik je bil v ekipi kamniških alpinistov, ki je prav tako to poletje plezala v perujskih Andih in je nekaj tednov pred tem ob vzponu na Copo (6188 m) tik pod vrhom padel v ledeniško razpoko in se smrtno ponesrečil. Sicer pa so bili v Cordilleri Blanci tudi alpinisti iz Mojstrane, dva med njimi – Grega Kofler in Grega Berce sta prav tako preplezala severno steno Ranrapalce (brez vrha), Mariborčani so se povzpeli na nekaj pettisočakov, vsem pa je bilo skupno to, da so jih nato vreme in razmere odvrnile od resnejših vzponov. Desetčlanska odprava ravenjskih alpinistov je obiskala Cordillero Vilcanota blizu Cuzca v Peruju, kjer so opravili nekaj kraj-

ših in lažjih vzponov na tamkajšnje pettisočke, večina naj bi bilo prvenstvenih, na koncu pa so se povzpeli še na Jatunriti (6106 m). Štiričlanska ekipa, katere cilj je bil deskanje v Andih, se je najprej aklimatizirala nad dolino Ishinca, nato pa so se Primož Kogovšek, Gregor Hvala in Črtomir Reberšak povzpeli po jugovzhodni steni na vrh Artensoraja (6025 m) in se z vrha spustili na snežnih deskah. Nekaj vzponov je bilo opravljenih že na začetku sezone na najvišji vrh Andov - Aconcagua (6960 m), večina po Normalni smeri, ob tem pa je kar nekaj naših gornikov moralo odnehati zaradi slabega vremena.

V skalnih stenah

V yosemitskih stenah so september in oktober preživeli Nejc in Aleš Česen ter Jure Niedorfer. Vsi trije so preplezali Regular NW Face Route (VI, 5.9, A2, 600 m) v Half Domu, East Buttress (5.10b, 400 m) v El Capitanu, Česna pa sta preplezala še Free Blast (5.11b) oz. spodnjih enajst raztežajev smeri Salathe v El Capitanu in slovitega Astromana (5.11b, 400 m) v Washington Columnu, kjer jima je do proste ponovitve manjkalo zelo malo. Nato so vsi trije v treh dneh ponovili Nose v El Capu (VI, 5.9, A2, 1100 m), za konec pa sta brata Česen v dveh dneh preplezala Salathe (5.10b, A2, 1000 m), pred vrnitvijo domov pa še znano poč Separate Reality (5.12a).

Vsekakor na koncu lanskega pregleda ne moremo mimo vzponov Marka Lukiča in Andreja Grmovška v Dolomitih in Alpah, saj precej presegajo običajne okvire. Prosto ponavljanje dolgih alpskih smeri je vsekakor njuna specialnost, v kateri sta pri nas vodilna. Tako je Grmovšek opravil najprej s Smerjo norčkov v Šitah (8a, 350 m), ki jo je Lukič preplezal že poleti 2003, nato pa sta nadaljevala v tujini. Med vrsto smeri, ki sta jih opravila nekaj skupaj, nekaj pa z različnimi soplezalci, velja omeniti legendarno smer Tempi modernissimi (7c+) v Cimi Undici v Dolomitih. Odmeven je bil tudi dvojni vzpon v južni steni Aiguille de Fou nad Chamonixom. Najprej sta po 300 m visokem ozebniku (IV, 70°) vstopila v smer Les ailes du desir (7c, 300 m), se spustila nazaj čez steno in ponovila še Classic american route (7c, 300 m). Tako zahtevne kombinacije v enem dnevu tamkajšnji

plezalci do sedaj še niso videli. Vsekakor je bil projekt sezone smer Couzy v severni steni Zahodne Cine, ki jo je po več letih poskusov kot prvi leta 1999 prosto preplezal Italijan Mauro Bole Bubu in ocenil z 8b. Po raztežajih je 500 m visoka smer ocenjena 6b+, 8a, 7c, 7c+, 8a+, 7a, 6c+, 5+, 8a, 7c, 7b+, 8b in III-IV do vrha. Najprej je prosti vzpon po nekaj poskusih uspel Marku Lukiču, kasneje pa še Andreju Grmovšku, kar je vsekakor najtežji tovrsten vzpon slovenskih plezalcev doslej. Za konec sezone je Marko Lukič skupaj z Martino Čufar preplezal še eno dolgo prosto klasiko - Hotel Supramonte na Sardiniji. Po raztežajih je smer ocenjena 7b+, 7c+, 8b, 8a+, 8b, 7c, 7c, 7a+, 7b+, 7b in 7b, preplezala pa sta jo po predhodnih dveh dneh poskusov.

Dejstvo, da se spet povečuje število vzponov v Alpah, ter da vrsta mladih alpinistov spoznava višje gore, kaže vsekakor na to, da lahko v prihodnjih letih pričakujemo še več kvalitetnih vzponov v najvišjih gorstvih sveta. Kljub dvema letošnjima odpravama na osemtisočke, obe sta osvojili vrhove, pa kakšnega posebnega zanimanja za osvajanje osemtisočakov med slovenskimi alpinisti ni čutiti. Glede na to, da si večina sama išče cilje (in v veliki meri tudi sredstva), logistično in finančno zahtevne odprave na osemtisočke niso privlačne, po drugi strani pa je dovolj nekoliko nižjih, a kljub vsemu atraktivnih ciljev. Razveseljivo pa je predvsem to, da kljub temu, da Komisija za odprave v tuja gorstva že dolgo nima več svoje prave vloge, slovensko odpravarstvo še vedno živi in da se odprave vračajo domov tudi z zelo odmevnimi uspehi. ○

Najtežji balvanski problem pri nas

Urhu Čehovinu, našemu najboljšemu balvanskemu plezalcu, je pred kratkim uspelo preplezati najtežji balvanski problem za slovenske plezalce, Beginning of the end.

Po krajšem jesenskem obisku francoskega Fontainebleauja, enega od glavnih evropskih centrov balvanskega plezanja, je Čehovin veliko časa prebil v domačem plezališču pri Zalogu pri Ljubljani. Tam mu je že pred časom uspelo preplezati Utopijo (8a+), ki je še vedno brez ponovitve in je predstavljala najtežje plezalne gibe na Slovenskem vse do konca letošnjega novembra, ko je, nedaleč stran, Čehovin splezal še težji balvanski problem.

Obetavno linijo je opazil že pred letom in pol, a je kmalu ugotovil, da na ključnem mestu oprimkov ne more niti držati. Po letu dni sistematičnega treninga je prvič zmožgel vse gibe in začeli so se poizkusi povezovanja vseh enajstih gibov do vrha balvana. Jeseni je bila stena le redko dovolj suha za plezanje, zato pa so bile nižje temperature za tako težko plezanje ugodne. Konec novembra je bilo vse, kot je treba; suha stena, nizke temperature in dobro počutje. »Po kratki meditaciji sem uspel kot v transu narediti vseh enajst skrajno težkih gibov brez najmanjše napake. Gre sigurno za najtežji balvanski problem v Sloveniji, verjetno pa sodi tudi med peščico najtežjih na svetu,« je vzpon, ki ga je ocenil z oceno 8b+, komentiral Čehovin. Kot vse kaže, bo Urh Čehovin še naprej premikal težavnostno mejo balvanskega plezanja v Sloveniji. V isti steni je opazil še težjo možnost na desni, a zaenkrat je to, kot pravi, še »znanstvena fantastika«. T. J.

Katalonci v Magic Line

Minulo poletje je bilo v pakistanskem Karakorumu veliko dobrih vzponov tako v nižjih, skalnih vrhovih kot tudi v najvišjih gorah. Verjetno najodmevnejši vzpon v najvišjih gorah je vsekakor dolgo pričakovana prva ponovitev slovite smeri Magic Line v drugi najvišji gori sveta K2 (8611 m). Katalonci so si vzeli dovolj časa in po treh mesecih dela na gori je na vrh uspelo priplezati Jordiju Corominasu, medtem ko sta se njegova prijatelja obrnila na višini 8300 metrov. Smer Magic Line velja za najtežjo na K2. Prva jo je preplezala češko-poljska naveza (Bozik-Piaski-Wroz) leta 1986. Smer bi sicer »morala« pripadati legendarnemu Renatu Casarottu, ki je zgodaj leta 1986 sam priplezal do višine 8300 me-

trov. Žal se je pri sestopu smrtno ponesrečil zaradi padca v ledeniško razpoko le slabo uro od baze. T. J.

8b+ na Kornatih

V želji po iskanju čim težjih smeri v novi plezalski disciplini, »deep water soloing« – solo plezanje nad globoko vodo – so se znani športni plezalci Steve McClure, Chris Sharma, Leo Houlding in Tim Emmett odpravili na delovne počitnice na hrvaške Kornate. Plezali in padali v vodo so kot za stavo. V dvanajstih dneh jim je uspelo preplezati preko 50 smeri. Najtežja med njimi je Ring of Fire (8b+), ki jo je preplezal Steve McClure. 13 metrov visoka smer v steni otoka Mana je sedaj najtežji »deep water solo« na svetu. Chrisu Sharmu je v bližini uspelo v podobnem, le za odtenek lažjem (8b) projektu. T. J.

Baska Pouja nadaljujeta s težkim plezanjem

Baskovska plezalca, brata Eneko in Iker Pou, sta si zadala za cilj na vsakem od sedmih kontinentov preplezati eno od najtežjih prostih smeri. Do sedaj sta že opravila s Severno Ameriko, kjer sta zmožla El Nino (5.13b) v El Capitanu, z Evropo z Zumbeltzem (8b+) v Naranju de Bulnes ter pred kratkim z Afriko in smerjo Bravo les Files (8b) na Madagaskarju. Smer so prve opremile in preplezale Nancy Feagin, Beth Rodden, Lynn Hill in Kath Pyke leta 1999. Večinoma je hodila »po kostanj v žerjavico« legendarna Lynn Hill in uspelo ji je prosto preplezati vse razen najtežjega raztežaja, kjer je nekajkrat počivala v klinu in ga ocenila s 7c+/8a, A0. T. J.

Steph Davis in Free Rider

Maja se je v meki ameriškega granitnega plezanja, dolini Yosemite, zgodil še en legendaren vzpon. Steph Davis je z vzponom po mojstrovini bratov Huber, smeri Free Rider, postala druga ženska, ki ji je uspelo opraviti s slovitim El Capom v enem samem dnevu – za smer je potrebovala 22 ur in 15 minut. Smer je po več poizkusih prvič prosto ponovila le mesec dni pred tem v navezi s svojim možem Deanom Potterjem, pri vzponu v enem dnevu pa je bil njen partner znani fotograf Heinz Zak, ki je plezanje seveda tudi ovekovečil s fotoaparatom. Prva ženska, ki je prosto ponovila kako smer v El Capitanu, je bila Lynn Hill leta 1993 z vzponom po smeri Nos, ki jo je leto kasneje preplezala tudi v enem dnevu. Beth Rodden je leta 2000 uspel prosti vzpon

po smeri Lurking Fear, vendar vseh raztežajev ni plezala kot prva. Steph Davis je tako tretja ženska, ki ji je uspel prosti vzpon v El Capu, ter šele druga plezalka, ki je vso smer preplezala kot vodilna v navezi. M. P.

Mariborčani na novi steni za drytooling

Člani alpinističnega odseka Kozjak so pred letošnjo zimo dočakali novo pridobitev: steno, ki je namenjena nekoliko drugačnemu plezanju. Ker je za vzpone v ledu in predvsem za tekmovanja v lednem plezanju potrebno nekaj treninga, tudi ko zima ni preveč radodarna z ledom, so si omislili steno za

dry tooling ali za »suho cepinjenje«, kakor so jo v šali tudi poimenovali. Na steni, ki je nastala predvsem s trudom nekaj ljubiteljev lednega plezanja pod idejnim vodstvom Tanje in Andreja Grmovška, se da plezati s cepini. Previsom so dodali »viseče sodčke«, ki jih lahko pogosto vidimo tudi na tekmovanjih. Večino oprimkov so izdelali kar sami; pri tem jim je najbolj pomagal njihov najstarejši aktivni član Ivo Paj, ki tudi sicer skrbi za vsa mizarška opravila na odseku. Na slovesnem odprtju stene 9. decembra so si najprej ogledali projekcijo fotografij nastajanja stene, nato pa je Tanja Grmovšek pokazala zbranim, kako poteka ta vrsta plezalske zabave. Odprtje se je končalo s projekcijo filmov o lednem plezanju. Trenutno se Kozjačani ukvarjajo z idejo o kratkih filmih s tematikami alpinistične šole, ki bi še bolj popestrili predavanja na prihodnjih alpinističnih šolah. Lansko 50-letnico Akademskega planinskega društva Kozjak so tako zaznamovali ne le z vrsto odličnih vzponov, ampak tudi z novimi pridobitvami in idejami. B. S.

Tabor mladih alpinistov UIAA v Indiji

Že tretje leto zapored je UIAA zaupala organizacijo mednarodnega tabora za mlade alpiniste indijski agenciji Himalayan Mountain Explorations. Slovenci smo se kot tradicionalni udeleženci tudi letos odzvali na povabilo. Po izboru Komisije za alpinizem in Komisije za odprave v tuja gorstva smo na odpravo odšli Tadej Zorman (vodja), Minca Mramor, Miha Vuk in Tadej Debevec. Tudi letos je bil cilj vzpon na 7075 metrov visoki Satopanth v Garvalski Himalaji.

V New Delhi smo z Brnika poleteli 10. septembra in se dan kasneje že spopadali z birokracijo; kljub zelo zapletenemu indijskemu birokratskemu sistemu smo vse skupaj opravili v dobrih treh dneh. Pred odhodom smo se spoznali še z ostalimi člani odprave: dvema Južnoafričanoma, dvema Indijcem in Izraelcem. Naši pisani družini sta se pridružila še zvezni oficir in zdravnik in tako smo 14. septembra krenili iz vročega Delhija proti goram. Tri-dnevna vožnja za dobrih 300 kilometrov je bila precej razburljiva, predvsem zaradi pogumnega voznika in slabih cest, nama z Minco pa jo je popestrila še zastrupitev s hrano.

Nosači in ostalo osebje so se nam pridružili v Gangotriju, našem izhodišču za dostop do baze. Gangotri (3000 m) je zelo znano in obiskano sveto mesto, ki se nahaja slabih 20 kilometrov pred izvirov Gangesa. Do izvira romajo množice vernikov, predvsem hindujcev, in turistov, tako da smo prva dva dneva pristopa srečevali precej pohodnikov. Baza se nahaja v prijetni dolinici ob jezeru na 4950 metrih in do nje je večina hodila tri dni, nekateri pa smo zaradi težav z višino porabili nekaj več časa. Še preden smo se vsi zbrali, je monsun spustil zadnjo dozo padavin in v bazi se je nabralo dobrih 40 centimetrov snega. Novi sneg je pomenil malo več gaženja pri hoji do tabora ABC (»advanced base camp«) in precej več gaženja do tabora 1, ki smo ga postavili malo pod sedelcem na 5950 metrih.

Klasična smer na vrh Satopantha tehnično ni preveč zahtevna razen skalnega skoka nad ABC in strmega, izpostavljenega grebena nad taborom 1. Zaradi precej različnega tehničnega znanja in izkušenj udeležencev smo skalni skok opremili s fiksnimi vrvmi. Trije člani smo 27. septembra postavili tabor 1 in v njem predremali noč. Takoj naslednje jutro smo se odpravili v dolino in v bazi preživeli dva dneva v izredno sončnem in toplem vremenu. Pred zadnjim vzponom smo se odločili, da nas bo šest odšlo z enke

Proti Sotopanthu 🏔️ Tadej Debevec

proti vrhu, saj smo imeli v taboru 1 samo dva šotora. V dveh dneh smo se povzpeli do enke in čakali na noč. Gazi, ki smo jo naredili že do sredine grebena, je bilo zaradi močnega vetra in napihanega snega vedno manj. Nismo še preždeli dveh ur v šotoru, že je zunaj začelo snežiti. Upali smo, da se bo vreme kljub temu ustalilo, saj se je skoraj vsak dan malo pooblačilo in nato zjasnilo, vendar na žalost tokrat ni bilo tako. Sneženje se je ponoči nadaljevalo, zato smo se odločili, da počakamo na naslednji dan. Vreme se kar ni hotelo izboljšati, tako da so se trije člani odpravili v dolino. Tadej Z., Minca in jaz pa smo še vztrajali in čakali na noč, da bi vsaj enkrat resno poskusili. Okrog pete ure popoldne smo se odpravili iz šotora in tudi vreme je kazalo bolje, vendar smo po dobri uri in pol tik pred začetkom grebena gazili že preko pasu, sneženje pa je ponovno postalo močnejše. Odločili smo se, da je nadaljevanje prenevarno zaradi velikih količin svežega snega in plazov, zato smo odhiteli nazaj

do tabora 1, ga pospravili in še isto noč sestopili do ABC. Sestop v temi skozi žleb in preko skalne stopnje pa je bil tudi godovivščina zase.

Po neuspelem poskusu sta bila do odhoda samo še dva dneva. Res škoda, da nismo imeli malo več časa, saj smo nekateri imeli v bazi na voljo le deset dni. To je dovolj, če ti gre res vse po načrtih in ni nikakršnih težav z vremenom. Vsakdo, ki je kdaj bil v teh koncih sveta, pa ve, da je to zelo redko in da je potrebno računati s poslabšanji in drugimi težavami. Nekateri udeleženci so bili bolj, nekateri pa manj razočarani, vendar večinoma zadovoljni z novimi izkušnjami. Pred odhodom smo na nadmorski višini 5000 metrov odigrali še uradno tekmo v kriketu med Indijci in ostalimi udeleženci, ki so jo gladko dobili domačini kljub borbenosti in dobri igri mednarodne ekipe. Bazni tabor smo zapustili 6. oktobra in v enem dnevu dosegli Gangotri.

Odpravo oz. našo udeležbo so poleg PZS (KA in KOTG) omogočili: Papi sport, Žito, Kolinska, Anthron, Promontana, Logos Trend - Bridgedale, Rafko Vodišek in Sokol market.

Tadej Debevec

Zbor načelnikov alpinističnih kolektivov

Načelniki slovenskih alpinističnih kolektivov smo se 11. novembra srečali na zboru načelnikov, ki je tokrat potekal v Kranju. Za prijetnejši uvod je poskrbel Andrej Grmovšek s predavanjem o plezanju na Škotskem. Zbor se je nato lotil dela, ki ga ni bilo malo. Pregledali in potrdili smo poročila o delu in finančah Komisije za alpinizem v letih 2003 in 2004 ter sprejeli načrt za delo v naslednjem letu. Glede na pomanjkanje primerne vodniške literature je zbor sprejel sklep, da bi se v prihodnje vsako leto izdal kakšen vodniček, ki bi pokrival področja, kjer to še ni postorjeno. V dobrem letu bo izdana tudi nova Alpinistična šola. Za kar nekaj časa se je razprava ustavila ob izboru najboljših in najperspektivnejših alpinistov in alpinistk. Končno mnenje je bilo, da naj izbor ostane in služi predvsem za promocijo alpinizma v širši javnosti. Izvedene so bile tudi volitve, na katerih je stari - novi načelnik postal Andrej Štremfelj, ki ni imel protikandidata. Tudi sestava komisije je - razen dveh novih članov - ostala nespremenjena. Na koncu nas je novi načelnik seznanil še z zamisljivo o mladinski alpinistični reprezentanci. Večina je zamisel odobraval in v naslednjem letu naj bi se začelo delo s to reprezentanco. Naše naslednje srečanje bo spomladi leta 2005. Tadej Debevec

Venček nasvetov v zrcalu življenja

Napisal sem nekaj misli iz nekdanje službene torbe in planinskega nahrbtnika, ki me spremlja na pohodih.

KJE SO STEZICE, po katerih je некоč hodil gornik, tvoj in moj sorodnik, prijatelj in znanec, ki je že preminil? Prilomi se njegovemu spominu in ob malici naj steče beseda ali dve o njem.

NESREČE NE POČIVAJO. Povsod so nevarne pasti. Če te presenetijo nesreča, ne obupaj. Dobri ljudje ti bodo pomagali. Pomagaj in vračaj tudi ti.

PLANINSKA PALICA je prijateljica, spoštovana gospa, sopotnica tvojega koraka, če meniš, da ti je potrebna. Kadar imaš palico spravljeni ob nahrbtniku s konicami navzgor, pa ne hodi preblizu svoje tovarišije.

SLAB DAN. Komur je hudo, naj gre v goro, v planinski svet. Naj prepeva in zauka, da bo veselo, druge lumparije naj pusti doma. »V boj zoper nadloge sodobnega sveta!«

NA ULICI. Ko se vrneš domov, pozdravi znanca tudi tedaj, ko ga ne potrebuješ, da ti nekega dne ne bo nerodno.

PRIJATELJSTVO. Ni dobro preveč zaupati, tudi če ti ljudje veliko pomenijo. Pretresi jih skozi sito in rešeto. Prenekateri te lahko pusti na cedilu.

LJUBEZEN. Ne glede na vremenske razmere, starost in spol, ta se ne ocenjuje po centimetrih, kot planinska palica.

ŽIVALSKI SVET. Naj ljudje mislijo, kar hočejo, tudi živali jočejo. Spoštuj njihov svet, miruj in opazuj njihovo življenje.

ROŽICE. Ne trgaj jih kjer koli in jih ne uničuj. Glej, kako lep je cvet v skalni sivini med nebom in zemljo. »Z domačimi rožami se je treba veliko pogovarjati.«

NAHRBTNIK ni ne tovarniška dvorana ne skladišče. Spoštuj vsak njegov kotic in ga ne obremenjuj. Potrebno pa le vzemi na pot. Prisluhni tudi drugim, naj ti

povedo, kaj imajo in česa nimajo, pa bi morali imeti.

DENAR. Varčuj, kadar imaš. Bodi pošten do drugih. Daj cesarju, kar je njegovega. Poravnaj člansko dolžnost, laže ti bo, če boš v družini v enakopravnem položaju.

NA POHODU. Spoštuj »očeta in mater«, planinskega vodnika in njegovega pomočnika na koncu pohodne kolone, ko Ti dobro svetuje in po potrebi tudi pomaga.

Hvala, ker ste poslušali moje besede. Novo leto je nova življenjska pot, v dobrem in slabem. Hvala za vse, kar je bilo v minulemu letu – kolektivno ali posamezno – storjenega v dobro ljudem in okoliščini. Pa srečno v novo leto, z novim programom na pot. Hvala uredništvu Planinskega vestnika za vse planinske informacije, napotila, sporočila in obvestila v letu 2004. Naj živi Planinski svet na Radiu Slovenija sleherni jutro!

Janko Mlakar

Spominsko ploščo tudi Planinski zvezi Slovenije

Letos bo minilo dvaintrideset let od ustanovitve Planinskega društva Železar Štore. Spominjam se tudi tistega sobotnega večera leta 1972, ko smo pri Mlinarjevem Janezu na Teharjah, to je bil takrat čudovit in reprezentativen gostinski lokal v lasti Železarne Štore, ustanovili to planinsko društvo. V lanski 9. številki Planinskega vestnika sem na straneh 61 in 62 podrobno opisal, zakaj smo našemu planinskemu društvu odkrili spominsko ploščo in kje. Iz naslova mojega tokratnega članka pa je lahko razbrati, da načrtujem tudi odkritje spominske plošče Planinski zvezi Slovenije na tem domu. Za to je veliko razlogov, navedel bom le enega izmed njih. Ko sem pred tridesetimi leti služil svoji domovini v takratni JLA, so me dodelili v bataljon Titove garde. Bil sem gardist. Tam so bili red in disciplina ter

vse preostalo, kar sodi zraven, s podpolkovnikom Mohamedom Paškom, ki je v tistem času »raportiral« predsedniku republike Jugoslavije Titu in je bil zelo strog in zahteven tako do vojakov kot do oficirjev. Meni je nekako uspelo, da sem mu zlezal »pod kožo«. Postala sva namreč velika in dobra prijatelja. To dolgujem predvsem naši prelepi Sloveniji, v kateri so prečudoviti hribi, morda pa tudi kaj svoji naravi in ne nazadnje PZS. Podpolkovnik Mohamed Paško je namreč neizmerno ljubil naše slovenske gore. Vsako leto jih je redno obiskoval in mi ponosno razkazoval žige osvojenih vrhov. Ko sem mu kot »kafedžija« v kabinetu predsednika Tita na Dedinju postregel z jutranjo kavo, me je vedno ljubezljivo povabil na šilce »ta pravega slovenskega šnapsa«, tako mi ga je namreč sam ponosno predstavljal. Razumljivo, da je potem stekel pogovor o – čem drugem kot o naših prelepih slovenskih gorah. V tistih trenutkih me je obdajala blaženost, počutil sem se srečnega in ponosnega, da sem Slovenec. Osebnostno srečo in zadovoljstvo pa bom občutil tudi takrat, ko bo na tem domu na Svetini nad Štorami, ki je bila izbrana za najlepšo hribovsko vas v Sloveniji v letu 2004, odkrita spominska plošča Planinski zvezi Slovenije.

*Srečko Križanec,
predsednik veteranske
organizacije občine Štore*

*Mirno gledaš v dalje
in tiho vase.*

*To so gore za počitek
po garanju med tednom,
gore za notranje prerorenje ...*

Zahvalna planinska maša na Homcu

Že šesto leto zapored smo se planinke in planinci ter ljubitelji gora v velikem številu zbrali na Koroškem, in to v Marijini cerkvi na Homcu v nadžupniji Šmartno na tradicionalni zahvalni maši ob koncu poletne planinske sezone v

zahvalo za zdravje in vse varno prehojene poti. Bogoslužje je vodil župnik Peter Leskovar. Vsem zbranim je povedal, kako pomembno je, da znamo v življenju spoznavati gore, s človeškim čutom pristopiti k njim in z njimi živeti. Razdelil jih je na naše resnične gore, po katerih stopa naša noga in v katerih krasoti uživa naše oko, in gore gorja in stisk mnogih ljudi v naši družbi, za katere je vse premalo razumevanja in pripravljenosti pomagati. Tretje pa so gore, ki jih danes vse težje zmoremo. To so gore prepoznavnosti in spoštovanja do samega sebe. Vse premalo znamo ceniti svoje življenje, tako kar zadeva zdrav način življenja kot njegovo duhovno vrednost. Kako bi lahko sprejemali drugega in mu pomagali, če ne cenimo sebe? Le z veliko medsebojnega spoštovanja in moči nam bodo poti prek gora v zadovoljstvo in veselje. Za prelepo glasbeno spremljavo maše so poskrbeli širom po svetu znani Kamniški koledniki z mojstrom na citre Tomažem Plahutnikom. Bogu hvala, da imamo gore, ki počivajo nad tem nenehno priganjajočim svetom in nas v vsej svoji lepoti in milini vabijo k okrevanju. Na gorah človeka dohiti duša. Tam, kjer se gozd umakne in se pogled sprosti, pri počitku ob gorskem jezeru, ob pogledu na megle, ki se vlečejo po dolini, ob igrah gorskih ptic. Lastnost gora, da se ne zavedajo časa, preide tudi na nas. Na njih se, otroci naglice, umirimo in učimo dragocene umetnosti mirnega bivanja. Ta maša je bila zahvala za vse, kar smo prejeli in doživeli. Planinski pozdrav!

Tine Šmon

Prošnja

Obračam se na vas s prošnjo, da mi pošljete Planinska vestnika št. 1 iz leta 1989 in št. 5 iz leta 1998, če ju morda še imate v svojem arhivu, in sicer po povzetju na moj naslov. Vestnike namreč rada dam vezati in želela bi, da bi letni-

ki vsebovali vse izdane številke. Za uslugo se vam že vnaprej lepo zahvaljujem in vas pozdravljam.

Ela Nahtigal, Šmarška 2 A,
3320 Velenje, tel.: 03 587 0366

Žal moramo sporočiti, da teh števil v našem arhivu ni več. Morda pa bi lahko pomagal kateri izmed bralcev?

Uredništvo

Dvigajo se na koncu ene glavnih ulic

Kamniško-Savinjske Alpe, Vladimir Habjan s soavtorji, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2004.

Ko po enajstih letih izide nov vodnik o Kamniško-Savinjskih Alpah, ga človek, ki so mu pot v opisane gorske predele odprle štiri izdaje prejšnjega, odpre poln pričakovanja. In ima kaj videti. Planinska zveza Slovenije se je namreč odločila poenotiti vodnike za vse tri naše največje gorske skupine. Tine Mihelič v Julijskih Alpah in Stanko Klinar v Karavankah sta gornika pogosto »zastrupljala« tudi z manj znanimi potmi, potkami, stezicami, medtem ko je Peter Ficko »vodil« predvsem po uhojenih in označenih poteh Kamniško-Savinjskih Alp. Zdaj je skupina avtorjev (Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec in Andrej Stritar) tudi to gorstvo bolj odprla

in povedla planince ne le po glavnih poteh, pač pa tudi v skrite kotičke in na najbolj samotne in za »razščene stezice«. Že pogled na vsebino pokaže, da so dodana obsežna poglavja, ki jih prej sploh ni bilo (denimo skupina Dobrčec kot najzahodnejši odrastek gorstva), da o številnih vrhovih in poteh ne govorimo (Veža se je s pol strani »razlezla« v tako rekoč samostojno skupino, Krvavec se je »razpihlil« za več kot tretjino). Ob primerjavi vsebine vidimo, da sta se geologija in bližnja zgodovina (narodnoosvobodilni boj) skrčili, s tem pa je nastalo dovolj prostora za nove pristope, ki tudi zahtevnejšega gornika ne bodo pustili hladnega. Vodnik je posodobljen v vseh pogledih – vidi se, da so avtorji zares veliko v gorah, saj jim niso ušle niti najnovejše poti (na primer iz Podvolovljeka na Kal pa Pastirska pot na Okrešelj), prav tako pa tudi ne zadnje spremembe, kot je podor na poti čez Sleme pod Skuto.

Sam uvodni del je izjemno obsežen in vsebuje predstavitev pogorja z zanimivo zgodovino, praktične napotke in pregled izhodišč, besedila številnih avtorjev pa je tako kot celotni vodnik uredil v skladno celoto France Malešič. Tak razširjeni uvod je kot nalašč za branje v dolgih popoldnevih po turi v planinski koči. Jedro skupine (Storžič, Grintovec, Krvavec, Mrzla gora, Babe, Planjava, Ojstrica in Krofička) sta obdelala Vladimir Habjan in Andrej Stritar (ta je uporabil izkušnje iz istoimenskega vodnika založbe Sidarta), obrobje pa Andraž Poljanec (Dobrča, Rogatec, Raduha) in Jože Drab (Velika planina, Menina in Dobrovlje). Bogate informacije po pestrijo zdaj že uveljavljene skice planinskih postojank in vložki barvnih fotografij, ki pa jim je tiskarski stroj žal spet odvzel vso čudovito barvno lestvico narave; to velja tudi za neizrazito naslovno. Poti in vrhovi so odlično opisani, uporabnik resnično ne bi smel imeti težav, razen z občasnim iskanjem izhodišča – kakšna vasica je res tako neznana, da bi

Iz knjižarne Konzorcij, Mladinska knjiga

Več avtorjev: VOICES FROM THE SUMMIT (National Geographic 2000)

Vsa največja imena v svetu alpinizma - tudi mnoge legendarne osebnosti, ki so redko predstavljene v novejših knjigah - so prispevala svoj delež k temu, da ta knjiga predstavlja superzvezdniško ekstravaganco v slogu kdo-je-kdo. Dvaintrideset živih legend z vsega sveta, med njimi Reinhold Messner, Ed Viesturs, Wade Davis, Sir Chris Bonington, Catherine Destivelle, David Breashears, Doug Scott, Greg Child, Leo Houlding, Sir Edmund Hillary, Lynn Hill in ne nazadnje za nas še posebno zanimivi Silvo Karo, tehta enajst tem, ključnih za prihodnost gorskega plezanja, od plezanja v Himalaji in etike v gorah do lednega in prostega plezanja. Knjiga je izšla v sodelovanju z Banff Centre for Mountain Culture ob petindvajsetletnici filmskega festivala. Cena knjige s popustom je 4.801,00 SIT (redna cena 9.602,00 SIT).

kazalo omeniti še dolino ali bližnje naselje. Pri zahtevnih poteh, posebno pri neoznačenih ali takih, ki zahtevajo alpinistično znanje, predlagam, da avtorji v prihodnje postavijo opozorilo o težavnosti in naravi poti na začetek (kot pri poti za Movznika čez Ute), ne na konec opisa. Slabih tristo strani vodnika je neprecenljiva zaloga idej za preživljanje lepih dni v Kamniško-Savinjskih Alpah, ki so sicer visoke in strme, pa zaradi obsega vendarle drugačne - bolj domače od drugih velikih gorstev. In, kot pravi urednik, je ta svet tudi najbližje velikemu delu Slovencev, saj gore vidimo, »kot da bi se dvigale na koncu ene od glavnih ulic« (Ljubljane).

Kot v vsakem obsežnem delu tudi v tem najdemo nekaj napak ali netočnosti - al' prav se piše Vodotočnik al' Vodotočno jezero (ne

izvemo), nekdanja planina Polšak je postala Polšakova planina (morda je to pravo poimenovanje), ne kje so se zapisali Grintavci (namesto Grintovcev), planika naj bi bila zavarovana od leta 1886 (pa je »le« od leta 1898), česa hujšega pa ni. V vodniku je uvedeno nekaj novih poimenovanj, npr. Štégovnik in Orličje (za slap Orglice) - prav je, da se ohranijo domača in stara imena. In številne stare, pozabljene stezice, prehodi drznih lovcev, pastirjev, domačinov. To je dediščina, ki jo bomo najbolje ohranili tako, da bomo sledili opisom v vodniku in raziskovali. Morda kakšno urico manj na dan, kot nam v uvodu (str. 44) predlagajo avtorji - dvanaest ur je pač zalogaj, ki ga bodo zmogli le najbolj zagreti. Pa nič hudega, tudi poti za eno uro je v vodniku več kot dovolj.

Marjan Bradeško

Čisto pravi planinski svet

Posavsko hribovje, Marjan Pergar, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2004.

Lepo je, če je pisanje planinskih vodnikov družinska tradicija. In Marjan Pergar jo nadaljuje - njegov oče Viktor je namreč pred več kot četrto stoletje (leta 1978) izdal Vodnik po Posavskem hribovju. Nova, precej prenovljena in dopolnjena izdaja sicer delno sledi prvotni zasnovi, osrednji del pa je drugačen - najprej je na vrsti pregled vseh izhodišč, ki s sklicevanjem na poznejše opise rabi za nekakšno kazalo (dobro!), zatem pa sledijo vrhovi, kočje in poti. Območje med Tuhinjsko dolino, Celjsko kotlino in zgornjesotelskim gričevjem na severu ter med Ljubljansko in Krško kotlino na jugu je »obdelano« od severa proti jugu (ločnica je reka Sava), vsak sklop pa v nekakšni »kačji« vrhov in izhodišč v smeri zahod - vzhod. Četudi je vodnik posodobljen, pa je v njem ostalo tudi kaj nedotaknjenega - če je npr. v prvi izdaji veljalo, da so na Homu pred dvajsetimi leti naselili jelene (str. 24), bi zdaj z dodatkom četrto stoletja moralo od takrat miniti že skoraj petdeset let. Pa se je, kot še kakšna drobna stvar, to prištevanje budnemu očesu avtorja izmuznilo. Podatke o narodno-osvobodilnem boju (NOB) je sicer skrčil, a je prav

temu obdobju zgodovine še vedno posvečeno veliko pozornosti. Gorniku, ki hodi po planinskih poteh, je sicer namenjenih tudi precej informacij iz drugih obdobjih preteklosti (tudi novejše, osamosvojitvene), a vendar se zdi poudarek na NOB današnjemu uporabniku vodnika nekoliko pretiran. Res pa je tudi, da je Posavsko hribovje drugačno, bolj gozdnato, da je bila tam druga svetovna vojna silovitejša kot npr. v Karavankah.

Avtor ponuja neizčrpen vir predlogov za izlete tudi v popotniku manj znane kraje. V Posavskem hribovju bomo našli tudi strme stene, celo poti, opremljene z žicami (npr. na Kopitnik), pa številne redke, zaščitene rože, značilne za alpski svet. Samo pogled iz soteske Save v strma pobočja zadostuje, da verjamemo, da so to »gore«, kot povedo tudi imena nekaterih vrhov. Kjer pa je le preveč asfalta, nas avtor tudi ustrezno opozori in predlaga »obvoze« čez mehkejšo podlago, če je mogoča. Novi vodnik je brez nekdanih skic, ki pa ob današnjih zemljevidih na trgu tudi niso več potrebne. Opisane so le označene poti (s Knafelčevo markacijo), a je že teh res veliko – celo iz središča Ljubljane se lahko odpravimo (čez Golovec na Molnik). Največ tur je opisanih v gorovju med Celjsko kotlino in Savo, zahodno in vzhodno od toka Savinje, seveda pa ne manjka celotno sleme južno od Save, v katerem kraljuje »dolenjski Triglav«, Kum. Vrhovi v Posavskem hribovju so primerni za obisk v vseh letnih časih, vendar so zaradi strmega sveta nekateri v zimskem času lahko resni in nevarni. Po avtorjevem prepričanju je najlepša pozna pomlad, ko zacvete številne rože. Za popotnike je v zadnjem delu dodan še pregled 22 registriranih veznih in krožnih poti, ki potekajo tudi (ali v celoti) po opisanem hribovju. Zasavska planinska pot, ki ga prekrizari najbolj dosledno, je opisana natančneje, preostale le pregledno, vendar s sklici na ustreznata mesta v vodniku. Pravi izziv za »povezovalce« vrhov in krajev.

In kaj bi bilo lahko boljše? Prav gotovo fotografije, ki so kompozicijsko vabljive, kakovost nekaterih pa je vprašljiva (morda je kriv tisk). Sem in tja najdemo tudi kakšno drobno jezikovno nedoslednost – po botanikih poimenovane zaščitene rože so pisane z veliko, nekatera imena so pisana enkrat v navednicah, drugič ne (npr. Kozja pridga). Drugače pa je vodnik zglodno urejen in prav je, da ljubitelje narave in gora kdo povabi na pot tudi tja, med »nizke« griče – ki pa so čisto pravi planinski svet, s skalovjem, cvetjem in razgledi, ki jim marsikje ni para. In ne pozabimo – posebno »Zasavci« (vrhovi nad Zasavjem) stoje tako rekoč sredi Slovenije – saj je tam tudi geometrično središče Slovenije, GEOSS.

Marjan Bradeško

Julijci v reviji Berge

Večina novembrsko-decembrske številke nemške revije Berge je posvečena Julijskim Alpam. Navduši nas že naslovnica s klasičnim motivom – pogledom na Škrlatico z Vršiča avtorja Janeza Skoka. Tudi sicer je v reviji veliko čudovitih fotografij z naših gora, tako celo – kot tudi dvostranskih (precej fotografij je prispeval tudi B. Kladnik). V uvodniku urednik Tom Dauer piše, da je dobil idejo za predstavitev Julijskih Alp ob potresu julija 2004, ki je močno poškodoval gore nad dolino Soče. V začetnih noti-

cah na kratko predstavijo Slovenijo, pišejo o župnikih Francu Urbanju in Jakobu Aljažu, o postrvih v reki Soči, o kobariškem vojaškem muzeju, o razgledu na Julijske Alpe z Javorovega vrha na Pokljuki in o tisočletnici Bleda ter »edinem slovenskem otoku«. Sledi poglavje z naslovom Kamnito kraljestvo avtorja Toma Dauerja. V njem predstavi »najvišji Triglav«, »najtežji« Jalorec in »najlepši« Špik, poleg besedila pa so tudi natančni opisi in celo skice iz Sidartinih vodnikov. V naslednjem prispevku Margarete Botzian piše o »starodavnem dekletu« in »Zlatorogovem kraljestvu« – Komni (celostranska slika Doline Triglavskih jezer iz zraka!). Priloga članka je avtorčin opis večdnevne poti. Sledi prispevek na treh straneh o alpinistu Tomažu Humarju (avtor Tom Dauer) z naslovom Profesionalni turist. Milena Praprotnik piše o »Sanjski turi« – Čopovem stebru. Bine Mlač predstavi zgodovino slovenskega alpinizma, posebno dr. Juliusa Kugyja. Marjeta Keršič – Svetel predstavi Ljubljano, v kateri živi veliko »strastnih alpinistov, hribo-lazcev in plezalcev«. Ista avtorica piše še o pomembni vlogi gora v slovenskem prostoru ter o Triglavskem narodnem parku. Sebastian Gründler v nadaljevanju predstavi Sočo in možnosti kajakaštva, Kathrin Harrecker pa gorskega kolesarjenja (v prilogi je nekaj planinsko-turističnih informacij – naslovi hotelov, gostišč, zemljevidi idr.). Zadnji del je strnjen in informativen. V njem najdemo vrsto informacij, od opisov vzponov na vrhove, planinskih koč in krajev do možnosti kampiranja idr. V poglavju Essen (hrana) sta se prikradli napaki, saj je namesto klobase nastala »kolbasa« in namesto krvavice »kravica«. Celostranska priloga je zemljevid Julijskih Alp založnika Freytag&Berntd. Zadnji prispevek ne sodi več v Julijske Alpe, pač pa na kratko opiše še Kamniško-Savinjske Alpe. Avtor Eugen E. Hüssler napiše, da je vredno obiskati tudi ta svet, »vsaj za en dan«. Zanimivo je, da pri tisku sloven-

skih imen niso naredili večjih napak.

Vladimir Habjan

Ciciban planinec

Tretje leto teče, odkar nisem več »vrtičkarica« (zaposlena v vrtcu) in, priznam, pogrešam vsakodnevni živ žav, pristrčnost in živahnost otrok, ob katerih domislicah sem se sprostita. Prav zato se nisem odrekla vodenju uspešnega planinskega krožka, ki ga imamo že dvajset let. Med šolskim letom eno soboto na mesec namenimo druženju; odpravimo se na izlet v okoliške hribe. S temeljito pripravo poskrbimo za to, da mlade planince, stare 5-6 let, na poti spremlja želja po spoznavanju in raziskovanju neznanega in da se nasmejani in srečni vračajo domov. Zanimive so izjave otrok, zakaj hodijo v hribe: »Mami je rekla, da se bom naučila hoditi.«

»Zato, da bomo močni - več hodimo v hribe, več mišic imamo.«

»Ker sva se z atijem tako odločila.«

»Da bomo našli goro.«

»Sama sem se odločila.«

O doživetjih govorijo risbice v dnevniku Ringa raja. Uspešnost pri delu in dobro počutje otrok potrjuje to, da se z njimi v poznejših letih srečujem tudi na poletnih osnovnošolskih planinskih taborih. Vesela sem, da so še naprej aktivni planinci in da pri starejših ni

več potrebna spodbuda staršev, temveč postaja planinstvo njihov način preživljanja prostega časa in, upam, tudi življenja.

Manja Rajh

Helikopter SV pomagal metliškim planincem

Slovenska vojska je že dostikrat dokazala, da dobro sodeluje z društvi in je pripravljena pomagati. Tudi v ponedeljek, 22. novembra, je s helikopterjem coughar in gorskima reševalcema priskočila na pomoč planinskemu društvu Metlika in prepeljala približno 2000 kg težak zabojnik iz bližine mejnega prehoda v Metliki na Krašnji vrh, na katerem imamo planinci svojo postojanko. Zaradi ozke in ovinkaste ceste v vasi Krašnji vrh se zabojnika na drugačen način tako rekoč ni dalo pripeljati. Že pred dvema letoma je Slovenska vojska s helikopterjem pomagala postaviti razgledni stolp na Krašnjem vrhu, ki je vse od odprtja zelo obiskana turistična točka in s katerega je čudovit razgled po vsej Beli krajini in velikem delu Hrvaške. Metliški planinci smo tako na Krašnjem vrhu uredili prijetno planinsko postojanko z lično brunarico. Zabojnik, ki so ga postavili v ponedeljek, pa bomo uporabljali za spravilo orodja in planinske

opreme. Tudi tokratni prevoz zabojnika je bil svojevrstna atrakcija in zanimivost, ki je poleg planincev privabila na Krašnji vrh še precejšnje število ljudi, da so od blizu opazovali ta nevsakdanji in zelo zahtevni prevoz. Metliški planinci smo Slovenski vojski in njeni helikopterski enoti ter gorskima reševalcema zelo hvaležni za pripravljenost in se jim iskreno zahvaljujemo za pomoč pri tej zahtevni in profesionalno izpeljani nalogi. Tako smo se tudi v PD Metlika s pomembno pridobitvijo pridružili praznovanju praznika, ki ga občina Metlika praznuje te dni.

Anton Krašovec

Planinski tabori za mlade 2005

Tolminski gorski reševalci bodo tudi poleti 2005 organizirali planinska tabora, namenjena mladim iz Slovenije in zamejstva. Tabora za osnovnošolce bosta organizirana od 3. do 9. 7. ter od 14. do 20. 8. 2005. Taborili bomo pod vrhovi Breškega Jalovca, Muzca in Stola ter na robu Beneške Slovenije, v idilčno mirnem okolju, in to v obnovljeni karavli (Most na Nadiži pri Breginju). Na taborjenju bomo opravili nekaj zanimivih planinskih tur, obiskali naravne in druge znamenitosti in spoznavali zamejstvo (Benečijo, Rezijo). Srečali se bomo s katero izmed slovenskih al-

Spoznávali smo gozdne živali. *Manja Rajh*

pinističnih legend ter spoznali osebe, ki opravljajo zanimive poklice. Seveda ne bomo pozabili na planinsko šolo, športne igre, popolnansko kopanje v Nadiži, vesele večere ob tabornem ognju in glasbene delavnice. Vodstvo taborjenja sestavlja izkušena ekipa, ki se že dalj časa ukvarja z vodenjem mladih. Rok za prijavo je 19. 6. 2005. Dodatne informacije: (041) 352 581 ali grs.tolmin@siol.net.

Žarko Trušnovec

PD Ribnica praznovalo 25 let

»Narave nismo dobili od svojih dedov, ampak smo jo dobili v varstvo od svojih vnukov.« V petek, 19. novembra 2004, je PD Ribnica z osrednjo slovesnostjo v dvorani centra Ideal v Ribnici praznovalo in zaznamovalo 25-letnico delovanja. Društvo je bilo ustanovljeno 24. aprila 1979 in točno na ta dan so se planinci letos v počastitev ustanovitve odpravili po Ribniški planinski poti (»Po poti štirih brigad«), in sicer od Ortneka prek Slemen in Kadic do Travnice gore. Na slavnostni proslavi, ki jo je povezovala Alenka Pahulje, so v kulturnem programu z izbrano pesmijo sodelovali pevci in pevke Župnijskega pevskega zbora Ribnica, najprej pa je vse pozdravil z nagovorom ter spregovoril o delu in uspehih v teh petindvajsetih letih sedanjí predsednik Stane Babič. Ob koncu nagovora se je še enkrat zahvalil vsem, ki so kakor koli pomagali v planinskem društvu, tudi dosedanjim predsednikom ter drugim prizadevnim članom in ljubiteljem narave. Končal pa je z lepo mislijo Joža Čopa: »Pa Bog lonaj, k' smo prijat'li.« Kot predstavnik PZS je zbrane nagovoril podpredsednik PZS Tone Škarja, vzpodbudne besede pa je planincem in obiskovalcem namenil tudi ribniški župan Alojz Marn. Planinsko društvo se je želelo ob tej slovesnosti vsaj nekaj članom zahvaliti za trud in delo v društvu; tako so bile podeljene pohvale PD Ribnica, pisne pohvale PZS in bronasti častni znaki PZS.

Društvene pohvale so prejeli: Stane Babič, Gregor Česarek, Andrej Drobnič, Ivan Francelj, Marjan Intihar, Božo Kozina, Tone Matelič, Stane Piberčnik, Andrej Ružman, Martin Žuk, društvo Amici del Mercoledì (Trst), Združenje borcev in udeležencev NOB občine Ribnica in 25. vojaško teritorialno poveljstvo Slovenske vojske. Pisna pohvala PZS je bila podeljena Marku Češarku, Vesni Lavrič, Anici Mihelič, Karolini Šmalc in Zvonetu Oberstarju, bronasti častni znak PZS pa so prejeli: Janez Centa, Janez Gorše, Marjan Lesar, Zdenka Mihelič, Dušan Nosan, Roman Petelin, Marjana Rozman in Ciril Zbaničnik ter posmrtno pobudnik ustanovitve društva Nande Nosan. Planinskemu društvu kot celoti je bilo podeljeno tudi priznanje PZS za uspešnih 25 let (pisna pohvala PZS); PD Kočevje pa je ribniškemu PD-ju ob tej obletnici in v želji po nadaljnjem skupnem sodelovanju poklonilo umetniško sliko. Praznovanje se je končalo s predavanjem ob diapozitivih, ki je imelo naslov 25 let prvega slovenskega vzpona na najvišjo goro sveta Mount Everest. Datum prvega vzpona (13. 5. 1979) se ravno ujema z letom ustanovitve PD Ribnica, zato je bilo še toliko bolj zanimivo videti in doživeti takratne prve korake na obeh strah.

neh. Predavanje je imela legenda slovenskega alpinizma – alpinist, gorski vodnik in reševalec, organizator, publicist in planinski fotograf Tone Škarja, vodja takratne odprave na 8850 metrov visoki Everest. Po slikovitem predavanju so se planinci skupaj z obiskovalci in prijatelji zadržali še na pogostitvi in prijetnem klepetu v Kroni.

Zdenka Mihelič

Uspešno končan projekt

Pred postojanko PD Kočevje, Kočo pri Jelenovem studencu, je bilo 23. novembra 2004 slovesno odprtje mini sončne elektrarne za potrebe planinske postojanke. Približno trideset navzočih, med katerimi so bili predsednik uprave Elektra Ljubljane Vincenc Janša, župan občine Kočevje Janko Veber ter direktor Agencije za prestrukturiranje energetike in direktor Sončne elektrarne Franko Nemac, je pozdravil predsednik PD Kočevje Ivan Merhar. Vincenc Janša je v svojem govoru poudaril predvsem pripravljenost družbe Elektro Ljubljana tudi za graditev alternativnih virov napajanja z električno energijo. Sončna elektrarna je rezultat temeljitega razmisleka, kako ob upoštevanju različnih dejavni-

Koča pri Jelenovem studencu z novo pridobitvijo

kov zadovoljiti potrebe po oskrbi planinske postojanke z električno energijo. Pri tem je bilo upoštevanih predvsem nekaj najpomembnejših dejstev: graditev samostojnega voda iz doline je po eni strani predraga, po drugi pa pomeni prevelik poseg v naravo. Bencinski agregat, ki je bil dosedanj vir električne energije, je postajal preveč nezanesljiv, po drugi strani pa s hrupom in smradom nikakor ne sodi v idilični mir doline Pri Jelenovem studencu. Zato je bil alternativni vir napajanja – sončna elektrarna – pravzaprav edina prava rešitev. S simbolično izročitvijo tehniške dokumentacije in ključa predsedniku PD je bila sončna elektrarna izročena v last in uporabo društvu. Ivan Merhar je opisal pot nastanka elektrarne od ideje do izvedbe in pri tem spregovoril tudi o pripravljenosti Elektra Ljubljane in Agencije za racionalno rabo na financiranje izvedbe, pohvalil pa je tudi strokovnost in hitro izvedbo izvajalca podjetja Kon Tiki iz Kamnika. Opisal je tudi delo z adaptacijo koč; ta je s to novo pridobitvijo postala moderen objekt, ki lahko sprejme več kot petdeset gostov, s svojim videzom in načinom obratovanja pa je ohranila idilični mir, ki vlada v dolini. Kočevski župan Janko Veber je poudaril predvsem pomen planinske postojanke za občino Kočevje, saj je osrednji prostor za te namene, in pridnost ter vdanost kočevskih planincev. Hkrati je obljubil še nadaljnje sodelovanje občine pri delovanju društva. Ogled naprav je v odsotnosti Nandeta Škarje prevzel Nemac. Ob opisu naprave je podal tudi vizijo nadaljnje graditve energetskih objektov na alternativne vire, kot so sonce, veter, biomasa in podobno. Celotna graditev elektrarne je bila speljana prek PD Kočevje ob finančni pomoči Agencije RS za učinkovito rabo energije v višini 40 % in javnega podjetja Elektro Ljubljana (60 %). Planinsko društvo se še enkrat zahvaljuje obema donatorjema za njun prispevek.

Milan Mlakar

Po poti kurirjev in vezistov – Prekmurje

PD Pošte in Telekom Slovenije Ljubljana je zadnjo novembrsko nedeljo razpisalo izlet po Poti kurirjev in vezistov NOV v Prekmurje. V soboto, 28. novembra 2004, se je pred Poštno banko Slovenije zbralo kar 52 udeležencev. Vodnika Boris Lazar in Milan Gugleta sta vsakega vestno odključala na seznamu. Pot nas je vodila po štajerski magistrali do Slovenske Bistrice, tam pa smo zavili proti Ptujju ter spotoma v Spodnjem gaju opazovali labode na Dravi, urejena gnezda štorkeļ v Šikolah ter fazane po poljih. Še skozi Juršince in že smo bili na Gomili, ki je s 352 metri najvišji vrh v Slovenskih goricah. Naredil se je lep sončen dan, tak, da so ga bili še bogovi veseli. Zato se nam je z razglednega stolpa ponujal prekrasen razgled po Slovenskih goricah. Tam nas je pričakal naš prekmurški prijatelj Mihalj Agošton – dekleta so ga klicala kar Miši. On nas je nato ves dan vodil po Prekmurju in Prlekiji vse do težko pričakovanega bograča. Prvi žig Poti smo odtisnili pri domačiji Frančiške Kranjc ob razglednem stolpu na Gomili. Od tam do Male Nedelje smo šli peš in si spotoma ogledovali stare hiše, vinograde in sadov-

njake. Iz Male Nedelje nas je avtobus nato odpeljal v Ljutomer. Miha nas je spotoma seznanjal s posameznimi kraji ter krajevnimi in naravnimi znamenitostmi. Po Ščavniški dolini smo se pripeljali do Ljutomera; v hotelu Jeruzalem smo našli drugi žig Poti. Od Ljutomera nas je pot vodila skozi Križevce in Veržej do Ižakovcev. Tam smo si ogledali plavajoči mlin in Bujraški muzej. Bujraši so v preteklosti opravljali zelo pomembno nalogo pri utrjevanju bregov reke Mure in s tem preprečevali uničevalne poplave. Z brodom smo se popeljali prek Mure v Prlekijo in nazaj ter se kar nekaj časa zadržali na Otoku ljubezni. Domačin nam je pojasnil, da bi bilo precej manj Pomurcev, če se njihovi predniki ne bi večkrat zadrževali na tem otoku. Nato pa smo šli spet na pot. Skozi Beltince smo se odpeljali do Gančanov in tam odtisnili tretji žig. Pri spomeniku padlemu narodnemu heroju Štefanu Kovaču – Marku se začne Pot kurirjev in vezistov. Od tam smo se odpeljali še k domačiji Štefana Kovača – Marka v Nedelici. S slamo krita »cimprača« (brunarica, ometana z glino) je urejena kot etnološki muzej. Po ogledu te čudovito urejene in ohranjene domačije smo se sprehodili še okoli pomrzjenega Bukovniškega jezera. V njegovi okoli-

ci je več priznanih bioenergetskih točk. V Bogojini smo si od zunaj ogledali znamenito Plečnikovo cerkev. Pa naj bo dovolj besedi. Na vrsti so bili bograč, sladica in vino iz črnega ribeza. To je posebnost turistične kmetije Zver Bogojina, ki goji tudi jelene. Po dobrem kosilu je zaigrala harmonika in sledila so vabila na ples. Zavrteli smo se. Še bi ostali, toda Boris je pokazal pravi obraz neizprosne vodnika. Spet je bilo treba na pot. Tokrat proti domu; prispeli smo šele pozno zvečer.

Lojze Cuznar

Fotografija: Stane Tomšič

Slovenski alpski maraton 2004 SAM

Po svetu in tudi pri nas se vse bolj pojavljajo ultra maratoni, to so teki nad 42,195 kilometra. Običajno so dolgi 50,80 pa tudi 100 kilometrov. Eden takih je tudi SAM - Slovenski alpski maraton - preizkušnja fizične vzdržljivosti in volje. Proga je dolga 50 km in ima 1690 višinskih metrov vzponov in 1265 metrov spustov. Poteka po asfaltu, po gozdnih poteh in po travnikih. Bolj pomembni kot tehnični podatki pa so občutki in doživetja takega teka. Organizator teka je Klub trmasti iz Preddvora, ki je ob pomoči sponzorjev in občine Jezersko organiziral športno prireditev, kakršnih ni veliko. V prelepem jesenskem vremenu se je tekme udeležilo 231 tekačev iz desetih držav. Prevladovali smo seveda Slovenci, v precejšnjem številu pa so se je udeležili tudi Hrvati, nekaj Italijanov, Avstrijcev, Angležev, Američanov in celo en Novozelanec. Prireditev je bila letos že četrta. Število udeležencev se vsako leto povečuje. V zadnjih dveh letih so poleg 50 kilometrov pripravili še 35 in 10 kilometrski tek. Vsak si lahko izbere sebi primerno razdaljo. Vendar le najbolj pripravljeni ali trmasti se odločijo za 50 kilometrov - in to je pravi SAM, kjer imaš kar nekaj časa SAM s seboj. Najboljši (Damjan Žepič - ŠD Nova Drulovka) je za to porabil sekundo

manj kot štiri ure. S tem je tudi postavil nov rekord proge. Na 50 kilometrov so nastopile tudi ženske, najboljša med njimi je bila Polona Hafner iz Škofje Loke. Več o rezultatih na spletnih straneh: <http://www.boltez.si/maraton/index.html>. SAM se začne dan prej, ko je v Preddvoru ob jezeru predstavitev proge in pasta party, kjer se do konca »napolniš z energijo«. Zjutraj ob osmih je start. Sledi mehanica makadama in asfalta, s podarkom na asfaltu. Pot poteka pod pobočji Storžiča in Kriške gore, preko Golnika kjer se prvič srečaš s klancem. V Tržiču se združita progi, tu je start krajše 35 kilometrske proge. Kmalu pot zavije iz asfalta in začne se »pravi« del. Vzpon proti Kofcam. Kar je za nekoga celodnevni planinski izlet, je tu le del teka. Vendar najbolj strm del. Seveda se lahko po Kofcah malo »spojiješ«, tako noge kot tudi dušo. Tek sedaj poteka pod prelepo Košuto - mimo Šije planine vse do Dolge njive. To je lažji del, a razdalja te vseeno utruja. Potem pa se začne. Tu bi lahko končali, ampak zdaj se je treba spet vzpeti na Plešivec, precej strmo za nekoga, ki je ravnokar pretekel maraton s precejšno višinsko razliko. Pa še vedno ni konec. Treba se je še spusti-

ti nazaj v dolino. Tu se pričnejo krči. Sledi še spust po asfaltu in že se vidi Jezersko. Še ubijajoča ravnina pred jezerom, kjer je cilj. Slovenska vojska je poskrbela za tuše z vročo vodo, ki je ni zmanjkalo, saj je v bližini jezero. Organizator je priskrbel dva maserja; kaj takega na kakem drugem teku še nisem doživel. Klub trmasti Preddvor in Iztok Boltez, kot vodja prereditve, ter vsi prostovoljci so res pripravili dogodek, da mu ni para. Vse je »štimalo«. Palice naj me počakajo v Tržiču, ta nahrbtnik na Kofcah, ta vrečka na Dolgi njiivi in ta torba na cilju. Ni problema! Ko pa prideš na cilj je že vse tam. Prevoz iz cilja na start? Urejeno! Okrepčevalnice so bile na vsakih 5 kilometrov in to dobro založene. Proga je bila skoraj preveč označena. Če je bilo treba zlesti pod kako ograjo so ti skoraj pomagali. Celo pot te slikajo kot manekena in na koncu si lahko kupiš sliko. Teden dni po tekm dobiš pošto - diplomu, podatke o vmesnih časih in pa zgoščenko - predstavitev zadnjega SAM-a in vse fotografije s prireditve. Prijava in obveščanje tudi brez napake. Pošta, navadna in elektronska ter internet stran, kjer izveš vse in preko katere se tudi prijaviš. Kakor koli že, dajo veliko, več kot plačlaš. Vse, kar moraš narediti, je teči. To pa itak rad delam.

Uroš Mesarič

Sporazum med Slovensko vojsko in PZS

Po izteku prejšnje pogodbe sta SV in PZS sklenili nadaljevati sodelovanje pri vzgoji vodnikov nepalske planinske zveze (NMA). Tako sta načelnik generalštaba SV generalmajor Ladislav Lipič in predsednik PZS Franci Ekar 16. decembra 2004 v prostorih GŠSV podpisala novo pogodbo. Namen sporazuma ni samo pomoč Nepalcem, pač pa tudi seznanjanje inštruktorjev SV z delom v tujih gorah in s tujci. SV bo finančno podprla udeležbo svojega inštruktorja

in pomagala tudi PZS pri organizaciji in izvedbi tečaja, v zameno pa bo lahko uporabljala pridobljene izkušnje in literaturo za svoje potrebe in za delo v okviru NATO in partnerskih držav. Kot je znano, pomoč Nepalcem teče že od leta 1979 in skozi tečaje z našimi inštruktorji je »šlo« že več kot 600 udeležencev. SV in PZS sodelujeta tudi na drugih področjih in načelno sta se sporazumeli, da bosta to sodelovanje še okrepili in razširili.

Tone Škarja

Obisk vodstva PZS pri nadškofu Alojzu Uranu

V torek, 28.12. 2004, sta se predsednik PZS Franci Ekar in podpredsednik PZS Danilo Škerbinek udeležila obiska pri nadškofu Alojzu Uranu. Čeprav nadškofu Uranu gore niso tuje, saj je navdušen planinec ter smučar, je z zanimanjem sledil kratki predstavitvi vsebine in dela, ki ga z velikim entuziazmom izvaja številno članstvo planinske organizacije, povezan ter sodelovanja s tujimi planinskimi organizacijami, mesta slovenskih planincev med evropskimi planinci in podobnega. Tako jzatem je seveda tekla beseda o ve-

likem dogodku, ki ga bomo proslavili skupaj. Kot vemo, je 15. aprila leta 1895 Jakob Aljaž, župnik iz Dovjega, od občine Dovje in Mojstrana odkupil 16 m² terena na vrhu velikega Triglava. Še istega leta, in sicer 7. avgusta, je bil odprt nov stolp, danes imenovan Aljažev stolp vrh Triglava. V letu 2005 bomo torej slavili 110 let Aljaževega stolpa, trajnega spomenika narodne zavesti. Informativni pogovor se je nanašal tudi na sedanje in prihodnje konkretno sodelovanje PZS z rimsko-katoliško cerkvijo (RKC), ki mora potekati v duhu dolgoročnega sožitja ter v medsebojnega spoštovanja in z obojestransko željo po njem ne glede na morebitne razlike. RKC je tudi lastnica precejšnjega dela planinskega sveta Slovenije. Kulturni odnosi med obiskovalci gora, ki brez dvoma vlada jo pri nas, bodo tudi evropsko ogledalo naše dežele. Evropa bo jutri brez meja, toda ne sme biti brez kulture in domačnosti. Ob tem je bila izražena tudi skupna skrb za ohranitev gorske pokrajine ter varovanje in skrb za kulturno dedščino ter obnovo le-te, pri kateri marsikje zelo prizadevno sodelujejo tudi planinci. Obe strani sta tudi potrdili pripravljenost realizirati že prej sklenjene dogovore. Že davno pred ustanovitvijo Slovenskega planinskega društva in nje-

gove današnje naslednice Planinske zveze Slovenije je imelo slovensko planinstvo med duhovščino predstavnik evropskega pomena (npr. gorohodec in alpinist Valentin Stanič), to pa se je nadaljevalo še z mnogimi za planinstvo pomembnimi duhovniki - naj navedem le npr. Jakoba Aljaža, Janeza Jalna, Franca S. Finžgarja, danes npr. Franceta Urbanijo, bili pa so še številni drugi.

Danilo Škerbinek

Obiski vodstva PZS na dveh ministrstvih

V decembru 2004 so predstavniki vodstva PZS obiskali dvoje ministrstev. V prijetnem pogovoru z ministrom za okolje in prostor Janezom Podobnikom so opozorili na varovanje narave ter na uresničevanje naravovarstvenih projektov in ob tem na potrebo po graditvi še 100 malih čistilnih naprav. Postavljeni sta bili dve vprašanji: ali bo Natura 2000 nadomestila krajinske parke ter kdaj bodo znani podatki o izvedenih meritvah radioaktivnosti v gorskem svetu. Predstavniki vodstva PZS so se udeležili tudi sprejema pri Milanu Zveru, ministru za šolstvo in šport. Predsednik PZS Franci Ekar je ministra opozoril na destimulativne določbe novega Zakona o društvih, ki se nanašajo na društveno delo in dejavnost. Posebno je poudaril tudi povečano dejavnost planinske organizacije na področju mednarodnega sodelovanja, na katerem je še zlasti odprto vprašanje Šole za gorske vodnike v Nepal. Problem je zagotavljanje finančnih sredstev, aktivnosti pa je veliko in marsikje bi bilo sodelovanje nujno potrebno. Zatem je opozoril na zakon o planinskih poteh, ki je vložen v obravnavo, ter predlagal, da se ga podpre. Zaželel je dobro medsebojno sodelovanje ter ministra povabil na Triglav ob slovesnosti ob 110-letnici postavitve Aljaževega stolpa na vrhu našega očaka.

Indok PZS

Slavc ne odneha!

Iz sence smo potegnili Slavka Krušnika, ki je konec leta 2004 praznoval 80-letnico, skoraj 40-letnico pohodništva in 22 let planinskega vodništva (vodil je približno 400 izletov). Rojen je bil v Ljubljani, izučil se je za grafičnega strojnika. Med drugo svetovno vojno je 3 leta deloval v partizanski tiskarni Podmornica in v drugih tiskarnah na Dolenjskem in v Beli Krajini. Po vojni pa ni bil samo grafik, temveč je deloval še v politiki, založbah, filmski industriji. Zadnjo službo je opravljal kot sekretar odbora za graditev PST (Pot spominov in tovarištva). Ob tem je tudi skoraj sam vzgojil svoje tri otroke. Do svojega 42. leta je bil nogometni sodnik (sodil je v kakih 700 tekmah). Takrat so ga prosili, da bi sprejel funkcijo kontrolorja nogometnih sodnikov. V letu dni se je zredil za 12 kg, takrat pa mu je prijatelj Luka Kočar svetoval, naj začne redno hoditi v hribe. »Težji bo nahrbtnik, višji bo cilj in daljša bo pot, prej bodo šli kilogrami.« Ob odhodu v pokoj je predavatelj na vodniškem usposabljanju vprašal udeležence, zakaj hodijo v hribe. Naštevali so mu zdravje, kondicijo, razglede, družbo, žige, transverzale itn. Slavc je odgovoril, da je vsak razlog najboljši razlog. Ker je vsak izlet pustolovščina, razume vse, tudi tiste, ki hodijo 300-krat na leto ali pa 10-krat na dan na Šmarno goro. Med službovanjem v založništvu je dobil zamisel, da bi tudi sam prispeval kak spis. Kmalu je izšla prva njegova knjiga o bontonu – Vedenje odlično. Medtem je ugotov-

vil, da se ljudje raje smejejo kot pa jokajo, in začel zbirati in izdajati anekdote in šale: Smeh stoletij 1 in 2, Super anekdote, Smeh ni greh, Smeh na vseh poteh, Med grehom in smehom. Zdaj je na vrsti peta knjiga šal. Med svojimi najlepšimi doživetji je omenil božansko jutro po dežju na Snežniku, ko se mu je odprl razgled od Triglava do morja; z vrha Storžiča je občudoval mavrični lok; drugič spet je vrh Storžiča žarel v vseh mogočih barvah od svetlo modre, rdeče in vijolične do temno sive; najbolj pa je izzival usodo ob prečenju snežnega plazu iz Češke kočice na Mlinarsko sedlo – bil je brez derez in s težkim nahrbtnikom, stopinje pa si je sekal z nožem. Na Triglavu je bil 26-krat in 4-krat pod njim. Leta 2004 najbolj obžaluje, da ni osvojil Turske gore in Kočne, ker bi se potem lahko pohvalil z dvajsetimi prehojenimi transverzalami (SPP). Pri PD Ljubljana Matica je v letu 2004 vodil 24 izletov, za leto 2005 jih ima v načrtu 23. Ker pa je družabnost tudi ena izmed privlačnih plati teh izletov, jih je leta 2004 z upokojskomo družbo naredil 52 (kolikor je tednov v letu!). Ob tem pogovoru me je za šalo vprašal, zakaj je bolje umreti letos (2004 op. ur.) kot v priho-

Razpis za oskrbniško ekipo

Planinsko društvo Integral išče oskrbniško ekipo za kočico na Planini pri Jezeru v planinski sezoni od junija do septembra 2005. Ekipo sestavljajo: oskrbnik ali oskrbnica, kuhar ali kuharica, pomočnik ali pomočnica. Vabimo vse zainteresirane, ki obvladajo vodenje planinske postojanke in imajo ustrezno ekipo, da do 15. 2. 2005 oddajo vlogo na naslov planinsko društvo Integral, Celovška 166, 1000 Ljubljana. V vlogi opišite svojo kvalifikacijo - izobrazbo, izkušnje na področju oskrbništvu in predstavite svojo ekipo.

dnjem letu. »Zato, da se ti ni treba mučiti drugo leto (2005 op. ur.)!« Ampak Slavc se namerava mučiti še drugo leto (2005 op. ur.), saj ima kup načrtov: dokončati peto knjigo šal, izpeljati 23 izletov s PD ter 52 izletov z upokojskomi. Želimo mu še veliko zdravih in uspešnih let!

Pogovarjal se je Jože Blažej

So prišle silvestrovat?

Silvestrsko jutro. V zraku se čuti napetost prednovoletnih pričakovanj. Za nekaj ur je potrebno nekam pobežniti. Zazdi se mi, da je pot do planine Zajamniki ravno pravi cilj – pa še snega je spet dovolj ... Na poti razmišljam o marsičem: kako se spreminja Pokljuka, o Tomu, ki je ravnokar odšel, o marsičem ... Med kočami na planini Zajamniki zaslišim znan zvok. Nekaj »mukanju« podobnega. Se motim? So Liske prišle silvestrovat na planino? A ni malo ne navaden čas za pašo ...

Emil Pevce

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam pisali in nam zaželeli vse lepo v novem letu.

Uredništvo

AWJAX

Lahek in oster

VECTOR

Za ekstremne situacije

AWJAX je izredno lahek ledni cepin, tehtja samo 565 gramov.

- Odlična uravnoteženost med glavo in rebričevin
- Dvakrat krivljeno ratišče omogoča veliko različnih gibanj okoli cepina
- Izjemno ergonomsko držalo na ratišču cepina
- Ratišče z hlinčnicami za namestitve "freestyle" zapetnih zank. Cepin se lahko uporablja brez zapetnih zank.

VECTOR so sedne dereze za raznovrstne ekstremne situacije.

- Izredno natančni in močni prednji zobje (NiCrMo jeklo)
- Močnost namestitve "mono pointa"
- Plošča proti nabiranju snega
- Močnost namestitve ostroge.

GLD SPORT d.o.o.
Težaka 135
1000 Ljubljana, SLO
Tel: +386 4 422 24 91
Faks: +386 1 422 80 86
darja.jelenjic@gldsport.si
www.gldsport.si

